

Gelderland & Overijssel
Gebundelde Innovatiekracht
Jaarverslag **2011**

Europese Unie

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Hier wordt geïnvesteerd in uw toekomst!

Gelderland & Overijssel
Gebundelde Innovatiekracht
Jaarverslag **2011**

Operationeel Programma EFRO 2007-2013
Regio Oost-Nederland

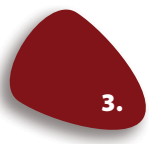
Europese Unie

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Hier wordt geïnvesteerd in uw toekomst!

Inhoudsopgave

VOORWOORD	4
1. INLEIDING	7
1.1 Verantwoording en leeswijzer	7
1.2 Doelstellingen, strategie en sociaal-economische ontwikkelingen	8
1.3 Sociaal-economische ontwikkeling in Nederland	9
1.4 Sociaal-economische ontwikkeling in Oost-Nederland	11
<i>Interview: De invloed van GO-EFRO op de regionaal-economische ontwikkelingen en het belang van een nieuw EFRO-programma voor de toekomst</i>	12
1.5 Organisatie	15
<i>Interview: CMInen: regionaal innovatiecluster voor medische beeldvorming</i>	19
2. ALGEMENE VOORTGANG VAN DE UITVOERING VAN HET GO-EFRO-PROGRAMMA	23
2.1 Resultaten en voortgangsanalyse	23
2.1.1 Financiële en materiële voortgang	25
2.1.1.1 Vastgestelde projecten	25
2.1.1.2 Effecten van het programma op de regionaal-economische ontwikkeling	32
2.1.2 Financiële informatie	33
2.1.3 N+2	34
2.1.4 Informatie over uitsplitsing van het gebruik van de fondsen	35
2.1.5 Bijstand per doelgroep	37
2.1.6 Terugbetaalde of opnieuw gebruikte bijstand	37
2.2 Informatie over de inachtneming van de communautaire wetgeving	37
2.3 Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen	37
2.4 Duurzaamheid	38
2.5 Wijzigingen in verband met de uitvoering van het operationeel programma	38
2.6 Belangrijke wijziging als bedoeld in artikel 57 (EG) Nr. 1083/2006	39
2.7 Complementariteit met andere (EU)instrumenten	39
2.8 Toezichtregelingen	40
2.9 Mid Term Evaluatie; hoofdpunten en reactie	41
2.10 Systeemaudit en projectaudits 2010-2011	41
<i>Interview: Phage processing, op weg naar een World class pilot production plant</i>	43

3.

UITVOERING NAAR PRIORITEIT

47

3.1	Prioriteit 1 'Versterken innovatiekracht, kenniseconomie en ondernemerschap'	47
3.1.1	Prioriteit 1: Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse	47
3.1.2	Prioriteit 1: Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen	51
3.2	Prioriteit 2 'Versterken innovatieklimaat in stedelijke netwerken'	52
3.2.1	Prioriteit 2: Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse	52
3.2.2	Prioriteit 2: Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen	55
3.3.	Prioriteit 3 'Versterken aantrekkelijkheid steden'	56
3.3.1	Prioriteit 3: Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse	56
3.3.2	Prioriteit 3: Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen	58

<i>Interview:</i>	<i>Verbetering bereikbaarheid Wijchen</i>	59

4.

EFRO-/CF-PROGRAMMA'S: GROTE PROJECTEN

63

5.

TECHNISCHE BIJSTAND

65

5.1	Op te leveren instrumenten	66

6.

VOORLICHTING EN PUBLICITEIT

69

6.1	Externe communicatie	69
6.2	Interne communicatie	74
6.3	Mid Term Evaluatie van de communicatie	75
6.4	Kosten communicatie	77
6.5	Indicatoren voor evaluatie OP Oost	77

BIJLAGEN		78

Bijlage 1:	Categorisering van de bijstand uit het Operationeel Programma Oost-Nederland voor de periode 2007-2013	78
Bijlage 2:	Financiële informatie Operationeel Programma Oost-Nederland voor de periode 2007-2013	80
Bijlage 3:	Cumulatieve uitsplitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie in 2011	81
Bijlage 4:	Overzicht beschikte projecten 2011 Operationeel Programma Oost-Nederland	88
Bijlage 5:	Organisatie van het Operationeel Programma Oost-Nederland	92
Bijlage 6:	Ledenlijsten Comité van Toezicht en Stuurgroepen	93

Bronnen		94

Colofon		95

Voorwoord

In een onstabiele economische periode zoals we die nu kennen, is regionaal-economische structuurversterking van groot belang. Door te blijven investeren in innovatieve projecten en in projecten die een goed klimaat scheppen voor innovaties krijgt de regionale economie een impuls. Een langlopend subsidieprogramma zoals EFRO 2007-2013 geeft stabiliteit en is in de regio Oost-Nederland al niet meer weg te denken. De Europese subsidie kan net dat duwtje in de rug geven om een project van start te laten gaan. Ook in 2011 heeft het GO-EFRO-programma weer een gevarieerd aanbod aan projecten mede mogelijk kunnen maken, en met succes!

Door de focus op Food, Health & Technology varen we een duidelijke koers. We stimuleren samenwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen. Europa, het Rijk, provincies, regio's en steden investeren gezamenlijk. Alleen op die manier is het mogelijk echte resultaten te boeken in de regio en groei te genereren. Het doet me goed te zien dat er bovendien een steeds intensievere samenwerking is tussen de valley's. Waar voorheen de valley's vooral op eigen terrein opereerden, zien we nu dat er ook dwarsverbanden tussen de valley's ontstaan. Projectpartners vergroten hiermee hun netwerk en dat biedt nieuwe kansen voor toekomstige samenwerking. Er zijn steeds meer projecten op het snijvlak van Food & Health, bijvoorbeeld het project Cater with Care. Hetzelfde geldt voor Health & Technology. Het project Innovation 2 Industrialisation for Advanced Micro- & Nanosystems is hier een mooi voorbeeld van en laat zien hoe Gelderland en Overijssel hun kennis en kunde bundelen.

In 2011 zijn in totaal over de drie prioriteiten 40 projectaanvragen gehonoreerd, waarmee een Europees subsidiebedrag van € 34.219.974 gemoeid is. Ondernemers en kennisinstellingen vinden elkaar steeds makkelijker en werken samen aan kennis, innovatie en ondernemerschap. Wanneer hun initiatieven aansluiten bij de programmadoelstellingen en er behoefte is aan financiering naast de vereiste eigen inbreng laat Europa zien achter deze initiatieven te staan. Dit leidde in 2011 tot de honorering van 26 projecten in Prioriteit 1 met een totaalbedrag van € 22.028.224 aan subsidie.

Ook werd in 2011 hard gewerkt aan de versterking van het innovatieklimaat in de stedelijke netwerken

van Oost-Nederland en de aantrekkelijkheid van de steden. Veertien Prioriteit 2- en 3-projecten kregen te horen dat ze van start konden gaan met onder andere gebiedsontwikkeling. Deze projecten gaan de komende tijd voorwaarden scheppen voor de totstandkoming van innovatie. In totaal gaat het om een bedrag van € 12.191.750 aan EFRO-subsidie. We scoren ruim boven de Lissabondoelstellingen, iets waar we trots op mogen zijn!

De nadruk in de communicatie ligt op resultaten laten zien. Dit draagt bij aan de bekendheid van de projecten, het GO-EFRO-programma en de investeringen door Europa. Tijdens de landelijke Europa Kijkdagen in mei openden in totaal meer dan 100 projecten de deuren voor het publiek. Ook Gelderse en Overijsselse projecten lieten zien wat er mede dankzij Europa mogelijk is gemaakt. De media schreven in 2011 regelmatig over nieuwe, beschikte EFRO-projecten en wat dit voor de regio betekent, bijvoorbeeld op het gebied van werkgelegenheid. In november mochten we in Oost-Nederland een vertegenwoordiging van de Europese Commissie, DG Regio, ontvangen. De Managementautoriteit Oost was gastvrouw voor de jaarvergadering van de Europese Commissie over de EU-structuurfondsen in Nederland. Het centrale thema was 'de gezonde mens': voeding, gezondheid en technologie. Voorafgaand aan de jaarvergadering was er een excursiedag waar projectuitvoerders hun projecten enthousiast presenteerden aan het gezelschap en daarmee lieten zien hoe Europa het verschil kan maken. Ik kijk daar met plezier en trots op terug.

In 2012 en 2013 gaan we op dezelfde voet verder met het programma. Momenteel worden de voorbereidingen getroffen voor de volgende EFRO-periode 2014-2020. Net als de Europese Commissie hecht ik sterk aan regionaal beheer van de structuurfondsen. In het verleden is voldoende bewezen dat een regionaal programmabureau meerwaarde biedt. Het is bekend bij en met de regionale netwerken waarin samenwerkingsverbanden en projecten tot stand komen en kan daarin aanjagen, faciliteren en de vinger aan de pols houden. Dit is ook in lijn met het subsidiariteitsprincipe: de activiteiten van de structuurfondsen moeten zo dicht mogelijk bij burgers en bedrijven worden uitgevoerd. Het is goed om te zien dat dankzij het GO-EFRO-programma goede resultaten

geboekt worden voor de regionale economie, dat het zorgt voor werkgelegenheid en het behoud daarvan. Een mooi voorbeeld is het N-GAP-project. De klant krijgt naar aanleiding van zijn vraag een totaalpakket op maat: van ontwerp tot eindproduct. Het bedrijf NMS uit Almelo gebruikt hiervoor een basismachine die met 'uitbreidingssets' naar wens wordt aangepast. Klanten kunnen hiermee bijvoorbeeld componenten voor producten maken zoals een luidspreker of microfoonje voor mobieltjes. Dit project leverde al een order van 7 miljoen euro uit China op. Ook zien we dat krachtenbundeling van bedrijven en overheden bij de aanpak van de economische crisis kon voorkomen dat 30 bedrijven in de Achterhoek failliet gingen. Daarmee werd het verlies van bijna 500 arbeidsplaatsen voorkomen.

Als we kijken naar Europe 2020 zijn de speerpunten slimme, duurzame en inclusieve groei. Met slimme groei kan de Europese Unie beter presteren op het gebied van onderzoek en innovatie. Nieuwe producten en diensten creëren groei, banen en sociale vooruitgang. Als Oost-Nederland moeten we krachtig inzetten op Food, Health, High Tech Systemen & Materialen en Energie Milieutechnologie. Deze speerpunten sluiten uitstekend aan bij zowel Overijssels als Gelders provinciaal beleid. Om duurzame groei te bereiken moet ondernemerschap met name voor het midden- en kleinbedrijf aangemoedigd worden. Inclusieve groei om de werkgelegenheid en een 'leven lang leren' te bevorderen. Stimuleren van innovatie in het midden- en kleinbedrijf kan wat mij betreft uitstekend tot stand gebracht worden in de regio.

Annemieke Traag
Voorzitter Comité van Toezicht GO-EFRO
Gedeputeerde provincie Gelderland

1. Inleiding

1.1 Verantwoording en leeswijzer

Dit is het vijfde jaarverslag over de uitvoering van het programma GO-EFRO, Gelderland & Overijssel, gebundelde innovatiekracht (Operationeel Programma EFRO 2007-2013, Oost-Nederland). Het programma wordt in dit jaarverslag afwisselend aangeduid als OP Oost of GO-EFRO-programma.

Het jaarverslag is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de Managementautoriteit Oost-Nederland, het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland, conform de eisen van de Europese Commissie. Deze zijn neergelegd in artikel 67 van Verordening (EG) Nr. 1083/2006 en de Uitvoeringsverordening (EG) Nr. 1828/2006. Het jaarverslag is met inbreng van alle partners binnen het GO-EFRO-programma tot stand gekomen.

De hoofddoelstelling van het OP Oost is het “ontwikkelen van Oost-Nederland tot een toonaangevende Europese innovatieve regio”. Het GO-EFRO-programma is een gezamenlijk programma van de provincies Gelderland, Overijssel en de vijf stedelijke netwerken die in deze regio zijn gelegen: Stadsregio Arnhem Nijmegen, Netwerkstad Twente, Zwolle-Kampen Netwerkstad, Regio De Vallei en de Stedendriehoek. Het programma wordt in de provincies Gelderland en Overijssel uitgevoerd onder de titel: “GO Gelderland & Overijssel, Gebundelde Innovatiekracht”.

De Europese Commissie ondersteunt het OP Oost vanuit het Europese Fonds voor de Regionale Ontwikkeling (EFRO). Dit fonds is één van de instrumenten die de Europese Commissie inzet om daarmee de doelstelling van de Europese Unie, om de meest welvarende en competitieve regio ter wereld te worden, te behalen.

Het jaarverslag is een basisdocument voor het beheer van het Operationele Programma:

- Het geeft inzage in de uitvoering van het programma en de interactie tussen de Europese Commissie en Managementautoriteit;
- Het is een discussiedocument voor het Comité van Toezicht op basis waarvan zij lijnen uit kan zetten voor de komende jaren;
- Het is de hoofdbron van informatie over het

programma en als dusdanig een discussiestuk voor de jaarlijkse vergadering met de Europese Commissie, Managementautoriteit en lidstaat;

- Het is een voorwaarde voor tussentijdse betalingen van de Europese Commissie.

Het jaarverslag 2011 is op 1 juni 2012 door het Comité van Toezicht goedgekeurd en conform artikel 67 van Verordening (EG) Nr. 1083/2006 aan de Europese Commissie aangeboden. Tevens wordt een samenvatting in het Nederlands en het Engels aan de Europese Commissie gezonden.

Het verslag wordt elektronisch verstuurd naar de Europese Commissie via het SFC 2007 systeem.

Daarnaast wordt het geplaatst op de website van het GO-EFRO-programma: www.go-oostnederland.eu inclusief een samenvatting.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 beschrijft de doelstellingen en strategie en de sociaal-economische ontwikkeling in (Oost) Nederland. Tevens wordt in dit hoofdstuk de organisatie en de uitvoering in 2011 beschreven.

In hoofdstuk 2 wordt de algemene voortgang van het OP Oost beschreven, waaronder de materiële en de financiële voortgang.

In hoofdstuk 3 treft u de beschrijving aan van de uitvoering per inhoudelijke prioriteit.

In hoofdstuk 4 treft u een verklaring aan dat er geen grote projecten zijn.

In hoofdstuk 5 staan de gegevens over Prioriteit 4: Technische bijstand.

Ten slotte behandelt hoofdstuk 6 de uitgevoerde voorlichtings- en publiciteitsmaatregelen, waarbij ingegaan wordt op de voortgang van het communicatieplan, de aandacht voor EFRO en de relaties binnen het GO-EFRO-programma.

Het meeste cijfermatige materiaal over het OP Oost en van de sociaal-economische indicatoren is opgenomen in de bijlagen van dit jaarverslag.

1.2 Doelstellingen, strategie en sociaal-economische ontwikkelingen

Food Valley, Health Valley en Technology Valley, de Triangle, zijn de drijvende krachten voor de ontwikkeling van de kenniseconomie in de regio en vormen het fundament van het GO-EFRO-programma. Naast de Triangle is volop ruimte voor nieuwe, opkomende kennisclusters.

Oost-Nederland loopt voorop als het gaat om kennis en innovatie en is aangemerkt als nationale innovatieregio. Het OP Oost is opgezet om deze positie verder te versterken en uit te breiden. Oost-Nederland heeft de potentie om door te groeien tot een Europese innovatie topregio. Hiervoor moeten de sterke punten van de regionale (kennis)economie worden benut en mogelijke knelpunten worden omgebogen in nieuwe kansen. In het OP Oost ligt een duidelijke focus zowel in maatregelen als in financiële inzet op de versterking van de kenniseconomie en innovatiekracht.

De prioriteiten van de Nederlandse EFRO Operationele Programma's zijn uitgewerkt in vier subdoelstellingen:

- Het versterken van de kenniseconomie en het regionale innovatieve vermogen door het benutten en versterken van de aanwezige kennisclusters;
- Het versterken van de concurrentiepositie van het bedrijfsleven, het stimuleren van ondernemerschap en het creëren van duurzame werkgelegenheid;
- Het vergroten van de aantrekkelijkheid en de leefbaarheid van Oost-Nederland, in het bijzonder de stedelijke netwerken;
- Het versterken van de sociaal-economische attractiviteit van de stedelijke gebieden.

Ten behoeve van de realisatie van de hoofddoelstelling en de subdoelstellingen van het programma worden activiteiten ontwikkeld in drie prioriteiten en een vijftal maatregelen. Dit zijn:

- **Prioriteit 1: Kenniseconomie, ondernemerschap en innovatie**
 - Maatregel 1.1: Versterking kennisclusters Voeding, Gezondheid en Technologie;
 - Maatregel 1.2: Versterken innovatiekracht en concurrentiepositie bedrijfsleven.

- **Prioriteit 2: Versterken innovatieklimaat in stedelijke netwerken**
 - Maatregel 2.1: Verbeteren bereikbaarheid en mobiliteit;
 - Maatregel 2.2: Vergroten kwaliteit werk- en leefomgeving.
- **Prioriteit 3: Attractieve steden**
 - Maatregel 3.1: Integrale wijkaanpak.
- **Prioriteit 4: Technische bijstand**
 - Dit punt is opgenomen in het programma om een effectieve en efficiënte uitvoering van het programma te garanderen.

Een set van indicatoren (zie tabel I, bijlage 1), die op nationaal niveau tot stand is gekomen, wordt gebruikt als basis voor de programmamonitoring.

Op Europees niveau zijn de horizontale beleidsprioriteiten 'gelijke kansen voor mannen en vrouwen' en 'milieu en duurzaamheid' al sinds lange tijd prioriteit. Binnen het OP Oost is ervoor gekozen deze thema's onderdeel te laten zijn van de voorbereiding en uitwerking van alle projecten en niet hiervoor aparte prioriteiten te benoemen. In 2011 heeft het Comité van Toezicht aan de hand van een notitie van het programmasecretariaat van gedachten gewisseld over het thema duurzaamheid. In de notitie wordt onder andere opgemerkt:

'Op projectniveau wordt in de fase van de beoordeling van de aanvraag een milieucheck uitgevoerd. De checklist is als bijlage 1 bij deze notitie gevoegd. De check is vooral gericht op een aantal wettelijke milieuregelingen. Hiermee wordt een deel van het duurzaamheidsaspect 'planet' in de beoordeling betrokken. De werkgelegenheid 'people' maakt onderdeel uit van de toets op de indicatoren. Het aspect 'profit' is bij projecten in Prioriteit 1 veelal een doel, bij de projecten in Prioriteit 2 is dit aspect meestal slechts indirect een doel. In Prioriteit 2 is veelal het aspect 'planet' en in mindere mate 'people' opgenomen. In de projecten in Prioriteit 3 komt het aspect 'people' meestal naar voren en in mindere mate 'profit'. Dit komt ook overeen met de uitkomst van de strategische milieubeoordeling.'

Hoewel geen specifieke doelgroepen zijn benoemd, zijn ook in 2011 kennisinstellingen en innovatieve MKB-bedrijven nadrukkelijk uitgenodigd om projectvoorstellen in te dienen. Het gaat dan vooral om MKB-bedrijven en kennisinstellingen in de Food, Health en Technology sector.

In februari 2011 heeft Berenschot groep B.V. de 'Mid Term Evaluatie EFRO D2 2007-2013' uitgebracht in opdracht van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I). Verderop in het jaarverslag komt de Mid Term Evaluatie aan de orde. We merken hier op dat deze evaluatie geen aanleiding heeft gegeven om in 2011 wijzigingen aan te brengen in de inhoud en de doelstellingen van het programma.

1.3 Sociaal-economische ontwikkeling in Nederland

Bruto Binnenlands product

In de eerste helft van 2011 groeide de Nederlandse economie nog, waarna deze in de tweede helft van het jaar vertraagde. De groei van de Nederlandse economie is in het derde kwartaal van 2011 verder vertraagd. De jaar-op-jaargroei kwam dit kwartaal uit op 1,1%. In het tweede kwartaal bedroeg de groei nog 1,6%, tegenover 2,8% in het eerste kwartaal. Voor het eerst sinds het tweede kwartaal van 2009 is er weer sprake van een krimp ten opzichte van het voorgaande kwartaal. Deze krimp kwam (bij de tweede raming) uit op 0,2%. De Nederlandse economie is in het vierde kwartaal van 2011 met 0,7% gekrompen ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Ook vergeleken met het derde kwartaal van 2011 kromp de economie met 0,7%. Dit is de tweede kwartaal-op-kwartaalkrimp op rij, waarmee de Nederlandse economie volgens de gangbare definitie in een recessie is beland.

Sinds de opleving na de kredietcrisis vormde de uitvoer de motor van de economie en bleven de investeringen hierbij achter. Gedurende de eerste drie kwartalen van dit jaar nam het groeitempo van de uitvoer echter sterk af om in het derde kwartaal uit te komen op 2,5%. De uitvoer van Nederlandse goederen steeg met 2,8% en in december 2011 was het volume van de bedrijfsinvesteringen in materiële vaste activa bijna 3% groter dan in december 2010. De bedrijfsinvesteringen bevinden zich nog steeds op een zeer laag niveau. In december 2011 werd er nog altijd bijna 13% minder geïnvesteerd dan voor de kredietcrisis.

Eind 2010 stegen voor het eerst sinds het uitbreken van de kredietcrisis de investeringen weer licht. In het eerste kwartaal van 2011 was er een zeer forse groei van meer dan 10%, maar hierna nam het groeitempo af. In het derde kwartaal van 2011 stegen de investeringen met 5%. Hoewel de investeringen daarmee sneller zijn gegroeid

dan de uitvoer, is de groei van de uitvoer vanwege de grotere omvang nog altijd van meer gewicht voor de groei van de Nederlandse economie. Ook in het vierde kwartaal van 2011 was nog sprake van een lichte groei van de investeringen ten opzichte van dezelfde periode in 2010.

De consumptie van huishoudens, die in 2010 nog toenam, is in 2011 gedaald. Ook het consumentenvertrouwen is gedaald.

De werkloosheid is in 2011 licht gestegen. In de eerste helft van het jaar nam deze nog enigszins af, maar na de zomer is het aantal werklozen opgelopen tot 456.000 in december. Deze stijging zal zich in 2012 nog voortzetten.

De productie vanuit de marktsector groeide in het eerste kwartaal van 2011 nog aanzienlijk, waarna deze echter in het tweede kwartaal meer dan halveerde en in de laatste helft van het jaar nog verder daalde. De economische groei voor Nederland is op jaarbasis in 2011 uitgekomen op 1,2%, maar diverse sectoren zoals de bouw, vastgoed en ook delen van de detailhandel kennen problemen.

Ontwikkeling bedrijvigheid en de rol van de overheid na de economische crisis

De economische groei is in de loop van 2011 tot stilstand gekomen en kent aan het eind van het jaar een krimp. Deze krimp zal zich volgens het Centraal Planbureau in 2012 voorzetten (min 0,75%) om in 2013 weer te worden omgebogen in een groei van 1,25%. Als belangrijkste aanleiding voor de recessie ziet het CPB het teruglopen van de gezinsconsumptie. Naast het lage consumentenvertrouwen is dit waarschijnlijk het gevolg van de verslechterde vermogenspositie en dalende huizenprijzen, constateert het CPB. Ook wordt verwacht dat de koopkracht zal afnemen.

De overheid heeft getracht de crisis het hoofd te bieden door oplopende begrotingstekorten en staatsschuld te incasseren. In 2009 was het begrotingstekort 5,4% van het BBp, in 2010 is dit opgelopen naar 5,8% van het BBp. Het overheidstekort was in de eerste helft van 2011 16,5 miljard euro. Dat betekent dat het overheidstekort eind juni 2011 op jaarbasis uitkwam op 5% van het bruto binnenlands product (BBp). Dit is nagenoeg gelijk aan het tekort over 2010 dat 5,1% van het BBp bedroeg. Begin 2010 was het gat tussen inkomsten en uitgaven het hoogst met een negatief saldo van ongeveer 6%. Dit terwijl, zoals in het vorige jaarverslag gemeld,

Tabel 1.1: kerncijfers sociaal-economische situatie Nederland 2007-2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Mutatie BBP	3,9	1,8	-3,5	1,7	1,2
Bruto arbeidsparticipatie	69,8	70,9	71,2	71,0	71,1
Werkloosheidspercentage	4,5	3,8	4,8	5,4	5,4
Ontwikkeling productie industrie	5,9	-1,4	-8,7	7,0	3,3

Tabel 1.2: kerncijfers sociaale-conomische situatie in Oost-Nederland 2007-2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Mutatie BBp	4,1	1,5	-4,0	1,2	PM*
Bruto arbeidsparticipatie	69,8	71,1	70,9	70,9	71,2
Werkloosheidspercentage	4,5	3,9	4,6	5,2	5,2
Ontwikkeling productie industrie	2,2	1,4	-6,25	1,8	PM*

Bron: CBS, 2012

* Deze cijfers zijn nog niet bekend

verwacht werd dat het begrotingssaldo in 2011 een negatief percentage van -3,9% van het BBp zou vertonen.

De particuliere consumptie is in 2011 afgenomen. Werd in 2010 nog een groei verwacht, in december werd 1,3% minder besteed aan goederen en diensten dan een jaar eerder. De krimp was iets kleiner dan die in de voorgaande maanden.

In 2011 is de koopkracht voor nagenoeg alle bevolkingsgroepen verminderd. Ook de stijging van de lonen loopt achter op de inflatie. In het vierde kwartaal van 2011 waren de cao-lonen (per uur inclusief bijzondere beloningen) 1,5% hoger dan een jaar eerder. Dit is een stuk hoger dan in het eerste kwartaal, waar de lonen nog met 1,1% stegen. De gemiddelde loonstijging in 2011 kwam net zoals in 2010 uit op 1,3%. Deze stijging loopt in 2011 een vol procentpunt achter bij de inflatie, die dat jaar op 2,3% uitkwam.

Het producentenvertrouwen is in 2011 sterk afgenomen van +2,7 aan het begin van het jaar naar -1,3 aan het eind van het jaar. De productie van de industrie was in 2011 over nagenoeg alle maanden hoger dan die in 2010, alleen in december was er sprake van een afname ten opzichte van dezelfde maand in het jaar ervoor. De investeringen zijn tot en met het derde kwartaal van 2011 gegroeid ten opzichte van de eerste drie kwartalen van 2010. Hierbij moet worden opgemerkt dat de investeringen in de industrie in 2010 een daling kenden van 23% ten opzichte van 2009. De investeringen in 2011 zijn ongeveer weer op het niveau van die van 2009. Voor 2012 verwachten de ondernemers een verdere, maar lichtere groei van de investeringen. In de conjunctuurenquête van het CBS geeft 27% van de ondernemers aan dat er productiebelemmeringen zijn door onvoldoende vraag, dit is een kleine stijging ten opzichte van vorig jaar.

Eenzijds merkt Nederland de negatieve gevolgen van de economische ontwikkelingen in Europa, anderzijds ook

van de positieve gevolgen van de economische groei in andere delen van de wereld. Daar komt bij dat de economie in de grootste handelspartner, Duitsland, groeit. De onzekerheden over de toekomstige internationale ontwikkelingen blijven echter groot. De verwachtingen voor 2012 zijn minder positief, met een daling van de groei van de wereldhandel in goederen tot 2,5%.

Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt kende in de eerste helft van 2011 een verbetering, maar in de tweede helft van het jaar liep de werkloosheid op en steeg het aantal banen nog slechts licht. Gezien de economische ontwikkelingen wordt verwacht dat de werkloosheid in 2012 nog enigszins zal oplopen. Het aantal faillissementen daalde in de eerste drie kwartalen van 2011 ten opzichte van 2010, maar is in het laatste kwartaal weer gestegen. Over het hele jaar 2011 gerekend is het werkloosheidspercentage met 5,4% hetzelfde als in 2010. Door een stijging van het aantal werklozen is het percentage in december 2011 opgelopen tot 5,8%. Dit is in tegenstelling tot eerdere verwachtingen, maar is ook lager dan prognoses enkele jaren geleden, waarin verwacht werd dat de werkloosheid zou oplopen naar 8 à 9%.

Een economische crisis kent vaak een ontmoedigings-effect: het aantal personen dat zich meldt op de arbeidsmarkt is beperkt. Echter het aantal banen is in 2011 verder toegenomen met 19.000. Het arbeidsaanbod neemt bij vrouwen en bij mannen en vrouwen boven de 60 toe. Deze laatste groep groeit gestaag, omdat regelingen voor vervroegd uitreden niet meer gelden voor mensen die geboren zijn na 1 januari 1950. De participatie van vrouwen neemt toe omdat in de leeftijdsgroepen 20 tot en met 45 het percentage vrouwen dat werkt aanzienlijk hoger is – en nagenoeg gelijk aan dat van de mannen – dan de arbeidsparticipatie van de vrouwen in de leeftijdsgroepen tussen de 45 en 65 jaar. In deze laatste leeftijdsgroepen is de arbeidsparticipatie van vrouwen beduidend lager dan die van mannen.

In vergelijking met andere landen doet de Nederlandse arbeidsmarkt het goed. Verklaringen hiervoor zijn te vinden in de flexibiliteit van de Nederlandse arbeidsmarkt in termen van gewerkte uren en het door bedrijven vasthouden van werknemers in afwachting van betere tijden. Dit laatste wordt ook wel labour hoarding genoemd. Ook het kabinet heeft de Nederlandse arbeidsmarkt met regelingen ondersteund. Maar, met het verminderen van bijdragen aan kinderopvang, kan wel weer een aantal vrouwen van de arbeidsmarkt verdwijnen.

1.4 Sociaal-economische ontwikkeling in Oost-Nederland

De economische ontwikkeling in Oost-Nederland komt grotendeels overeen met die van Nederland als geheel. Het aantal arbeidsplaatsen is in beide provincies gestegen: in Gelderland met 0,9% ten opzichte van 2010 en in Overijssel met 1,3%. In beide provincie is sprake van een verdere afname van het aantal arbeidsplaatsen in de landbouw. Terwijl in Overijssel het aantal arbeidsplaatsen in de bouwnijverheid is afgenomen, is er in Gelderland een lichte toename. Ook voor Oost-Nederland geldt dat de eerste helft van het jaar een positievere ontwikkeling kende en de tweede helft een afname van de economische ontwikkeling.

In Oost-Nederland zijn ongeveer 225.000 bedrijven gevestigd. In 2011 kwamen er ruim 6.000 bedrijven bij. Hierbij moet worden opgemerkt dat het vooral startende ZZP'ers (Zelfstandigen zonder personeel) zijn die in het handelsregister van de Kamer van Koophandel zijn bijgeschreven. Bij meer dan de helft van het aantal geregistreerde bedrijven werken niet meer dan twee personen in het bedrijf. Ruim 80% van de bedrijven heeft dan ook niet meer dan vijf arbeidsplaatsen. Echter gemeten naar werkgelegenheid liggen de verhoudingen precies andersom: het zijn de bedrijven met vijf arbeidsplaatsen en meer die zorgen voor 80% van de werkgelegenheid.

In hoeverre Oost-Nederland er precies voorstaat, wordt duidelijk met het beschikbaar komen van de cijfers van de ontwikkeling van het Bruto Regionaal product (BRp).

In 2010 was de economische groei van Oost-Nederland uitgedrukt in BRp nog 1,2% en liep daarmee iets achter op het nationaal gemiddelde van 1,7%. Onder voorbehoud van een cijfermatige onderbouwing mag aangenomen worden dat Oost-Nederland in 2011 eenzelfde economisch ontwikkeling kent als die van geheel Nederland.

Bijdrage GO-EFRO aan regionaal-economische ontwikkeling

Het GO-EFRO-programma beoogt onder andere de werkgelegenheid in innovatieve bedrijvigheid te bevorderen, (het ondernemerschap van) startende en kleine bedrijven te ondersteunen en de bereikbaarheid van bedrijventerreinen te verbeteren. Op het totaal aan arbeidsplaatsen in Oost-Nederland van ruim 1.400.000 is het aantal van 2.175 nieuwe arbeidsplaatsen dat we met het GO-EFRO trachten te realiseren slechts 0,17%.

Datzelfde geldt voor het aantal bedrijven dat het GO-EFRO-programma wil ondersteunen en ook voor het aantal bedrijventerreinen waarvan de bereikbaarheid zal worden verbeterd. Verder inzoomen op de activiteiten laat zien dat de focus is gelegd op innovatieve bedrijvigheid, netwerkvorming en bereikbaarheid. Het overgrote deel van de bedrijvigheid in de bouwnijverheid, toerisme, dienstverlening, zorg en overheid valt niet binnen de criteria om in aanmerking te komen voor cofinanciering vanuit het GO-EFRO-programma. Het programma ondersteunt enerzijds de ontwikkeling van nieuwe productie in zowel de Food-, de Health- als de Technosector en boekt daar ook goede resultaten. Anderzijds cofinanciert het programma projecten die gericht zijn op het versterken van het ondernemerschap van startende bedrijven. Daarbij gaat het zowel om hightech-bedrijven (binnen Prioriteit 1) als ook om startende en kleine bedrijven in wijken van de steden (Prioriteit 3). Hierbij is oog voor zowel de werkgelegenheid van hoogopgeleiden als die van lager opgeleiden. Bij de projecten gericht op de bereikbaarheid gaat het vooral om de bereikbaarheid van grotere bedrijventerreinen (met een regionale functie) en op de aansluiting op het hoofdwegennet. Op dit moment zijn er al zes

bereikbaarheidsprojecten gerealiseerd of in ontwikkeling. Het GO-EFRO-programma is gebaseerd op partnerschap. In Prioriteit 1 is dit vooral een partnerschap tussen bedrijven onderling en tussen het bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en overheid. Dit laatste komt wellicht nog wel het duidelijkst tot uitdrukking in de samenstelling van de Stuurgroep voor Prioriteit 1 die adviseert over de cofinanciering van projecten. In Prioriteit 1 worden projecten gefinancierd waarbij sprake is van samenwerking tussen bedrijven. Dat kan een samenwerking zijn tussen MKB-bedrijven maar ook tussen grote bedrijven en MKB-bedrijven. Het programma sluit daarmee aan op de bestaande praktijk van de samenwerking tussen bedrijven.

De bijdrage van het GO-EFRO-programma aan de werkgelegenheid in de innovatieve bedrijven vult nationale initiatieven aan, zoals het programma Pieken in de Delta en provinciale subsidieregelingen, die gefinancierd kunnen worden vanuit de opbrengsten van de verkoop van de energiebedrijven. Daarnaast bieden het Zevende Kaderprogramma en ook het Interreg IVA-programma substantiële bijdragen. Al deze programma's samen bieden voor de op innovatie gerichte bedrijven een wezenlijke bijdrage aan de vergroting van de werkgelegenheid en de groei van de bedrijvigheid.

Interview

De invloed van GO-EFRO op de regionaal-economische ontwikkelingen en het belang van een nieuw EFRO-programma voor de toekomst

Wat is de invloed van GO-EFRO op de regionaal-economische ontwikkelingen en is een nieuw EFRO-programma belangrijk voor de toekomst? Hierover discussieerden vijf betrokkenen: de beide voorzitters van de Stuurgroepen; Gaston Sporre en Evert Jan Krouwel, en de directeuren van de drie Valleybureaus: Food, Health en Technology; Roger van Hoesel, Jan Jonker en Pieter Dillingh.

“Als de economie de motor is, dan is GO-EFRO de buitenboordmotor voor innovatie”, zegt Sporre. Het verleidt partijen om te innoveren en om investeringen te doen. EFRO is echter geen financieel infuus, maar kan een extra impuls zijn voor innovatie. Om dat in goede banen te blijven leiden, is ook in de toekomst een programmabureau in de regio essentieel.

Tussen grote bedrijven en MKB'ers ontstaan geregeld samenwerkingsverbanden die EFRO-subsidie aanvragen. De pers heeft vaak kritiek dat grote, winstgevende bedrijven ook nog eens een beroep doen op gemeenschapsgeld om een project van de grond te krijgen. Volgens de deelnemers is dit onterecht. Dillingh: “Grote bedrijven zijn de trekkers en nemen de kleinere mee in het project. Zo leren ze van elkaar. Dat geldt ook voor kennisinstellingen en ziekenhuizen”. Een voordeel is dat bij nieuwe projecten grote en kleine partijen elkaar snel weten te vinden, omdat ze al in elkaars netwerk zitten. Overigens staan de betrokkenen niet afwijzend tegen een revolving fund-achtige constructie.

Vervolg zie volgende pagina

Valleybureaus

Ook de Valleybureaus spelen een grote rol bij partijen bij elkaar brengen. Jonker: "Binnen Health Valley voel ik mezelf de eerstelijns innovatiedokter. We kennen de markt en de overheden en we verwijzen door naar specialisten." De directeurs van Food- en Technology Valley beamen dit. Van Hoesel: "Dit betekent ook dat de grenzen tussen de valley's steeds meer vervagen en dat door samenwerkingsverbanden en netwerken in praktisch heel Oost-Nederland innovatieve projecten worden uitgevoerd". Dit is een goede stimulans voor de regionale economie. GO-EFRO is hierin leidend, omdat er geen nationale programma's meer zijn. Enkele voorbeelden van dergelijke projecten zijn Centre for Medical Imaging, een open innovatiecluster waar nauwe samenwerking is tussen Gelderse partijen en de Universiteit Twente. Innovation 2 Industrialisation en DAISY zijn Oost-Nederlandse onderzoeks- en ontwikkelprojecten waarin partijen uit de valleys nauw samenwerken.

Administratieve lasten

Volgens de deelnemers blijft de administratieve regelgeving van EFRO een struikelblok. Een vouchersysteem met kleine bedragen van bijvoorbeeld € 20.000 met minder administratieve lasten kan interessant zijn voor hen. Een groot aantal MKB'ers heeft helemaal geen grote bedragen nodig voor hun innovaties. Sommige willen alleen een product testen in een proefopstelling, beheerd door een faciliterende partij.

Nieuwe ontwikkelingen

Koppeling aan het Topsectorenbeleid is geen must voor de deelnemers. Een nieuw EFRO-programma kan haar meerwaarde bewijzen door in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Op dit moment speelt MKB-breed de impact van internetwinkelen op fysieke winkels. Hoe kun je daar kansen creëren? De deelnemers zien ook dat een goede manier van productintroductie 'de launching customer' is. De eerste gebruiker introduceert het product. Een mooi voorbeeld hiervan is het project NirionPlus, waar twee medische multilabchips zijn ontwikkeld en getest met medewerking van UMC St. Radboud (Nijmegen) en KLC Isala Klinieken (Zwolle). Hiermee wordt de acceptatiegraad in de zorgsector vergroot.

Decentraal programmabureau

De deelnemers zien graag dat de uitvoering van het EFRO-programma decentraal blijft, omdat anders het regionale effect teniet wordt gedaan. Het is wel belangrijk om regels, procedures en verantwoording in het voortraject zo goed mogelijk uit te werken. Projectuitvoerders weten dan wat er van hen wordt verwacht. Door complexe regelgeving is het essentieel dat overheid en bedrijfsleven elkaar makkelijk weten te vinden. Dat kan alleen als het programmabureau dicht bij de Oost-Nederlandse projecten zit. Krouwel: "Het programma heeft een goed (in) formeel netwerk opgebouwd. Het is zonde als dat verloren zou gaan". Er is in het EFRO-programma bovendien veel kennis aanwezig. Daardoor kunnen aanvragen ook steeds scherper worden gescreend op realiseerbaarheid en op de daadwerkelijke markt vraag.

1.5 Organisatie

In bijlage 5 (Organisatie van het Operationeel Programma Oost) is de organisatie- en managementstructuur van het OP Oost weergegeven. Conform de bepalingen van de Algemene Verordening Structuurfondsen worden de verantwoordelijke autoriteiten – Managementautoriteit, Certificeringsautoriteit en Auditautoriteit – genoemd, inclusief hun taken en bevoegdheden.

De leden van het College van Gedeputeerde Staten van Gelderland vormen gezamenlijk de *Managementautoriteit* van het OP Oost. Als zodanig zijn zij verantwoordelijk voor het totale beheer en de gehele uitvoering van het programma en voor het nemen van besluiten over subsidieaanvragen. De gezamenlijke uitvoering van het programma door de provincies Gelderland en Overijssel is gebaseerd op een convenant, waarin afspraken ten aanzien van inspanningen, prestatieverplichtingen, risico's en verantwoordelijkheid zijn opgenomen. Ook hebben beide provincies afspraken gemaakt met de vijf stedelijke netwerken in het gebied over de realisatie van projecten binnen de Prioriteiten 2 en 3.

Toezicht op de effectiviteit en de kwaliteit van de uitvoering van het Operationeel Programma vindt plaats door het *Comité van Toezicht*. Het Comité besluit over de algemene strategie en het beleid van het programma en is verantwoordelijk voor het globale toezicht op de uitvoering van het programma. Het Comité is samengesteld uit bestuurlijke vertegenwoordigers van de provincies Gelderland en Overijssel, de stedelijke netwerken, de Sociaal Economische Raad van Gelderland en Overijssel, het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de kennisinstellingen/expertise duurzaamheid, de Coördinator Structuurfondsen Nederland en de Europese Commissie. De voorzitters van de Stuurgroepen nemen deel aan de bijeenkomsten van het Comité van Toezicht.

Comité van Toezicht in 2011

In maart 2011 zijn verkiezingen gehouden voor Provinciale Staten. Vervolgens zijn er in eind april nieuwe colleges van Gedeputeerde Staten gevormd. De wisselingen in de colleges van Gedeputeerde Staten hebben mede tot gevolg gehad dat mevrouw M. van Haaren als voorzitter van het Comité van Toezicht is opgevolgd door mevrouw A. Traag. De heer D. Buursink is als vice-voorzitter opgevolgd door mevrouw H. Maij. Het Comité van Toezicht is in 2011 tweemaal bij elkaar gekomen en vergadert

zoveel mogelijk op locaties die een financiële bijdrage uit het programma ontvangen. Op 17 juni vond de vergadering van het Comité van Toezicht plaats in het Twents Techniekmuseum HEIM in Hengelo en op 9 december in dok-Zuid in Apeldoorn. Op beide locaties kregen de leden van het Comité na de vergadering een rondleiding aangeboden. Ze zijn in dit vierde uitvoeringsjaar goed bekend met de inhoud van het programma. De bijeenkomsten van het Comité kenmerken zich dan ook door levendige discussies. De inhoudelijke bijdrage van externe sprekers aan de vergaderingen levert de leden een goede koppeling op van toezicht op het programma en zicht op de praktijkervaringen van projectuitvoerders. Ook de toelichting tijdens de vergadering in december 2011 van de Rijksauditdienst AA in de persoon van de heer Schieving op de bevindingen van de auditrapportage, versterkt de kennis van de aanwezigen. In de vergadering van december was het eindrapport nog niet klaar. Duidelijk is echter geworden dat de projectaudits een zeer laag foutpercentage voor Oost-Nederland laten zien. De systeemaudits leiden tot een goede score 2.

In de samenstelling van de leden van het Comité van Toezicht heeft naast de wijziging van voorzitter en vice-voorzitter nog een aantal wijzigingen plaatsgevonden. Zo is mevrouw B. Einhauser opgevolgd door de heer K. Magnus van de Europese Commissie. De heer C. Berkhout is opgevolgd door de heer R. de Heer als vertegenwoordiger van Zwolle-Kampen Netwerkstad. De heer J.A.M.L. Houben is opgevolgd door de heer A.M. Hoefsloot als vertegenwoordiger van Regio de Vallei. In bijlage 6 van dit verslag zijn de ledenlijsten van het Comité van Toezicht en van de Stuurgroepen opgenomen waarin deze en andere wisselingen zijn verwerkt.

De algehele voortgang van het programma komt in elke vergadering aan de orde aan de hand van zowel een mondelinge terugkoppeling door de voorzitters van de Stuurgroepen als een cijfermatige toelichting over het programma. Daarnaast zijn in 2011 onder andere de volgende onderwerpen besproken:

- De Mid Term Evaluatie
- Good Governance
- Risicoanalyse op de uitvoering
- Duurzaamheid
- Evaluatie van het controle en beheersysteem EFRO
- Communicatie

In de juni-vergadering heeft het Comité van Toezicht ingestemd met de toelichting op het toetsingskader en zijn de wijzigingen in de artikel 71-beschrijving vastgesteld.

De voorzitter van het Comité van Toezicht wordt regelmatig door de programmaleider van de Management-autoriteit geïnformeerd over de voortgang van het OP Oost. Het Comité van Toezicht heeft ook kennis genomen van de gesprekken die de voorzitter van Stuurgroep Prioriteit 2 en 3 ook in 2011 heeft gevoerd met bestuurders van de stedelijke netwerken. Daardoor is een goed beeld ontstaan van de voortgang en van projecten die in voorbereiding zijn. Daar waar projecten vertraging ondervinden, komt dit vooral door de tijd die nodig is voor de ruimtelijke ordeningsprocedures en deels ook door de financiële situatie bij gemeenten. In de december-vergadering is geconstateerd dat de achterstand in beide prioriteiten verminderd.

De leden van het Comité van Toezicht informeren elkaar tijdens de vergadering over de voorbereiding van de Structuurfondsperiode vanaf 2014. Zo heeft de voorzitter in de vergadering op 9 december een korte terugkoppeling gegeven van het bestuurlijk overleg met staatssecretaris Bleker over de Nederlandse standpunten met betrekking tot de periode 2014-2020.

De Stuurgroepen in 2011

Voor de inhoudelijke beoordeling van projecten zijn twee Stuurgroepen ingesteld. Deze Stuurgroepen adviseren de Managementautoriteit over de inhoudelijke kwaliteiten van projecten. Beide Stuurgroepen hebben een onafhankelijke voorzitter. De Stuurgroepen zijn verdeeld naar de inhoudelijke prioriteiten van het OP Oost.

In de Stuurgroep Prioriteit 1 nemen afgevaardigden van bedrijfsleven en kennisinstellingen zitting. Deze groep van twaalf deskundigen is aangevuld met drie vertegenwoordigers van de Managementautoriteit en het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. De Stuurgroep Prioriteit 1 is in het verslagjaar zevenmaal bij elkaar gekomen. Verder is er een gesprek geweest met de beide Stuurgroepvoorzitters en de voorzitter van het Comité van Toezicht, mevrouw Traag, over de voortgang en de organisatie van de Stuurgroepen. De Stuurgroep Prioriteit 1 besteedt veel aandacht aan de beoordeling van de ingediende projecten in haar overleggen. Het innovatieve karakter van projectvoorstellen en de mate waarin de projecten

direct bijdragen aan de economische versterking van Oost-Nederland wordt getoetst. Bij de beoordeling wordt vooral veel waarde gehecht aan het business- en implementatieplan om te borgen dat de projectuitkomsten ook daadwerkelijk leiden tot economische structuurversterking in de regio. Projecten in voorbereiding worden regelmatig aan de Stuurgroep voorgelegd. In enkele gevallen zijn door de Stuurgroep vragen of adviezen aan de projectaanvrager meegegeven, wat resulteerde in een sterker projectplan. De discussies in de Stuurgroep over de projecten kenmerken zich door een hoog kwaliteitsgehalte; de projectvoorstellen worden met een kritische blik beoordeeld. Tijdens de bijeenkomsten van de Stuurgroep zijn diverse malen presentaties verzorgd door projectaanvragers. Dit betreft zowel presentaties van projectaanvragen, met als doel de ingediende subsidieaanvraag te verduidelijken, als presentaties van projecten waarvoor reeds subsidie is verleend. Hoewel het niet de primaire taak van de Stuurgroep is om projecten in uitvoering te volgen, bieden deze presentaties de Stuurgroep de mogelijkheid om praktijkervaringen mee te nemen in de beoordeling van nieuwe aanvragen.

Evenals in 2010 heeft de Stuurgroep geconstateerd dat vanwege de crisis, in de beoordeling van projecten het behoud van werkgelegenheid in sommige gevallen van even grote waarde is als de creatie van nieuwe werkgelegenheid. In dergelijke gevallen wordt bij de beoordeling vooral bekeken welke werkgelegenheid een project met zich meebrengt, ongeacht de vraag of dit nieuwe werkgelegenheid is of behoud van anders verloren gegane werkgelegenheid.

Eind 2011 is een groot aantal projecten behandeld, waardoor het Gelderse budget voor Prioriteit 1 ook grotendeels benut gaat worden. De Stuurgroep heeft er ook kennis van genomen dat een project waarvoor een bijdrage uit het Overijsselse budget voor Prioriteit 1 is verleend aanzienlijk minder kosten gaat maken, waardoor met de vrijvallende middelen weer nieuwe projecten gefinancierd kunnen worden.

De Stuurgroep voor Prioriteit 2 en 3 bestaat uit vertegenwoordigers van de stedelijke netwerken en uit deskundigen op het gebied van verkeer en vervoer, woon- en leefklimaat, bedrijventerreinen en integrale stedelijke ontwikkeling, aangevuld met een vertegenwoordiger van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. De Stuurgroep is in het verslagjaar vijfmaal bij elkaar gekomen.

De Stuurgroep Prioriteit 2 en 3 heeft in haar bijeenkomsten ingezet op het beoordelen van de kwaliteit van de voorgelegde projecten. De discussies in de Stuurgroep waren, naast de beoordeling van de ingediende subsidieaanvragen, met name gericht op de trage voortgang van beide prioriteiten. Hiervoor heeft de Stuurgroep samen met het programmamanagement verschillende bijeenkomsten belegd met de verantwoordelijke bestuurders van de stedelijke netwerken om deze te stimuleren projecten in te dienen. Eind 2011 stelt de voorzitter van Stuurgroep 2 en 3 dat mede door deze extra inspanningen het nodige in de pijplijn zit. De ronde langs de stedelijke netwerken is eind 2011 afgesloten.

In de Stuurgroep wordt ook regelmatig gesproken over de voortgang van al beschikte projecten. Geconstateerd is dat tot nog toe alle gerealiseerde projecten de beschikbaar gestelde cofinancieringsmiddelen van zowel EFRO als provincies volledig besteden. Vrijval van middelen treedt dus niet op. De reden is dat de gemeenten de kosten van de projecten veelal in beeld hebben op het moment dat aanvragen worden ingediend.

Afgevaardigden van de stedelijke netwerken hebben in de vergaderingen een toelichting gegeven op projecten die in behandeling zijn. Naarmate het jaar vorderde, gebeurde dit steeds intensiever met een doorkijk naar projecten in de pijplijn voor 2011. Daar waar projecten niet gerealiseerd worden, zorgen gemeenten ervoor dat zij voldoende alternatieve projecten kunnen indienen. De programmamanagers zorgen in dit verband voor actuele overzichten van de N+2 (financiële uitgavetarget van het programma) en de voortgang van de indicatoren. Hiermee is geprobeerd de noodzaak van een versnelde indiening van projecten scherp te krijgen onder de aanwezigen.

Ook in 2011 is in de Stuurgroep Prioriteit 2 en 3 gesproken over de toekomst van de Structuurfondsen en de rol van de stedelijke netwerken en steden hierin. Dit onderwerp zal de komende jaren opnieuw aan de orde komen.

Programmabureau GO-EFRO

De dagelijkse coördinatie van het programma ligt bij het programmabureau GO-EFRO uitgevoerd door de afdeling Subsidieverlening van de provincie Gelderland in nauwe samenwerking met het Europoloket van de provincie Overijssel. Het programmabureau GO-EFRO is verantwoordelijk voor de intake en het gereed maken voor besluitvorming van de ingediende subsidieaanvragen

(financieel-technische en inhoudelijke beoordeling), de controle op de uitvoering van de activiteiten, monitoring en beheer van het programma en de PR en Communicatie. Het programmabureau GO-EFRO is samengesteld uit medewerkers van de provincies Gelderland en Overijssel, aangevuld met externe financieel-technische en inhoudelijke deskundigen.

De Auditautoriteit heeft in 2011 systeemaudits en projectaudits uitgevoerd naar het functioneren van het beheers- en controlesysteem bij de Managementautoriteit Oost-Nederland. De zorg over de invloed van de controledruk op het (inhoudelijke) programmaverloop is ook in 2011 blijven bestaan. Doordat bij alle autoriteiten (Management-, Certificerings- en Auditautoriteit) steeds meer ervaring wordt opgebouwd met de controlesystematiek wordt de programma-administratie steeds beter georganiseerd en ook bewaakt. Verwacht wordt dat daardoor de controle-intensiteit zal verminderen, maar toch ten opzichte van andere (nationale en regionale) subsidieregelingen relatief hoog blijft.

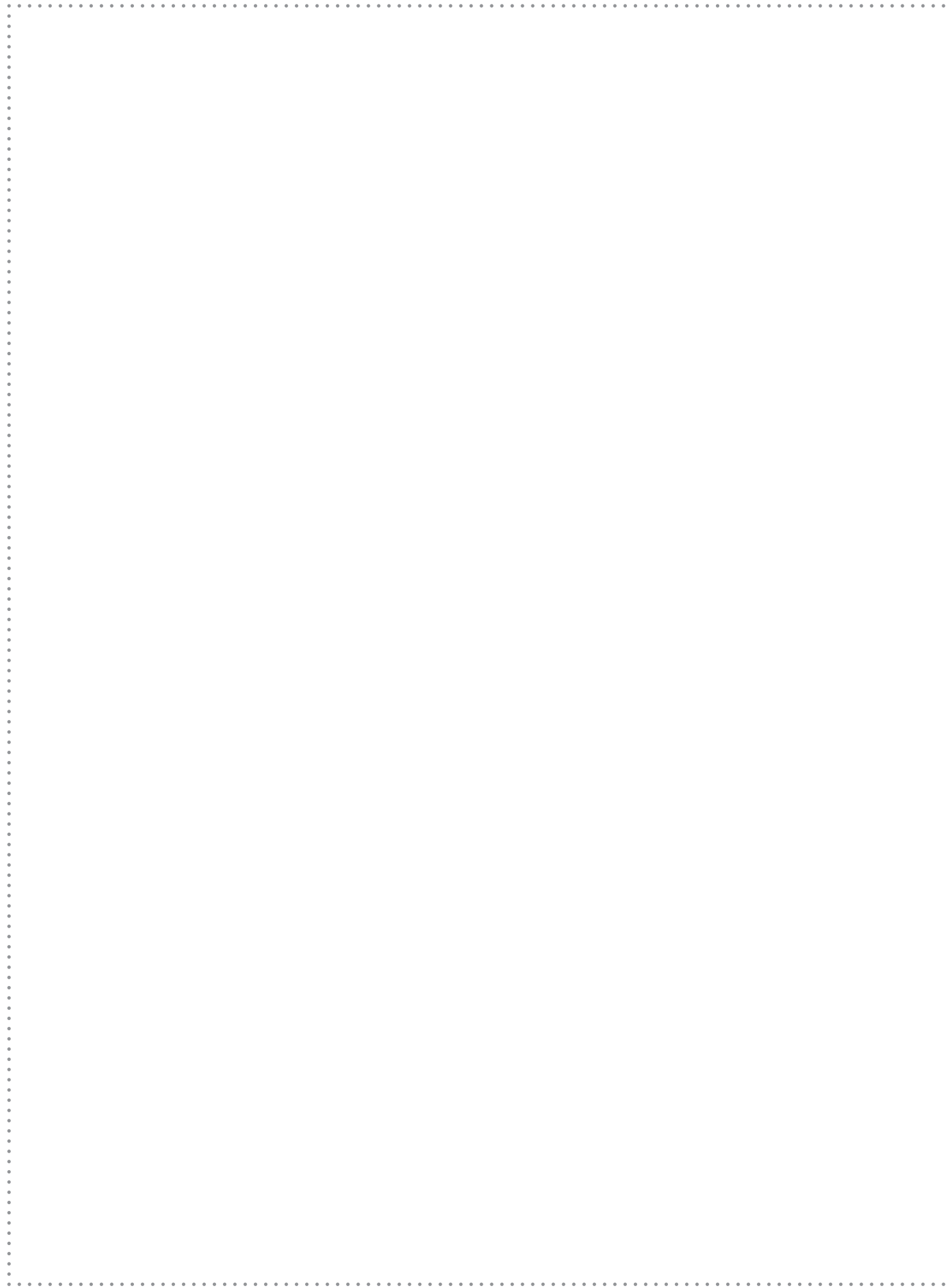
De Managementautoriteit heeft in 2011 diverse gesprekken gevoerd met de Auditautoriteit over de subsidiabiliteit van kosten en de mate waarin deze onderbouwd dienen te worden. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de complexiteit van de projecten en het ontbreken van een uitgekristalliseerd normenkader. De Managementautoriteit hecht aan een hoge kwaliteit van de programma-uitvoering. Daarvoor is een nauwe afstemming tussen programmamanagers en programmabeheerders onontbeerlijk. Voor een optimale uitvoering van het programma is een permanente wisselwerking tussen de verantwoordelijken binnen de administratieve organisatie essentieel. Ook in 2011 heeft de Managementautoriteit continue aandacht gehad voor de professionalisering van de organisatie. Dit komt tot uiting in de voor 2011 – wederom – ontvangen score 2 van de Rijksauditdienst AA. De Managementautoriteit is zeer tevreden met het behoud van het goede niveau 2, waarvan mede op advies van de AA door het Comité van Toezicht is geconstateerd dat de kosten om op niveau 1 te komen niet opwegen tegen de baten.

Het team programmamanagers van het programmabureau GO-EFRO is in 2011 ongewijzigd voortgezet. In het verslagjaar is de samenwerking met de inhoudelijke beleidsafdelingen van beide provincies gecontinueerd, waardoor het programma goed aansluit op het regionaal-economische beleid in Oost-Nederland.

De samenwerking met de andere programmasecretariaten vindt plaats via het landelijke Programma Managers Overleg (PMO), waaraan de programmaleider deelneemt. Onder dit PMO behandelt de Financiële Werkgroep diverse aspecten die naar voren komen bij de uitvoering van de EFRO-programma's. Bespreking van onderwerpen in het PMO kan leiden tot aanpassingen in onder andere de ministeriële regeling en het toetsingskader. Ook worden interpretatievragen besproken met de Europese Commissie. De samenwerking met andere programmasecretariaten verhoogt uniformiteit in de uitvoering en bevordert onderlinge kennisuitwisseling.

Er is geïnvesteerd in deskundigheidsbevordering van de teamleden en het versterken van de teamvorming. Dit gebeurde onder andere door het bijwonen van inhoudelijk gerelateerde workshops en cursussen. Zo hebben een aantal teamleden deelgenomen aan een bijeenkomst over accountantscontroles en zijn er circa vijf kennisdelingsdagen door bureau ERAC georganiseerd. Tijdens deze kennisdelingsdagen staan aspecten centraal die een rol spelen bij programmamanagement zoals staatssteun, promotie & publiciteit en aanbesteding. Hierdoor kunnen onderling inhoudelijke en zinnige discussies gevoerd worden. Dit komt de kwaliteit van de uitvoering van het programma ten goede.

Het programmabureau GO-EFRO heeft in 2011 duidelijk profijt van de verbeteringen in het Subsidie Monitoring Systeem (SUM). In het verslagjaar is het SUM verder verbeterd waardoor er meer gegevens uit het systeem gehaald kunnen worden. Voortaan kan hierdoor informatie nog beter worden geëxporteerd en kan de Managementautoriteit het programma nog beter beheersen. Het SUM draagt bij aan het realiseren van programmaoverzichten op maat en het tussentijds analyseren van het programma. Hiermee worden ook de andere partijen zoals de Stuurgroepen, Comité van Toezicht en evaluatoren beter bediend in het aanreiken van verantwoordingsnotities.

***CMInen:
regionaal
innovatiecluster
voor medische
beeldvorming***

**MARTIJN KUIT, MANAGING DIRECTOR BIJ HET ONDERZOEKINSTITUUT MIRA
VAN DE UNIVERSITEIT TWENTE EN BIJ HET CMINEN**

***“Een klinische vraag vanuit het
ziekenhuis levert een innovatief product
op waar arts en patiënt bij gebaat zijn”***

Het project CMInen Innovatiecluster wil een open innovatiecluster creëren. Dit cluster geeft het bedrijfsleven in Oost-Nederland toegang tot hoogwaardige kennis, kunde en faciliteiten op het gebied van medische beeldvormingstechnieken. Hiermee kunnen zij internationale kansen binnen de gezondheidszorgsector optimaal benutten. Martijn Kuit, managing director bij het onderzoeksinstituut MIRA van de Universiteit Twente en bij het CMInen, vertelt wat het CMInen Innovatiecluster precies inhoudt.

“Medische technologie moet bij de patiënt terechtkomen”

“Innovatieve technologische ontwikkelingen zijn altijd interessant. Maar het is natuurlijk nog mooier als er ook daadwerkelijk iets mee gedaan wordt in de praktijk. Dat is dan ook het doel van het Centre for Medical Imaging North East Netherlands (CMInen). Het idee komt voort uit gesprekken tussen het MIRA, Siemens en de UMC's van Groningen en Nijmegen. Wij deelden de mening dat er een groot gat zit tussen de medische technologieontwikkeling en de praktijk. Veel belangrijke ontwikkelingen verdwenen bij wijze van speken in een kelder en zagen het daglicht nooit meer. Dat is natuurlijk zonde van de inspanningen, de tijd en het geld. Zeker omdat die belangrijke medische ontwikkeling de patiënt nooit bereikt. Dat gat tussen ontwikkeling en praktijk willen we dichten vanuit het innovatiecluster.

Robotarm

Regionale bedrijven kunnen zich aansluiten bij dit innovatiecluster en samen concrete projecten starten. Een klinische vraag vanuit het ziekenhuis levert een innovatief product op waar arts en patiënt bij gebaat zijn. Een sprekend voorbeeld van zo'n project is de ontwikkeling van een robotarm voor een MRI-punctie in de prostaat. Je kunt door de magneet in de MRI-scanner niet zomaar met metaal werken. Dus ook eigenlijk ook niet met een robotarm. Maar daar was wel behoefte aan. Vanuit het innovatiecluster is nu een robotarm ontwikkeld die wel in een MRI-scanner functioneert. Resultaat: een arts ziet wat hij doet tijdens een MRI en hoeft niet meer onnodig veel pijnlijke prikken in een prostaat te doen.

Medische beeldvorming

Medische beeldvorming, platgezegd het maken van plaatjes van het menselijk lichaam, stelt artsen in staat om nauwkeurige diagnoses te stellen. Het CMInen wil bijdragen aan de verdere versterking van de samenwerking tussen Groningen, Enschede en Nijmegen. Samen kunnen we de toepassing van beeldvormingstechnieken in oncologie, cardiologie en neurologie verbeteren. Het tijdig ontdekken en vroegtijdig behandelen van patiënten in die specialismen is van groot belang voor de gezondheid en kwaliteit van leven van de patiënt. Maar het is ook van maatschappelijk belang, onder andere om de zorgkosten te beperken.

Werkgelegenheid

Het CMInen heeft een aantal doelen gesteld. We willen binnen vijf jaar na

de start in juli 2011 ruim twintig partijen aan het cluster binden. Dat doel haalden we al binnen een halfjaar. Verder willen we ook binnen die vijf jaar 97 nieuwe voltijdbanen creëren in het regionale bedrijfsleven. Daarnaast willen we (inter)nationale bedrijven naar de regio halen. En ons laatste doel is om het internationale aanzien van de regio op het gebied van medische beeldvorming

“Veel belangrijke ontwikkelingen verdwenen in een kelder en zagen het daglicht nooit meer”

te vergroten met onder andere publicaties in wetenschappelijke tijdschriften en het organiseren van netwerkbijeenkomsten en congressen.

Kenniscluster stimuleert ondernemerschap

De wisselwerking tussen de medische wereld en het bedrijfsleven levert veel op: contacten, kennis en werk. Op de campus van de Universiteit

Twente richten we een fysieke plek in waar bedrijven elkaar kunnen ontmoeten. Kennisuitwisseling staat voorop. Wat heel goed helpt, is dat een bedrijf als Siemens participeert in het cluster. Een partij met zo veel wereldwijde kennis en contacten stimuleert de regionale ondernemers. Dat ondernemerschap is nodig om de technologie bij de patiënten te laten komen.

Hele regio profiteert

De clustering van alle medische centra, onderzoekscentra en het bedrijfsleven levert nieuwe bedrijvigheid op, zoals het bedrijf dat de eerdergenoemde robotarm produceert. Het is fijn om te merken dat dit project steun geniet van overheden. De provincies Overijssel en Gelderland hebben ons zeer goed geholpen met de aanvraag van de EFRO-subsidie. Ook de Ontwikkelingsmaatschappij Oost NV staat ons met advies terzijde, net als

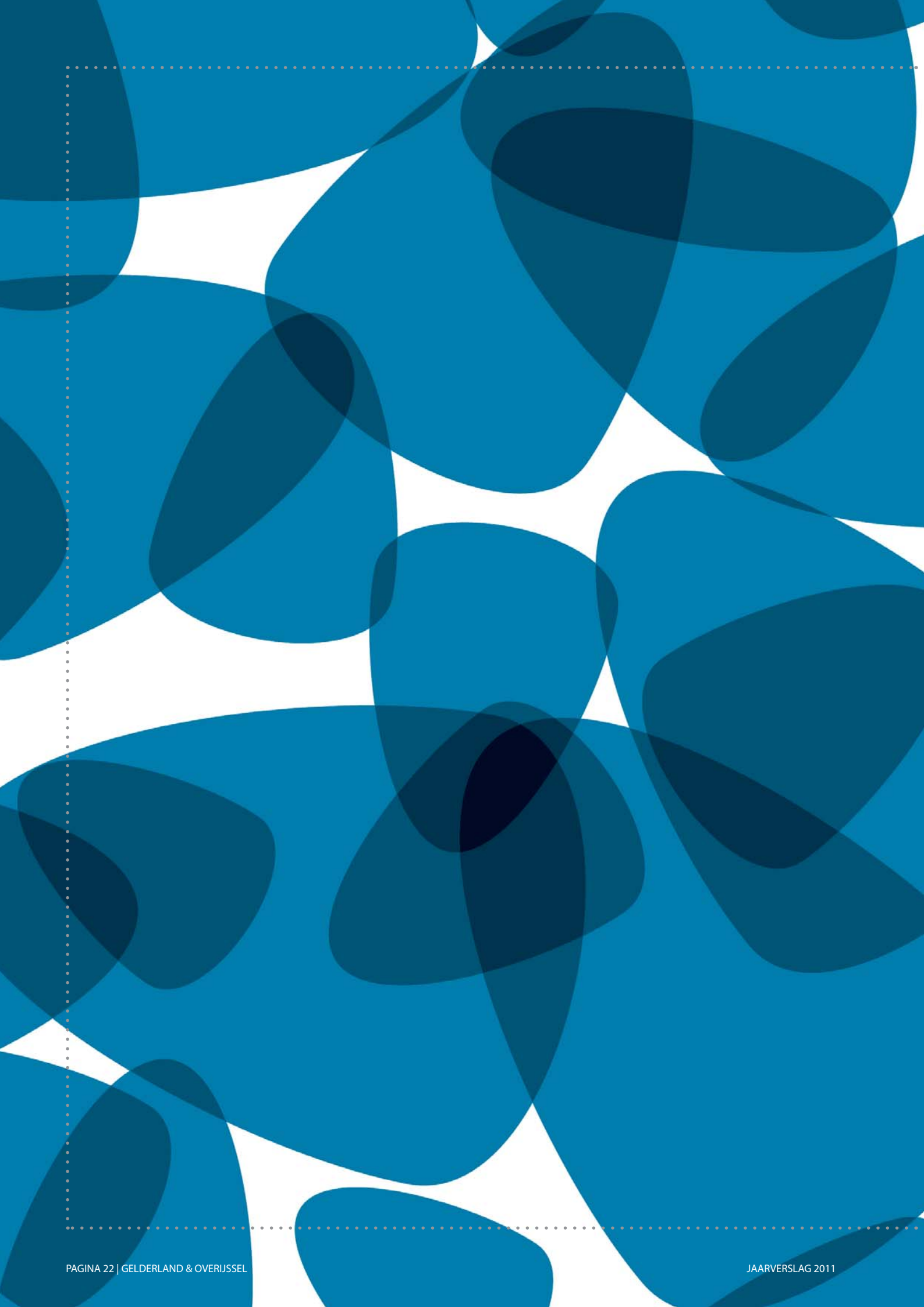
het Innovatieplatform Twente en de regio Twente. Dit benadrukt nog maar eens hoe belangrijk samenwerking en kennisuitwisseling is.”

Kansen voor Oost-Nederland

Het innovatiecluster CMInen brengt de medische wereld en het bedrijfsleven in contact met elkaar. Dit stimuleert kennisuitwisseling en ondernemerschap. Het levert extra werkgelegenheid op voor de regio en vergroot het internationale aanzien van de regio op het gebied van medische beeldvorming.

Begunstigde: MIRA, Institute for Biomedical Technology and Technical Medicine van de Universiteit Twente

- Totale publieke cofinanciering: € 1.461.500
- Toegekende EFRO-bijdrage binnen het totaal: € 730.750
- Looptijd: 1 juli 2011 t/m 31 december 2015

2. Algemene voortgang van de uitvoering van het GO-EFRO-programma

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de uitvoering van het OP Oost voor het verslagjaar 2011. Het hoofdstuk volgt de voorgeschreven indeling. Aandacht wordt besteed aan de resultaten tot nu toe en een analyse van de voortgang van het programma (paragraaf 2.1). In dit hoofdstuk wordt tevens informatie gegeven over de inachtneming van de communautaire wetgeving (paragraaf 2.2), eventuele uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingen (paragraaf 2.3), duurzaamheid (paragraaf 2.4), eventuele wijzigingen in het programma (paragraaf 2.5), belangrijke wijzigingen zoals bedoeld in art. 57 van Verordening (EG)1083/2006 (paragraaf 2.6), complementariteit met andere (EU)instrumenten (paragraaf 2.7), de toezichtregelingen (paragraaf 2.8), Mid Term Evaluatie (paragraaf 2.9) en systemaudits en projectaudits (paragraaf 2.10).

2.1 Resultaten en voortgangsanalyse

Het programma is eind 2011 feitelijk halverwege zijn looptijd. In 2008 is het programma daadwerkelijk van start gegaan en zijn de eerste beschikkingen afgegeven. In 2009 is op grond van de eerste ervaringen de uitvoering van het programma en de organisatie geprofessionaliseerd en ontwikkeld. In 2010 en 2011 is de uitvoering van het programma verder op stoom gekomen en heeft de Managementautoriteit het verloop gefaciliteerd en de kwaliteit gewaarborgd. De eerste vier jaar zijn goed verlopen en er is alle vertrouwen in een succesvolle voortzetting in de komende vier jaar tot het einde van de programmaperiode op 31 december 2015.

In 2011 heeft de Managementautoriteit prioriteit gelegd bij de volgende elementen:

A. Investeren in projectaanvragen

Op grond van de ervaringen uit voorgaande jaren is ook in 2011 vanuit de Managementautoriteit extra aandacht besteed aan de ondersteuning van projectindieners. Voor het faciliteren van een efficiënte en effectieve indiening en beoordeling van projecten worden de projectindieners door de programmamanagers intensief begeleid om een zo goed mogelijk project in te dienen. Voor het indienen van projecten binnen Prioriteit 1 worden tijdens een afstemmingsoverleg projecten in een vroeg stadium bekeken op basis van een ingevuld oriëntatieformulier. Vervolgens worden door zowel Oost NV als de programmamanagers vrijblijvend adviezen gegeven aan de projectuitvoerders over de uitwerking en

ontwikkeling van het project. Ook in een later stadium bij de uitwerking van de projectplannen kunnen de projectuitvoerders bij het programma terecht voor advisering. In 2011 is door het programmamanagement in de Prioriteiten 2 en 3 stevig ingezet op het laten plaatsvinden van een of meerdere gesprekken voorafgaand aan het indienen van projecten. Ook met de leden van de Stuurgroep Prioriteit 2 en 3 vinden regelmatig gesprekken plaats over projectaanvragen. Het voldoen aan de aanbestedingsregels en het op een juiste manier inrichten van de projectadministratie zijn in veel gevallen belangrijke agendapunten bij dit soort besprekingen.

In 2011 is door de programmamanagers intensief contact onderhouden met de projectuitvoerders in de fase tussen indiening en beschikking. Eventuele open eindjes worden door deze intensivering sneller opgelost en het vergroot de betrokkenheid tussen beide partijen. Ervaring leert dat deze investering in de voorfase leidt tot een efficiëntere uitvoering van projecten.

B. Informatie over verantwoording

In de loop van 2011 is een flinke versnelling ontstaan in de gedeclareerde kosten die bij het programma zijn ingediend. Tevens zijn de eerste projecten in de fase van eindafrekening gekomen. In deze periode bleek dat veel projecten de behoefte hadden aan kennisuitwisseling over de administratieve verplichtingen. Dat was voor het programmasecretariaat reden om informatiebijeenkomsten te houden, speciaal voor

de administratieve en financiële medewerkers van de projectuitvoerders, hun externe penvoerders en huisaccountants. Doel van de bijeenkomsten was te investeren in de relatie met subsidiënten, het controletraject van de projecten soepel te laten verlopen en niet in de laatste plaats tot een goede eindafrekening te komen. In 2011 is het nieuwe controleprotocol in werking getreden, dit geeft de controlerende accountant een handvat om alle relevante aspecten te toetsen aan de wet- en regelgeving.

Op woensdag 13 april vond een bijeenkomst plaats in Deventer, voor projectuitvoerders uit Overijssel; op dinsdag 19 april was de bijeenkomst in Arnhem, voor projectuitvoerders uit Gelderland. In Overijssel zijn 25 projectuitvoerders uitgenodigd; er waren 38 deelnemers. In Gelderland zijn 46 projectuitvoerders uitgenodigd; er waren 90 deelnemers. De deelnemers hebben de bijeenkomsten zeer gewaardeerd. Men is tevens gevraagd hun opmerkingen te geven en vragen te stellen. Deze waren onder andere:

- beter informeren over het financiële traject in eerder stadium (bijvoorbeeld bij de projectaanvraag)
- onduidelijkheid over urendeclaraties
- mogelijkheid voor een sjabloon/leidraad van controleverslag
- voorbeelden van concrete problemen met oplossingen bespreken
- bijeenkomst is goed initiatief/netwerkmoment
- de digitale nieuwsbrief en site gebruiken om nieuwe informatie door te geven
- aanmeldprocedure kan beter
- meer aandacht voor inbesteden bij opdrachten
- invloed van politieke besluiten op subsidie-mogelijkheden (dus op ondernemerschap)

De reacties bevestigen het beeld dat projectuitvoerders al in een vroeg stadium geïnformeerd moeten worden om de geldende regels. De medewerkers van een organisatie die de aanvraag verzorgen, zijn niet altijd dezelfde als de uitvoerders. Daarom vindt er, nadat een subsidiebeschikking is afgegeven, een startgesprek plaats tussen de projectuitvoerders en vertegenwoordigers van het programmabureau GO-EFRO. Dit gesprek vindt in de regel plaats binnen vier weken na afgifte van de beschikking. Doel van het startgesprek is

de voorwaarden van de beschikking toe te lichten en mogelijke vragen of onduidelijkheden tijdig te bespreken. Tijdens dit gesprek wordt ook een handleiding uitgereikt over het opzetten van een goede administratie. De tijdens het startgesprek gemaakte afspraken worden schriftelijk vastgelegd en teruggekoppeld. In de loop van het programma is besloten de voorwaarden die in de beschikking zijn opgenomen, nog gedetailleerder met de begunstigden te bespreken. Voor dit gesprek adviseert het programmabureau de penvoerder nadrukkelijk alle financieel verantwoordelijken van de projectpartners bijeen te brengen.

Ook in de periode hierna is regelmatig contact tussen de projectuitvoerder en het programmabureau. Er is minstens twee keer per jaar contact met de uitvoerders naar aanleiding van de rapportages.

Het accent ligt op de begeleiding bij het indienen van de voortgangsrapportages en de einddeclaratie. Uit de reacties van de projectuitvoerders kan worden opgemaakt dat de mate van contact en begeleiding zeer wordt gewaardeerd.

C. Aanjagen projecten in de Prioriteiten 2 en 3

In 2011 lag voor de programmamanagers van Prioriteit 2 en 3 tevens een opgave in het extra investeren in het aanjagen van projecten. In 2009 was al geconstateerd dat het programma voor deze prioriteiten de komende jaren een inhaalslag moest realiseren. Hiertoe is door het programmamanagement en de Stuurgroep in 2010 extra bestuurlijke druk uitgeoefend op het feitelijk indienen van projecten die, door de stedelijke netwerken, op hun projectenlijsten waren opgenomen. In paragraaf 2.3 wordt de wijze waarop het programmamanagement het indienen van projecten heeft proberen te versnellen, nader toegelicht.

D. Herijking indicatoren

In 2010 zijn de indicatoren herijkt, om te komen tot een eenduidige interpretatie van deze indicatoren. Tot dan toe gecommiteerde projecten zijn opnieuw tegen het licht gehouden en indien van toepassing aangepast. Voor nieuwe projecten wordt sindsdien gewerkt met de nieuwe interpretatie van de indicatoren. In 2011 is veel inspanning verricht om ook de realisatie van de indicatoren via de genoemde nieuwe interpretatie te laten verlopen. Zeker voor de lopende projecten is dit een arbeidsintensief proces, waardoor eind 2011 nog van enkele projecten de realisatie niet is herijkt. Hierdoor is bijvoorbeeld de realisatie van de indicator 'Aantal nieuwe

samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis/researchinstellingen' nog relatief hoog ten opzichte van de committering. Deze waarde zal significant dalen, als het herijkingsproces in 2012 wordt afgerond.

2.1.1 Financiële voortgang

De aandacht die de Managementautoriteit besteedt aan de borging van de kwaliteit voor de verantwoorde uitvoering van het programma werpt haar vruchten af. In 2011 is in totaal voor 40 projecten (exclusief Technische bijstand) een positieve beschikking afgegeven. Van de tot eind 2011 beschikte 120 projecten zijn er vijftien afgerond.

Het totaal aan gecommiteerde EFRO-middelen voor het programma bedraagt eind 2011 € 125.277.359 zoals dit is terug te zien in tabel 2.1a. In dit verslagjaar wordt tabel 2.1, evenals vorig jaar, op twee manieren gepresenteerd. Tabel 2.1a laat de gecommiteerde bedragen (inclusief wijzigingen gedurende het project) volgens de beschikkingen zien. In tabel 2.1b staan eveneens de beschikte committeringen, maar worden van de vastgestelde projecten de committeringscijfers vervangen door de realisatiecijfers. Hierdoor wordt het huidige budgetbeslag inzichtelijk gemaakt. Het verschil tussen de tabellen 2.1a en 2.1b is in dit jaarverslag nog gering, minder dan 1% van het totaal. Weliswaar is dit percentage hoger als het gerelateerd wordt aan de bedragen van de afgerekende projecten, maar ook dan is het percentage nog laag. Dit duidt er op dat van de projecten die tot op heden zijn afgerekend, de realisatie in hoge mate conform gecommiteerde begroting is geweest. Deze projecten bleken in afstemming met het programmamanagement dus in staat om vooraf een goede inschatting van de projectkosten te maken en dit op een goede wijze te monitoren. Het programma-management streeft ernaar zo goed mogelijk verwachte vrijval in beeld te hebben en hierop te anticiperen, met als doel deze middelen beschikbaar te stellen voor andere projecten die inhoudelijk bijdragen aan het realiseren van de programmadoelstellingen.

Ten overvloede: in tabel 2.1a en 2.1b is de verdeling weergegeven van de gecommiteerde Totale Subsidiabele Projectkosten (TSK) over de verschillende prioriteiten. In de kolommen wordt, naast de gecommiteerde EFRO-middelen, weergegeven wat de bijdrage is van de verschillende cofinanciers van het OP Oost tot en met 2011. De bijdrage per cofinancier wordt vergeleken met

de doelstelling voor de totale programmaperiode. Naast de gecommiteerde EFRO-middelen en de doelstelling voor de totale programmaperiode is tevens een kolom opgenomen met de committeringsdoelstelling tot en met 2011.

Uit de tabellen 2.1a en 2.1b blijkt dat eind 2011 de totaal gecommiteerde EFRO-bijdrage uitkomt op € 124.846.538 (€ 125.277.359 exclusief aanpassing vastgestelde projecten 2.1a). Op 31 december 2010 bedroeg de totaal gecommiteerde EFRO-bijdrage € 90.271.853. In totaliteit is in 2011 dus ruim € 34,5 miljoen aan EFRO-budget gecommiteerd. Dit is meer dan begroot in de jaartranche van 2011 (€ 23,9 miljoen). Hiermee is de achterstand die in de eerste jaren was opgelopen, ingelopen en loopt het programma als totaal goed in de pas met wat was begroot.

De committeringen van de EFRO-middelen in Prioriteit 1 lopen bijna € 20 miljoen voor op de planning en bereiken met een niveau van € 86 miljoen al 90% van het totaal. In het najaar van 2011 zijn diverse projecten ingediend, zodat de verwachting is dat in 2012 het totale volume voor Prioriteit 1 gecommiteerd zal worden.

De committeringen van Prioriteit 2 zijn in 2011 aanzienlijk groter dan in de jaartranche begroot is. Daarmee is Prioriteit 2 eind 2011 bijna op het niveau van de overall planning. Ook in Prioriteit 3 is opnieuw een inhaalslag gemaakt, maar daarmee is de achterstand die in de eerste jaren is opgelopen nog niet ingehaald. Omdat de looptijd van Prioriteit 3-projecten veelal korter is of kan zijn dan die van projecten in de beide andere prioriteiten, bieden komende jaren nog extra mogelijkheden om de doelstelling voor de totale programmaperiode te halen.

2.1.1.1 Vastgestelde projecten

In het verslagjaar zijn veertien projecten afgerond. Van deze veertien projecten zijn een aantal bijzonderheden hieronder toegelicht. In tabel 2.3 zijn alle veertien projecten inclusief de realisatiewaarde van de indicatoren opgenomen.

Het ACT op weg naar ...

Door uitvoering van het project hebben veel bedrijven in de Achterhoek elkaar succesvol gevonden. Er zijn diverse ontwikkelingen ontstaan op het vlak van vernieuwing en innovatie, waarbij veelal ook kennisinstellingen zijn betrokken. Drie van deze initiatieven hebben tot een EFRO-subsidieaanvraag geleid. Daarnaast zijn er ook vijftien innovatieprojecten samen met studenten en

ondernemers gestart en zijn er vijftien startende ondernemers begeleid.

Central Filling in combinatie met geautomatiseerde medicijnuitgifte

Gedurende de projectuitvoering zijn in totaal vijftien arbeidsplaatsen gecreëerd. De verwachting is dat de private vervolginvesteringen in de periode tussen de afronding van het project en vier jaar na afronding een vlucht zullen nemen en uitkomen op achttien tot twintig miljoen euro. De gecreëerde arbeidsplaatsen zullen hierdoor flink stijgen.

N-GAP

In de eerste maanden na afronding van het project kon reeds gemeld worden dat de eerste miljoenenorder uit China was binnengekomen (zie onderstaand kader).

Duurzaam Bedrijventerrein Schuttersveld-Zuid

Binnen het project zijn 40 hectare bedrijventerrein gerevitaliseerd met de aanleg van een WKO (warmte- en koudeopslag) en CBV (centrale blusvoorziening). Hiermee wordt onder andere bereikt dat tot 50% minder CO₂ uitgestoten wordt.

Multifunctioneel centrum dok Zuid

In het eerste jaar na de opening van het multifunctioneel centrum zijn er in totaal al 200.000 bezoekers geweest. In datzelfde jaar zijn er 150 activiteiten aangeboden gericht op participatie, leefbaarheid en sociale activering zoals bemiddeling geestelijke gezondheidszorg, assertiviteitstrainingen, communiceren met je partner, buddyzorg, omgaan met kinderangsten, sociale raadslieden, taalspelmiddagen etcetera. De leefbaarheid in de wijk neemt hierdoor flink toe.

SUNrise

Het project SUNrise is op verzoek van de subsidieontvangers vastgesteld zonder verlening van subsidie. De subsidieontvangers geven aan dat er nieuwe ontwikkelingen zijn op reinigingsgebied waardoor ontwikkeling binnen het project niet zal plaatsvinden. Dit project heeft hiermee geen realisatie op indicatoren behaald.

WPM: Werkingsprincipe van de droge sortering

De inhoudelijke ontwikkelingen in het project zijn succesvol afgerond. Het project heeft echter niet de verwachte output in indicatoren opgeleverd doordat

IMS haalt met nieuw concept miljoenenorder uit China binnen

ALMELO – IMS, onderdeel van de WWINN-groep uit Almelo, heeft een order van zeven miljoen euro binnengehaald bij een grote Chinese klant in de telecom-industrie. Het betreft de levering van hoog volume productiesystemen.

De order is het eerste commerciële succes van een nieuw ontwikkeld modulair platform (een soort 'legostenendoos' waarop applicaties naar wens kunnen worden gebouwd) voor het produceren van kleine componenten voor bijvoorbeeld luidsprekertjes in mobiele telefoons, medische producten en sensoren voor auto's.

IMS heeft het platform ontwikkeld met regionale technologiepartners Tumakon (Hengevelde), ProfTech (Hengelo) en Masévon Technologie (Hardenberg).

Ondersteuning was er van het EFRO (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling), de provincies Overijssel en Gelderland, Innovatieplatform, Mechatronica Valley Twente en Regio Twente.

De order wordt midden dit jaar geleverd aan de klant. IMS zal naast de levering van hoog volume productiesystemen ook de re-engineering van (nieuwe) producten en processen voor haar rekening nemen, om deze geschikt te maken voor hoog volume geautomatiseerde productie. Volgens een woordvoerder van IMS is de verwachting dat de order uitbreiding oplevert van de werkgelegenheid van zowel IMS als zijn technologiepartners, direct of indirect.

Door de focus te richten op modulaire concepten wil IMS volgens de woordvoerder inspelen op de veranderingen in de Chinese markt: stijgende vraag naar automatisering van productie, hoge kwaliteitseisen aan eindproducten, hogere arbeidslonen en schaarheid van goedkope arbeidskrachten. "Dit maakt het voor Chinese bedrijven noodzakelijk over de grenzen heen te kijken."

Bron: Tubantia, 22-01-2011

Tabel 2.1a: financieel totaal overzicht oorspronkelijk gecommitteerde bedragen OP Oost 2011

	TSK	EFRO			NATIONAAL PUBLIEK				NATIONAAL PRIVAAT	
		GECOMMITTEERD 31/12/2011	BEGROOTTOT 31/12/2011	DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA- PERIODE	GECOMMITTEERD 31/12/2011			DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA- PERIODE	GECOMMITTEERD 31/12/2011	DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA- PERIODE
					RIJK	REGIO	TOTAAL PUBLIEK			
Prioriteit 1 Regionale Innovatiekracht, kenniseconomie en ondernemerschap	291.730.514	85.943.221	66.710.000	95.276.000	35.577.832	47.576.764	83.154.596	95.276.000	122.632.697	21.173.000
Prioriteit 2 Versterken innovatieklimaat in stedelijke netwerken	98.855.611	28.124.542	31.599.000	45.128.000	11.587.218	55.583.324	67.170.542	55.156.000	3.560.527	0
Prioriteit 3 Versterken attractieve steden	25.089.139	8.279.472	11.995.000	17.132.000	2.600.000	13.159.007	15.759.007	19.036.000	1.050.660	1.904.000
Prioriteit 4 Technische bijstand	5.860.247	2.930.123	4.596.000	6.564.000	0	2.930.124	2.930.124	6.564.000	0	0
Totaal	421.535.511	125.277.359	114.900.000	164.100.000	49.765.050	119.249.219	169.014.269	176.032.000	127.243.884	23.077.000

Tabel 2.1b: financieel totaal overzicht gecommitteerde bedragen (incl. aanpassing vastgestelde realisatiecijfers) OP Oost 2011

	TSK	EFRO			NATIONAAL PUBLIEK				NATIONAAL PRIVAAT	
		GECOMMITTEERD 31/12/2011	BEGROOT TOT 31/12/2011	DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA-PERIODE	GECOMMITTEERD 31/12/2011		DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA-PERIODE	GECOMMITTEERD 31/12/2011	DOELSTELLING TOTALE PROGRAMMA-PERIODE	
					RIJK	REGIO	TOTAAL PUBLIEK			
Prioriteit 1 Regionale Innovatiekracht, kenniseconomie en ondernemerschap	292.432.914	85.715.382	66.710.000	95.276.000	35.562.791	47.526.928	83.089.720	95.276.000	123.627.812	21.173.000
Prioriteit 2 Versterken innovatieklimaat in stedelijke netwerken	98.865.525	27.925.200	31.599.000	45.128.000	11.587.218	55.792.580	67.379.798	55.156.000	3.560.527	0
Prioriteit 3 Versterken attractieve steden	25.298.576	8.275.833	11.995.000	17.132.000	2.600.000	13.372.083	15.972.083	19.036.000	1.050.660	1.904.000
Prioriteit 4 Technische bijstand	5.860.247	2.930.123	4.596.000	6.564.000	0	2.930.124	2.930.124	6.564.000	0	0
Totaal	422.457.262	124.846.538	114.900.000	164.100.000	49.750.009	119.621.715	169.371.724	176.032.000	128.238.999	23.077.000

Tabel 2.2: Materiële voortgang van het programma

INDICATOR	PRIORITEIT 1			PRIORITEIT 2			PRIORITEIT 3			TOTAAL		
	DOEL	COMMIT- TERING 2011	REALISATIE 2011	DOEL	COMMIT- TERING 2011	REALISATIE 2011	DOEL	COMMIT- TERING 2011	REALISATIE 2011	DOEL	COMMIT- TERING 2011	REALISATIE 2011
Aantal R&D projecten	15	88	66							15	88	66
Private R&D projecten (in euro's)	10.000.000	107.175.164	9.803.753							10.000.000	107.175.164	9.803.753
Publieke R&D projecten (in euro's)	10.000.000	160.783.821	9.949.904							10.000.000	160.783.821	9.949.904
Aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven < 5 jaar	150	577	577				30	135	38	180	712	615
Uitgelokte private vervolginvesteringen in euro's	25.000.000	58.281.837	22.017.313							25.000.000	58.281.837	22.017.313
Aantal ondersteunde MKB bedrijven	2.000	1.049	695				30	101	11	2.030	1.150	706
Aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis/researchinstellingen	100	77	184							100	77	184
Aantal projecten verbetering bereikbaarheid alternatieve vervoersvormen				10	12	2				10	12	2
Aantal projecten verbetering bereikbaarheid				10	15	3				10	15	3
Aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen				25	16	3	10	11	3	35	27	6
Aantal ha bedrijfsterrein gemoderniseerd				200	158	40	10	0	0	210	158	40

Tabel 2.2: Materiële voortgang van het programma (vervolg van vorige pagina)

INDICATOR	PRIORITEIT 1			PRIORITEIT 2			PRIORITEIT 3			TOTAAL		
	DOEL	COMMIT- TERING 2011	REALISATIE 2011	DOEL	COMMIT- TERING 2011	REALISATIE 2011	DOEL	COMMIT- TERING 2011	REALISATIE 2011	DOEL	COMMIT- TERING 2011	REALISATIE 2011
Aantal toeristische recreatieve projecten				10	13	4				10	13	4
Aantal projecten gericht op verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed				14	10	1				14	10	1
Aantal projecten gericht op ondernemerschap, stadswijkeconomie							25	5	2	25	5	2
Aantal projecten gericht op participatie, leefbaarheid of sociale activering							25	12	4	25	12	4
Aantal m ² bedrijfslocatie gemoderniseerd							200.000	4.800	4.200	200.000	4.800	4.200
Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte (outcome)	900	3.623	593	1.250	309	52	25	23	23	2.175	3.955	668

Tabel 2.3: Afgeronde projecten in 2011

PROJECTNAAM MAATREGEL	Aantal R&D projecten	Private R&D investeringen in euro's	Publieke R&D investeringen in euro's	Aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven < 5 jaar	Uitgelokte private vervolginvesteringen in euro's	Aantal ondersteunde MKB bedrijven	Aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis/researchinstellingen	Aantal projecten verbetering bereikbaarheid alternatieve vervoersvormen	Aantal projecten verbetering bereikbaarheid	Aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen	Aantal ha bedrijfsterrein gemoderniseerd	Aantal toeristische recreatieve projecten	Aantal projecten gericht op verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed	Aantal projecten gericht op ondernemerschap, stadswijkeconomie	Aantal projecten gericht op participatie, leefbaarheid of sociale activering	Aantal m ² bedrijfslocatie gemoderniseerd	Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte (outcome)
1.2 Central Filling in combinatie met geautomatiseerde medicijnuitgifte	1	1.167.105	858.845	2	358.593	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17
GO Kinderbakfets	1	213.030	230.100	0	75.000	4	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Het ACT op weg naar ...	8	588.000	0	15	835.000	77	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	46
N-GAP	1	2.019.618	2.019.619	0	714.945	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	33
SUNrise	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
WPM: Werkingsprincipe van de droge sortering	1	405.970	405.970	2	81.883	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
X750, Nieuwe generatie geavanceerde testapparatuur voor geïntegreerde elektronische circuits (chips)	1	2.139.723	1.181.642	0	587.882	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	27
2.1 HOV-Midden Fase 3 en 4	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	43
Verbetering bereikbaarheid bedrijventerrein Zwolle	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
2.2 Cultuurrijl	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Duurzaam Bedrijventerrein Schuttersveld-Zuid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	40	0	0	0	0	0	0
Internationaal Indoor Sportcentrum Almelo (IISPA)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	6
Theater en cultuur Hertme in de Groene Poort	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1
3.1 Multifunctionele centrum DOK Zuid	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	3.600	3

de papiermarkt gedurende de projectuitvoering sterk is veranderd. Hierdoor is een belangrijk deel van de markt weggevallen.

2.1.1.2 Effecten van het programma op de regionaal-economische ontwikkeling

Deze effecten zijn moeilijk meetbaar als gekeken wordt naar de totale werkgelegenheid in de regio Oost-Nederland. Bovendien worden de middelen van het programma niet voor alle economische activiteiten ingezet. Zo maakt de bouwsector, waar sprake is van een aanzienlijke krimp van de werkgelegenheid, geen gebruik van programmamiddelen. Weliswaar is er sprake van een indirect en tijdelijk effect, vanwege de werkgelegenheid die projecten in Prioriteit 2 en deels in Prioriteit 3 opleveren. Diverse andere sectoren maken niet of in zeer beperkte mate gebruik van de middelen, zoals de primaire landbouw, dienstverlening, zorg, onderwijs en overheid. Ook de toeristisch-recreatieve sector is – anders dan in de vorige programmaperiodes – geen speerpunt in dit programma.

Daar staat tegenover dat een deel van het MKB-bedrijfsleven, innovatieve samenwerkingsverbanden en kennisinstellingen de financieringsmogelijkheden die het OP Oost biedt uitstekend weten te vinden. Dankzij het OP Oost worden kennisclusters ontwikkeld en versterkt. Dat leidt ook weer tot nieuwe clusters die al dan niet met andere overheidsmiddelen ontstaan. Het open innovatiecentrum OICAM in Nijverdal, gericht op geavanceerde materialen, is daar een voorbeeld van. Deze organisatie heeft directe relaties met de projecten TPRC en IPC. Ook draagt het GO-EFRO-programma bij aan de innovatieve bedrijvigheid in de regio.

Binnen Prioriteit 2 worden diverse projecten uitgevoerd die gericht zijn op de bereikbaarheid van locaties met een bovenregionaal economisch belang. Omdat een goede bereikbaarheid essentieel is voor bedrijven, worden deze projecten zeer gewaardeerd.

Bij de cofinanciering van het programma valt in 2011 nog meer dan in voorgaande jaren op dat de private cofinanciering in dit jaar alleen al het dubbele is van de raming die vooraf is gedaan voor de hele programmaperiode. In Prioriteit 1 is in 2011 de bijdrage van private partijen bijna net zo hoog als die van de totale publieke

(EFRO en Nederlandse overheden) bijdrage. In 2011 is de verhouding privaat-publiek er een van 15:17. Tot en met 2010 was deze verhouding 15:24. Door de verdeling van de financiering in 2011 komt de verhouding privaat-publiek tot en met 2011 uit op 15:21.

Het relatief steeds grotere aandeel private investering in projecten binnen Prioriteit 1 is mede het gevolg van een kritische houding van de Managementautoriteit en de Stuurgroep over de omvang van de gevraagde subsidie. Naast het staatssteunkader, dat maximum percentages voorschrijft voor verschillende typen ondersteuning, worden projecten regelmatig uitgedaagd om de relatieve subsidievraag in het project verder te verlagen. Deze vraag wordt in de regel gesteld indien meer dan 50% aan publieke bijdrage wordt gevraagd. In veel gevallen is het vervolgens gelukt de subsidievraag te verlagen. Verder lijken de administratieve lasten en de controle geen belemmering voor het bedrijfsleven om projecten uit te voeren binnen het GO-EFRO-programma. De nationaal publieke cofinanciering is in Prioriteit 1 ook aanzienlijk omhoog gegaan. Eind 2011 is de multiplier van de EFRO-bijdrage binnen Prioriteit 1:3,4. Tegenover één EFRO-euro staat 3,4 euro aan subsidiabele en gefinancierde kosten. De nationaal publieke cofinanciering ligt ultimo 2011 voor het programma als totaal goed op koers. Voor Prioriteit 2 geldt dat deze eind 2011 zelfs al de doelstelling voor de hele programmaperiode heeft overschreden. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de rijkscofinanciering in Prioriteit 2 niet voortkomt uit de rijkscofinanciering die is toegezegd in de ministeriële regeling.

Begin 2011 waren er nog dertien projecten in behandeling, die reeds in 2010 waren ingediend. In 2011 zijn in totaal 52 subsidieaanvragen ingediend. Daarvan hebben er twee in 2011 de subsidieaanvraag weer ingetrokken en is één project niet in behandeling genomen. In het verslagjaar 2011 zijn in totaal 43 subsidieaanvragen aan de Stuurgroepen ter advisering voorgelegd. In totaal zijn er in het verslagjaar 40 projecten door de Managementautoriteit positief beschikt. Eind 2011 waren nog 22 projecten in behandeling.

De ontwikkelde intakemethode binnen het OP Oost zorgt ervoor dat ingediende aanvragen, inhoudelijk en technisch, op hoofdlijnen voldoen aan de toetsingscriteria. Aanvragen in Prioriteit 1 worden normaliter in eerste instantie begeleid door Oost NV. De medewerkers van Oost NV ondersteunen de projectindieners bij het

versterken van de aanvraag in relatie tot de gestelde criteria. De inzet van Oost NV verhoogt de kans op perspectiefrijke projectvoorstellen. Vervolgens wordt in samenspraak met de programmamanagers de aanvraag ingediend bij de Managementautoriteit. Overigens

kunnen partijen ook zonder tussenkomst van Oost NV projecten indienen. Gezien de voortgang van het programma in Prioriteit 1 is eind 2011 met Oost NV afgesproken om de werkzaamheden voor het programma af te bouwen.

Tabel 2.4: materiële voortgang kernindicatoren van het programma

KERNINDICATOR	PRIORITEIT	DEFINITIEVE DOELSTELLING	REALISATIE 2011
10 - Investment induced (million €)	1	25	22
1 - Jobs created	1	900	593
1 - Jobs created	2	1.250	52
1 - Jobs created	3	25	23
34 - Number of tourism projects	2	10	4
40 - Number of projects seeking to promote businesses, entrepreneurship, new technology	3	25	2
4 - Number of RTD projects	1	15	66
5 - Number of cooperation project enterprises-research institutions	1	100	184
7 - Number of direct investment aid projects to SME	1	2.000	695
7 - Number of direct investment aid projects to SME	3	30	11
8 - Number of start-ups supported	1	150	83
8 - Number of start-ups supported	3	30	38

In Prioriteit 2 en 3 hebben de steden en stedelijke netwerken gezamenlijk prioriteiten op projectniveau vastgesteld. Dit vereenvoudigt de toets op de geschiktheid van projectvoorstellen en geeft richting aan de projectontwikkeling. Vanuit het programmamanagement wordt informatie gegeven over de bepalingen over aanbesteden en wordt met de projectuitvoerders gesproken over de projectadministratie.

De Europese Commissie heeft enkele indicatoren tot kernindicatoren benoemd. Deze kernindicatoren vormen voor de Europese Commissie een belangrijk instrument in het monitoren en analyseren van de structuurfondsprogramma's. De streefwaarden en de realisatie van de kernindicatoren van

het GO-EFRO-programma zijn weergegeven in tabel 2.4. Deze indicatoren zijn een selectie van de programma-indicatoren, waarvan de voortgang onder andere in tabel 1 van bijlage 1 uitgebreid is weergegeven.

2.1.2 Financiële informatie

In het verslagjaar 2011 zijn drie declaraties ingediend met een totaal aan subsidiabele kosten (TSK) van € 63.555.613, waarvan € 28.755.414 aan EFRO. Deze declaraties zijn ingediend bij en gecertificeerd door de Certificeringsautoriteit. Zie hiervoor tabel 2.5.

Tabel 2.5: overzicht gecertificeerde uitgaven

DATUM INGEDIEND DOOR CERTIFICERINGS AUTORITEIT	TOTALE SUBSIDIABELE KOSTEN	BIJDRAGE EU	DATUM ONTVANGST EU-BIJDRAGE
11-08-2009	€ 23.054.389,70	€ 10.430.017,33	9-09-2009
02-12-2010	€ 16.709.898,09	€ 7.519.434,41	5-01-2011
14-04-2011	€ 17.331.626,97	€ 7.799.199,03	16-05-2011
12-07-2011	€ 22.699.011,76	€ 10.292.813,44	4-08-2011
11-11-2011	€ 23.524.973,90	€ 10.663.401,95	30-11-2011

In 2009 heeft het OP Oost een extra werkvoorschot ontvangen van 2,5% van het programma-budget. Het totaal aan ontvangen voorschot is daarmee € 12.307.500 (7,5% van het programma-budget).

In tabel II (in bijlage 2) wordt de financiële voortgang, verdeeld over de prioriteiten van OP Oost wat de gedeclareerde uitgaven in betaalaanvragen tot en met 2011 betreft weergegeven.

In 2011 zijn veertien projecten vastgesteld, waarmee het totaal op vijftien komt. De vaststelling heeft tot een vrijval van EFRO-middelen geleid van € 427.181, welke als volgt is verdeeld:

- € 227.839 in Prioriteit 1 (vrijval in vijf van de zeven projecten);
- € 199.342 in Prioriteit 2 (vrijval in twee van de zes projecten);
- € 0 in Prioriteit 3 (geen vrijval binnen het ene afgerekende project).

Tabel 2.6: uitgaven van OP Oost volgens N+2 (in €)

JAAR	JAARTRANCHES VOOR N+2 (A)	7,5% VOORSCHOT (B)	N+2-BASIS (A-B)	EFRO IN BETAAL- AANVRAGEN	NOG TE REALISEREN UITGAVEN
2009	€ -	€ 12.307.500	€ -	€ 10.430.017	-
2010	€ 26.183.333	€ 12.307.500	€ 13.875.833	€ 17.949.452	-
2011	€ 52.866.667	€ 12.307.500	€ 40.559.167	€ 46.704.866	-
2012	€ 79.950.000	€ 12.307.500	€ 67.642.500		
2013	€ 107.533.333	€ 12.307.500	€ 95.225.833		
2014	€ 135.616.667	€ 12.307.500	€ 123.309.167		
2015	€ 164.100.000	n.v.t.	€ 164.100.000		

2.1.3 N+2

Ten aanzien van de financiële voortgang van het OP Oost geldt de eis dat voldaan moet worden aan de N+2-regel. De N+2-regel geeft de verhouding weer tussen de begrote vastlegging van het programma door middel van jaartranches en de besteding van de EFRO-middelen door ingediende betalingscertificaten bij de Europese Commissie. Wordt de N+2 niet gehaald, dan gaat de Europese Commissie over tot automatische decommitting van dat deel van de middelen, dat niet via gecertificeerde uitgaven is verantwoord. In tabel 2.6 (uitgaven van OP Oost volgens N+2) staan de uitgaven die hiervoor op programmaniveau moeten worden gedaan. Uit de tabel blijkt dat tot en met het verslagjaar 2011 voor een bedrag van € 46.704.866 aan EFRO aan gecertificeerde uitgaven via de betaalaanvragen aan de Europese Commissie is gerapporteerd. Het OP Oost heeft hierdoor per 31 december 2011 voldaan aan de N+2-eis.

Aanpassing N+2-targets

Uit tabel 2.6 valt op te maken dat de N+2 doelstelling voor 2011 ruimschoots is gehaald, maar dat anderzijds voor de komende jaren aanzienlijke realisatiedoelstellingen resteren, omdat het voorschot al is verwerkt in de cijfers van de N+2-realisatie.

De Managementautoriteit is zich er terdege van bewust dat in 2012 en in de jaren daarna extra inspanning noodzakelijk is om de N+2 target te realiseren. Al in 2010 is hierop geanticipeerd door bewust het bestedings- en verantwoordingsritme van projecten te monitoren.

Op basis van de uitgavenplanningen en de verantwoorde realisaties van projecten in de tweede helft van 2011 en het eerste kwartaal van 2012 is de verwachting dat ook in 2012 kan worden voldaan aan de N+2-eis.

2.1.4 Informatie over de uitsplitsing van het gebruik van de fondsen

In tabel III (bijlage 3) is een cumulatieve uitsplitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie over de uitvoering gegeven, overeenkomstig deel C van bijlage II van Verordening (EG) Nr. 1828/2006. Met andere woorden: de projecten, die een beschikking tot subsidieverlening hebben ontvangen, worden conform bijlage II Verordening (EG) 1828/2006 gerubriceerd naar vijf dimensies:

- **Dimensie 1: prioritair thema**

Hierbij worden de projecten ingedeeld naar 86 prioritaire thema's. Voorbeelden hiervan zijn: OTO-infrastructuur; Investerings die rechtstreeks betrokken zijn bij onderzoek en innovatie; Sanering van bedrijfsterreinen en verontreinigde grond; Ontwikkeling van culturele infrastructuur; etcetera;

- **Dimensie 2: financieringsvorm**

Projecten worden hier gerubriceerd naar 'non-repayable aid' (bijvoorbeeld subsidies), 'aid (loan, interest subsidy, garanties)', 'venture capital (participation, venture capital fund)' of 'other forms of finance';

- **Dimensie 3: gebied**

Dit betreft de indeling naar stad of platteland;

- **Dimensie 4: economische activiteit**

In deze dimensie worden projecten ingedeeld naar één van de 22 economische categorieën. Voorbeelden hiervan zijn be- en verwerkende industrie, vervoer, openbaar bestuur en bouwnijverheid;

- **Dimensie 5: plaats van uitvoering**

Dit betreft de indeling naar provincie Gelderland of provincie Overijssel. Bij projecten die de provinciegrenzen overstijgen is de plaats van uitvoering toegerekend aan de provincie waar de economische effecten het meest prominent neerslaan.

In tabel III (bijlage 3) en de daaronder uitgewerkte dimensies vallen een aantal zaken op. In lijn met de programmadoelstellingen van het OP Oost is in verhouding tot andere prioritaire thema's een relatief hoger bedrag van het programmabudget besteed aan projecten onder de prioritaire thema's twee, drie, zeven en negen. Samen vormen zij eind 2011 50% van de committeringen. Deze thema's vallen alle vier onder Onderzoek en Technologische Ontwikkeling (OTO), innovatie en ondernemerschap. Het binnen thema zeven (investerings in ondernemingen die rechtstreeks betrokken zijn bij onderzoek en innovatie) beschikte bedrag aan projecten is in 2011 nogmaals met eenderde toegenomen ten opzichte van het totaal tot en met 2010. De sterke toename binnen thema 23 (transport, regionale wegen) heeft zich ook in 2011 voortgezet, met een stijging van 40% van de committeringen. Het beschikte bedrag

aan vervoersprojecten is toegenomen door goedkeuring van projecten op dit terrein in Prioriteit 2. Ook thema 61 (stadsvernieuwing) valt op, waar de committeringen bijna verdubbeld zijn. Bij de start van het programma is als doelstelling gesteld minimaal 62% van de EFRO-middelen aan projecten te besteden die bijdragen aan het behalen van de Lissabondoelstellingen. Om dit streven meetbaar te maken, is een selectie gemaakt van de 86 prioritaire thema's die binnen de Lissabondoelstellingen vallen. Dit zijn de zogenaamde geormerkte EU-categorieën. Tabel 2.7 laat zien dat het OP Oost tot en met 2011 66% van de gecommiteerde middelen beschikbaar heeft gesteld aan projecten die bijdragen aan de Lissabondoelstellingen. Daarmee is het percentage weliswaar iets gedaald ten opzichte van dat van eind 2010, maar het programma scoort op dit gebied nog steeds bijzonder goed.

Projecten met financiële instrumentering

Het programma kent twee projecten waarin financiële instrumentering zoals beschreven in artikel 44 van Verordening 1083/2006 een rol speelt. Conform de recente Verordening 1310/2011 wordt in deze alinea nader ingegaan op de inhoud en de voortgang van deze projecten.

In het project 'Gelderland voor Innovaties' worden innovatiekredieten verstrekt en borgstellingen verleend door PPM Oost. Dit is de participatiemaatschappij van Oost NV, waarvan het ministerie van EL&I en de provincies Gelderland en Overijssel aandeelhouders zijn. Het project heeft een begroting van € 4.196.575, waarvan de dekking bestaat uit € 2.098.275 EFRO-middelen, € 1.049.150 provinciale financiering en € 1.049.150 private bijdragen. Tot nu toe ligt de uitvoering van het project op schema. In totaal is voor € 2.372.500 aan innovatiekredieten verleend aan 33 bedrijven (gemiddeld krediet € 71.894).

Een innovatiekrediet bedraagt maximaal 50% van de totale investering, voor de overige financiering dient het aanvragende bedrijf te zorgen. Van het verleende innovatiekrediet is inmiddels € 562.500 kwijtgescholden; dit bedrag zal daarom zeker niet revolveren. Het volume aan borgstellingen is beduidend kleiner: momenteel is voor € 100.000 aan borgstellingen verleend. Borgstellingen bedragen maximaal eenderde van het verleende krediet. Het resterende budget is gereserveerd voor innovatiekredieten, waarvoor diverse aanvragen in behandeling zijn.

Het project 'Innovatiefonds Oost-Nederland' verstrekt risicokapitaal aan startende en jonge, innovatieve ondernemingen in Oost-Nederland, met als doel de innovatiekracht en de concurrentiepositie van het MKB in Oost-Nederland te versterken, vooral binnen de thema's Food, Health en Technology. Ook dit project wordt uitgevoerd door PPM Oost. Het fonds heeft een omvang van € 13.636.364, waarvan de dekking bestaat uit € 6.136.364 EFRO-middelen, € 2.500.000 Rijkscofinanciering, € 2.500.000 provincie Gelderland en € 2.500.000 provincie Overijssel. Het project heeft tot nu toe 97% van de middelen door middel van participaties uitgezet binnen 32 MKB-bedrijven. Het restantbudget zal spoedig verleend worden. Een voorwaarde bij het aangaan van de participaties is dat een derde (private) partij voor minimaal 50% mee-investeert. Hiermee is in totaal al voor € 17.202.855 aan private investeringen uitgelokt.

Stedelijke gebieden

Het programma is expliciet gericht op versterking van de innovatiekracht en de aantrekkelijkheid als vestigingsplaats van de steden en stedelijke netwerken. Dit is terug te zien in de besteding van middelen. In 2011 zijn alleen projecten beschikt in stedelijke

Tabel 2.7: percentuele score OP Oost op Lissaboncategorieën

EFRO	BEGROOT	GECOMMITTEERD
Geormerkte EU-categorieën (Lissabon)	100.921.500	83.164.869
Totaal	164.100.000	125.277.359
%	62%	66%

gebieden. Ook voor de programmajaren tot en met 2010 is het grootste deel van de GO-EFRO-middelen beschikbaar in stedelijke gebieden. Ten aanzien van de sectoren valt op dat vooral in de overige dienstverlening het grootste deel van de beschikbaar gestelde middelen wordt besteed. Dit heeft te maken met de honorering van enkele projecten, die zijn gericht op het versterken van de ondersteuningsinfrastructuur voor innovatieve clusters. Deze faciliteiten versnellen de invulling van het programma met concrete samenwerkingsverbanden van bedrijven en kennisinstellingen. Ook in de sectoren industrie en gezondheidszorg wordt een relatief groot deel van de beschikbaar gestelde middelen besteed. Tot slot valt op, ten aanzien van dimensie 5 'verdeling van programmabijdragen naar plaats van uitvoering', dat de verhouding tussen beide provincies in de richting gaat van de vooraf gedachte verhouding, 2/3 naar Gelderland en 1/3 naar Overijssel. In 2011 is het budget voor Prioriteit 1 voor Gelderland als Prioriteit 1 Overijssel nagenoeg geheel beschikbaar.

Projecten die in 2011 zijn beschikbaar, zijn onder andere *DAISY* en *Go without Salt*.

Met het project 'Daring Applications & Innovations in Sensor Systems' (*DAISY*) wordt hoogwaardige sensortechnologie toegankelijk gemaakt voor massatoepassingen in nieuwe applicatiegebieden. Het doel van dit project is een radarmodule te ontwikkelen die in meerdere sectoren en voor verschillende doeleinden gebruikt kan worden. Voorbeelden zijn kust- en havenbewaking en beveiliging op het gebied van infrastructuur. De doelstelling van het project *Go without Salt* is om zoutvervangende systemen voor voedingsproducten te ontwikkelen, zonder afbreuk te doen aan kwaliteit, veiligheid en smaak.

Nu – eind 2011 – de middelen voor Prioriteit 1 nagenoeg geheel beschikbaar zijn, is al een bedrag van € 1.500.000 overgecommitteerd in verband met een verwachte vrijval. Ook wordt nagedacht om verdere overcommittering mogelijk te maken binnen het programma. Uit vorige programmaperiodes is geleerd dat overcommittering een functioneel instrument is om met de beschikbaar gestelde middelen een maximaal inhoudelijk effect te creëren. In 2012 zal hiervoor aan de Colleges van Gedeputeerde Staten van beide provincies een voorstel worden voorgelegd. Het Comité van Toezicht zal eveneens worden geïnformeerd.

2.1.5 Bijstand per doelgroep

In het OP Oost zijn geen specifieke doelgroepen uitgesloten van steunverlening. Het programma legt prioriteit bij de participatie door (clusters van) bedrijven (met name MKB) en kennisinstellingen. Wel zijn in Prioriteit 1 (Versterken van regionale innovatiekracht, kenniseconomie en ondernemerschap) prioritaire clusters benoemd, te weten het Food cluster, Health cluster en Technology cluster.

Bij de beoordeling van subsidieaanvragen speelt de mate waarin de projecten bijdragen aan de versterking van de geselecteerde kennisclusters een rol. De geografische afbakening in de prioriteitstelling van het OP Oost is als volgt:

- **Prioriteit 1**
Van toepassing in heel Oost-Nederland;
- **Prioriteit 2**
Van toepassing binnen de aangewezen gemeenten van de vijf stedelijke netwerken in Oost-Nederland, te weten Stadsregio Arnhem Nijmegen, Netwerkstad Twente, Zwolle-Kampen Netwerkstad, Regio De Vallei en de Stedendriehoek;
- **Prioriteit 3**
Van toepassing binnen de aangewezen GSB-steden, te weten Zwolle, Almelo, Hengelo, Enschede, Deventer, Arnhem, Nijmegen, Apeldoorn en Ede.

Deze geografische afbakening is in het verslagjaar toegepast en gehandhaafd.

2.1.6 Terugbetaalde of opnieuw gebruikte bijstand

In 2011 is er geen sprake geweest van intrekking van bijstand als bedoeld in artikel 57 en artikel 98, lid 2, van Verordening (EG) Nr. 1083/2006.

2.2 Informatie over de inachtneming van de communautaire wetgeving

In 2011 zijn door de Managementautoriteit Oost-Nederland geen problemen geconstateerd in verband met de inachtneming van de communautaire wetgeving bij de uitvoering van het Operationeel Programma Oost-Nederland.

2.3 Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen

In 2011 hebben zich geen noemenswaardige uitvoeringsproblemen voorgedaan. Zoals elders in dit jaarverslag wordt beschreven, is de kwaliteit van de uitvoering goed, hebben de steden een inhaalslag gemaakt in Prioriteit 2 en is er veel aandacht voor Prioriteit 3. De N+2-opgave van de Europese Unie voor het programma is ook in 2011 gehaald.

2.4 Duurzaamheid

In de Stuurgroepen en in het Comité van Toezicht is in het verslagjaar aandacht besteed aan het onderwerp duurzaamheid. Op Europees niveau vormt 'duurzame ontwikkeling' al sinds lange tijd een belangrijke horizontale beleidsprioriteit. Binnen GO-EFRO is ervoor gekozen om hiervoor niet een aparte prioriteit te benoemen, maar (onder andere) dit thema onderdeel te laten zijn van de voorbereiding en uitwerking van alle projecten. In overleg met de andere Doelstelling 2-programma's is een duurzaamheidstoets ontwikkeld. Deze duurzaamheidstoets op de aspecten people-planet-profit, in onderlinge samenhang, wordt landelijk gehanteerd. Voor elke dimensie zijn in de duurzaamheidstoets een aantal vragen opgenomen waarop elk project zal worden beoordeeld. Met het in acht nemen van drie aspecten wordt in de Nederlandse programma's duidelijk gesteld dat duurzaamheid breder dient te worden beschouwd dan enkel milieubescherming, zoals het in de Europese regelgeving is afgebakend.

Met het opnemen van duurzaamheid in de programma-doelstellingen is het – ondersteund door het Toetsingskader – een verplicht aspect voor subsidieaanvragers. Ook is het onderwerp duurzaamheid een vast thema geworden in de gesprekken die programmamanagers voeren in de fase van de aanvraag van een subsidie en is duurzaamheid een belangrijk onderdeel van het advies van de Stuurgroep. De Managementautoriteit stimuleert projectaanvragers om de duurzaamheidsaspecten binnen hun project expliciet te beschrijven in de aanvraagfase. Een goed voorbeeld hiervan is het project *Herstructurering Oranje Nassauplein*. Binnen dit project speelt duurzaamheid een belangrijke rol, enerzijds door de materiaalkeuze bij de herinrichting van het plein (inclusief recycling van materialen waar mogelijk), anderzijds door de keuze voor een specifiek duurzaam wateropvangsysteem.

Het project ENERGIE

In het Comité van Toezicht is in juni 2011 geconstateerd dat van de gecommitteerde projecten een aanzienlijk aantal op enigerlei wijze bijdraagt aan het versterken van duurzaamheid. Een aantal projecten is geheel of grotendeels gericht op duurzaamheid. Het project *ENERGIE* is daar een voorbeeld van, evenals *duurzame binnenstadsdistributie*, het innovatieproject *Stil Veilig Wegverkeer* en het project *Pulverizing Air Dryer*.

Voor zover er gesproken kan worden van uitvoeringsproblemen zijn dit vooral interpretatiekwesties over de regels die van toepassing zijn. Interpretaties niet alleen binnen vakgebieden (juristen of accountants), maar ook tussen de vakgebieden. Met de informatiedagen die het programmamanagement heeft georganiseerd, is getracht zo veel mogelijk duidelijkheid te verschaffen over de geldende regels. Tevens is het controleprotocol voor de eindafrekening uitgebreid, waardoor het proces van afrekenen versoepeld is.

De Managementautoriteit is in 2011 gestart met een risicoanalyse op de rechtmatigheid van de uitvoering van projecten. Hiervoor is gekozen, omdat er behoefte is aan inzicht in de risico's vanwege de omvang van het programma (veel gesubsidieerden en projecten) en de complexe regelgeving. Op basis van de risicoanalyse wordt meer focus aangebracht in de manier waarop toezicht wordt gehouden op de uitvoering van de projecten. In de risicoanalyse worden vier categorieën begunstigen onderscheiden die elk een eigen risicoprofiel hebben: samenwerkingsverbanden van bedrijven, maatschappelijke instellingen, uitvoerders van subsidieregelingen en gemeenten. Het Comité van Toezicht heeft in het verslagjaar twee keer gesproken over de risicoanalyse. Naar behoefte zal een rapportage van de risicoanalyse in de komende jaren worden besproken.

2.5 Wijzigingen in verband met de uitvoering van het Operationeel Programma

In 2011 waren er geen elementen, zoals wetswijzigingen die rechtstreekse gevolgen hadden voor de uitvoering van het OP Oost. Op 2 november 2011 is de gewijzigde ministeriële regeling van kracht geworden.

2.6 Belangrijke wijziging als bedoeld in artikel 57 (EG) Nr. 1083/2006

Artikel 57 van Verordening (EG) Nr. 1083/2006 ziet toe op de duurzame instandhouding van projecten na voltooiing hiervan. In 2011 zijn enkele projecten op correcte wijze afgerond binnen het OP Oost. De Managementautoriteit heeft een formulier 'Instandhoudingsverklaring' ontwikkeld. Daarin zijn de verplichtingen van artikel 57 weergegeven. Projecten die investeren in infrastructurele voorzieningen en productieve investeringen doen, moeten voldoen aan de instandhoudingsplicht. De Managementautoriteit controleert dit en vraagt instandhoudingsverklaringen op.

2.7 Complementariteit met andere (EU)instrumenten

In het programma zijn, in relatie tot artikel 9 lid 4 van Verordening (EG) Nr. 1083/2006, voorzieningen getroffen om te zorgen voor de afbakening en coördinatie tussen bijstand uit OP Oost en andere belangrijke Europese en nationale financieringsinstrumenten.

Plattelandontwikkelingsprogramma 2 2007-2013

Het Plattelandontwikkelingsprogramma 2 2007-2013 (POP 2) richt zich op de verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector, de verbetering van het milieu op het platteland en het verbeteren van de leefkwaliteit en economische diversificatie op het platteland. Voor het POP 2 is één nationaal programma. In relatie tot het POP 2-programma wordt een afbakening gehanteerd conform de landelijke afspraken. Deze afbakening is zowel opgenomen in het document OP Oost (pagina 52 en verder) als het toetsingskader van het OP Oost (bijlage A). Bij het verlenen van bijstand aan projecten hebben zich ook in 2011 geen afbakeningsproblemen voorgedaan tussen POP 2 en het OP Oost.

Europees Sociaal Fonds

Het Europees Sociaal Fonds (ESF) richt zich op het ontwikkelen van regionaal arbeidsmarktbeleid via de actielijnen: toeleiding van werklozen naar de arbeidsmarkt, re-integratie van gedetineerden en jongeren in jeugdinstellingen, praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs, verbetering arbeidsmarktpositie van werkenden en sociale innovatie. Voor het ESF bestaat eveneens één nationaal programma. Voor een integrale aanpak van de doelstelling van het OP Oost ligt een verbinding met ESF-doelen voor de hand. Daar waar EFRO meer gericht is op de fysieke investeringskant, richt ESF zich vooral op mensen. Een kenniseconomie kan immers niet zonder de beschikbaarheid van voldoende hoogstaand menselijke kapitaal. De Managementautoriteit Oost streeft naar een goede afstemming in de uitvoering met het nationale ESF-programma. Hiervoor zijn in 2011 geen aparte voorzieningen getroffen. Verordening (EG) Nr. 1083/2006 biedt op grond van artikel 34 lid 2 de mogelijkheid om binnen EFRO-programma's maximaal 10% van de middelen op ESF-doelen in te zetten. Van deze mogelijkheid is in het verslagjaar geen gebruik gemaakt. In het toetsingskader van het OP Oost is in bijlage C de afbakening geregeld met het ESF-programma. Deze afbakening is als volgt: 'reguliere opleidingstrajecten zijn in het kader van EFRO niet-subsidiabel. Coaching en opleiding van deelnemers in een project kan alleen wanneer het rechtstreeks voortvloeit uit het project en niet ondergebracht kan worden bij ESF-acties'. In 2011 zijn er geen afbakeningsproblemen geweest tussen het ESF en het OP Oost.

Europese Territoriale Samenwerking

Kennisnetwerken beperken zich niet tot geografische grenzen. Dit geldt niet alleen op het schaalniveau van Oost-Nederland of de lidstaat Nederland, maar ook over de landsgrenzen heen. Verordening (EG) Nr. 1083/2006 biedt op grond van artikel 7 de mogelijkheid tot interregionale samenwerking. De Managementautoriteit Oost ziet daarin niet alleen mogelijkheden voor het uitwisselen van kennis en het vergroten van de aanwezige kennis tussen instellingen en bedrijven, maar ook in het benutten van economische potenties van interregionale samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven in Oost-Nederland en andere regio's binnen de Europese Unie. Dit sluit naadloos aan bij de doelstellingen van Prioriteit 1. In 2011 zijn geen interregionale samenwerkingprojecten tot stand gekomen.

Koppeling met financieringsinstrumenten

JEREMIE en JESSICA

Voor de ondersteuning van startende bedrijven en het MKB kan betere toegang tot (risicodragend) kapitaal goede mogelijkheden bieden. Door de Europese Commissie en de Europese Investerings Bank (EIB) zijn initiatieven gestart die fondsvorming met een 'revolving' karakter binnen het EFRO-programma ondersteunen, waarvan JEREMIE en JESSICA het meest kansrijk zijn. In Oost-Nederland is in 2010 onderzoek gedaan of met de havenontwikkeling van Enschede een pilot zou kunnen worden opgestart binnen JESSICA. Uiteindelijk is in Enschede besloten deze pilot niet door te zetten. Vanuit de Managementautoriteit zijn de ontwikkelingen met betrekking tot de revoluerende fondsen ook in 2011 met belangstelling gevolgd. De Managementautoriteit heeft vorig jaar al verklaard dat het binnen het huidige programma niet direct ruimte ziet voor dergelijke initiatieven.

Koppeling met Regions for Economic Change en de fast track-netwerken

In 2008 zijn door de Managementautoriteit de mogelijkheden verkend van deelname door Oost-Nederland aan het URBACT-programma, onderdeel van het Regions for Economic Change initiatief en de fast track-netwerken. Reden voor deze verkenning was dat de uitwisseling van kennis en 'best practices' in deze netwerken de uitvoering van het OP Oost kan versterken.

Zevende Kaderprogramma en het Concurrentievermogen en innovatieprogramma (CIP)

Het Zevende Kaderprogramma kent vier programma-onderdelen: Coöperation (Collaborative research), Ideas (Frontier research), People (human potential) en Capacities (Research capacity). Het Concurrentievermogen en Innovatieprogramma (CIP) is gericht op acties waarbij de doelgroep direct of indirect het MKB is. Wat betreft innovatie richt het CIP zich vooral op verspreiding en toepassing van bestaande kennis. Bovendien wordt via het CIP de toegankelijkheid van risicokapitaal en garantiemiddelen voor het MKB vergroot. Het OP Oost kent duidelijke raakvlakken met het Kaderprogramma en het CIP: de uitdaging is om de activiteiten elkaar te laten versterken. Voor Oost-Nederland zijn de Valleybureaus hiervoor de aangewezen instanties.

Pieken in de Delta

Pieken in de Delta is de gebiedsgerichte economische agenda van Nederland. Deze agenda draagt bij aan de

ambitie om van Nederland een concurrerende en dynamische economie te maken in een sterk en innovatief Europa. Pieken in de Delta is uitgewerkt in zes verschillende programma's voor de periode 2006-2010 met een uitloop naar 2011. Begin 2011 is deze regeling gesloten. Deze programma's zijn opgesteld door het ministerie van EL&I in samenwerking met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en regionale overheden, en worden gezamenlijk uitgevoerd. De regio Oost-Nederland is voortvarend aan de slag gegaan met het benutten van de belangrijke economische potenties van de regio: de kennisgebieden (1) Food & Nutrition, (2) Health en (3) Technology. Het programma Pieken in Oost-Nederland (2006-2010) geeft deze economische pieken van nationaal belang in de regio een extra impuls. Aangezien Pieken in de Delta zich net als het OP Oost richt op Food, Health en Technology is er sprake van een overlap tussen beide programma's. Projecten die in Pieken in de Delta mogelijk in te dienen zijn, komen veelal ook in aanmerking voor financiering binnen het OP Oost. Andersom is dit niet altijd het geval. Vanwege deze overlap vond er regelmatig afstemmingsoverleg plaats tussen de programmamanagers van het OP Oost en de intakers van Oost NV voor Pieken in de Delta. In 2009 is door de Managementautoriteit Oost geconstateerd dat het Pieken in de Delta-programma een relatief sterk aanzuigende werking heeft op projectinitiatiefnemers in het bedrijfsleven. Eén van de mogelijke oorzaken ligt in het gegeven dat het Pieken-programma werkt met tenders waarbinnen aanvragen kunnen worden ingediend. Mogelijk beïnvloedt deze tijdelijke openstelling bedrijven om prioriteit te geven aan het indienen van projectvoorstellen binnen dit programma. Het OP Oost heeft immers een langere looptijd en werkt niet met tenders.

2.8 Toezichtregelingen

Onder toezichtregelingen wordt verstaan: door de Managementautoriteit Oost of het Comité van Toezicht genomen toezicht- en evaluatiemaatregelen, waaronder regelingen voor het verzamelen van gegevens, ondervonden moeilijkheden en maatregelen om die op te lossen. Zodanige regelingen zijn door de Managementautoriteit Oost of het Comité van Toezicht in 2011 niet getroffen. In het document OP Oost staat in onder paragraaf 6.1 'Toezicht en uitvoeringsorganisatie' hoe het toezicht op de uitvoering van het programma is geregeld. In paragraaf 6.2 'Monitoring en Evaluatie' staat aangegeven op welke wijze wordt gemonitord en geëvalueerd. Voor de huidige programmaperiode geeft de Europese Commissie een redelijke vrije hand aan de programma's in de aard en

tijdstippen voor de evaluaties. Een evaluatieplan is echter wel vereist. Bovendien is voor wijziging van een Operationeel Programma een evaluatie wel een vereiste. Nationaal zijn de vier EFRO-programma's in Nederland in 2008 gestart met het opstellen van een landelijk evaluatieplan.

Hiermee is beoogd de meerwaarde van de evaluatie en de efficiency te vergroten. In dit plan is een aantal gemeenschappelijke evaluatiemomenten voorzien en zijn criteria vastgesteld die nodig zijn voor wijziging van een Operationeel Programma. Het opstellen van het evaluatieplan en de planning van de evaluatiemomenten is in 2009 afgerond.

2.9 Mid Term Evaluatie; hoofdpunten en reactie

De Managementautoriteit Oost heeft in 2010 haar medewerking verleend aan de Mid Term Evaluatie voor de Nederlandse EFRO-programma's. In opdracht van het ministerie van EL&I heeft Berenschot Groep B.V. in 2010 de Mid Term Evaluatie 2007-2013, voor de vier Operationele Programma's in Nederland, uitgevoerd. De evaluatie gaat in op het verloop van de Operationele Programma's en het functioneren van de organisatie. Tevens worden de communicatiedoelstellingen en behaalde effecten van de OP's onderzocht. Voor elk Operationeel Programma is een aparte deelrapportage gemaakt die begin 2011 is verschenen. Op basis van de bevindingen zijn adviezen geformuleerd die in het deelrapport voor het GO-EFRO-programma zijn weergegeven.

In 2011 heeft het Comité van Toezicht de rapportage beoordeeld. De Mid Term Evaluatie is zowel in de vergadering van juni als in die van december aan de orde geweest. In de junivergadering is over het evaluatierapport als geheel gesproken en daarnaast in het bijzonder over het onderwerp Good Governance. Enkele leden van het Comité van Toezicht zijn van mening dat in het evaluatierapport – nogal wat – waardeoordelen staan. In de evaluatie zijn ook enkele opmerkingen gemaakt over de onafhankelijkheid van de Comités van Toezicht. In het Comité van Toezicht is hierover aan de hand van drie stellingen van gedachten gewisseld.

Het Comité constateert dat de leden voldoende specialistische en juridische kennis binnen hun organisaties hebben om hun functie – het controleren van het programma – goed te kunnen uitvoeren. Ook wordt geconstateerd dat er meer specialismen nodig zijn om een programma goed te begeleiden. Volgens de

leden van het Comité van Toezicht is onafhankelijkheid niet het belangrijkste criterium, maar veeleer objectiviteit en integriteit. In de vergadering van december is een notitie van de Managementautoriteit besproken, waarin is ingegaan op de opvolging van de aanbevelingen van de Mid Term Evaluatie. Aan veel van de aanbevelingen wordt al aandacht besteed en enkele van de aanbevelingen worden niet herkend. Het Comité van Toezicht heeft ingestemd met de reacties en voorstellen voor opvolging op de aanbevelingen.

In hoofdstuk 6 Voorlichting en Publiciteit is in paragraaf 6.3 de Mid Term Evaluatie van de communicatie op basis van de Verordening 1828/2006 (art. 2 lid 2 onder e) integraal opgenomen. Ook hiervoor geldt dat in 2011 wordt overwogen welke bevindingen en adviezen voor de periode tot 2013 worden opgevolgd.

2.10 Systeemaudit en projectaudits 2010-2011

De Auditautoriteit heeft in het controlejaar 2010-2011 in verschillende fasen de systeemaudit uitgevoerd. In de beoordelingsperiode 1 juli 2010 t/m 30 juni 2011 heeft de Auditautoriteit haar onderzoek gericht op alle essentiële vereisten (EV):

- EV nr. 1 Toewijzing van functies en functiescheiding binnen de Managementautoriteit;
- EV nr. 2 Procedures met betrekking tot de selectie van projecten;
- EV nr. 3 Informatievoorziening ten behoeve van de begeleiding van begunstigden;
- EV nr. 4 Procedures met betrekking tot management-verificaties;
- EV nr. 5 Controlespoor;
- EV nr. 6 Betrouwbaarheid van geautomatiseerde systemen;
- EV nr. 7 Opvolging ontdekte systeemfouten.

In april 2011 is de Auditautoriteit gestart met de audit. Om een oordeel te kunnen geven over het effectief functioneren van het management en controlsysteem (MCS) van de MA Oost heeft de Auditautoriteit onder andere gebruik gemaakt van een questionnaire waardoor per EV een oordeel is gevormd op basis van onderliggende Assessment Criteria (AC's).

Voor Essentiële Vereiste nr. 6 Betrouwbaarheid van geautomatiseerde systemen heeft de Auditautoriteit in het

controlejaar 2011 voor het eerst onderzoek gedaan. De AA is hiermee in december 2010 gestart en de memo van bevindingen met betrekking tot EV nr. 6 is in maart 2011 besproken met de MA.

Op basis van de in 2010 ingediende betaalaanvraag bij de Europese Commissie heeft de Auditautoriteit in het controlejaar 2010-2011 een steekproef met controles bij vier projecten uitgevoerd. De werkelijk geconstateerde foutfractie was slechts 0,06% en zit ruim onder de maximaal aanvaardbare foutmarge van 2% van de gedeclareerde uitgaven over 2010. In het geval van één projectaudit is sprake van een verschil van mening tussen AA en MA; dat wordt voorgelegd voor arbitrage. Dit zou kunnen leiden tot aanpassing van de foutfractie tot maximaal 1,52%. De AA heeft expliciet aangegeven dat de uitkomst van de arbitrage geen enkele invloed zal hebben op het jaarlijks oordeel.

Op 23 december 2011 heeft de Managementautoriteit het controleverslag en het jaarlijks oordeel van de Auditautoriteit ontvangen. Hieruit blijkt dat het beheers- en controlesysteem van de Managementautoriteit voldoende effectief heeft gefunctioneerd. Naar aanleiding van de bevindingen in het controleverslag 2009-2010 heeft de Managementautoriteit de voorgestelde verbeteringen in een actieplan verwerkt. De Auditautoriteit heeft geconstateerd dat de Managementautoriteit de aanbevelingen uit de vorige controlecyclus adequaat opvolgt en dat het overgrote deel van de corrigerende maatregelen zijn gerealiseerd binnen de gestelde termijnen. Ook heeft de Auditautoriteit vastgesteld dat de Managementautoriteit een aantal maatregelen heeft genomen die voorkomen dat geconstateerde systeemfouten zich in de toekomst herhalen.

De Auditautoriteit heeft in het verslag aangegeven dat de aandachtspunten voor verdere verbetering gedurende het controlejaar in goed overleg met de Managementautoriteit zijn besproken en dat de Managementautoriteit al tijdens de uitvoering en afwikkeling van de systeemaudit de aanbevelingen op goede wijze heeft opgepakt.

Deze positieve ontwikkelingen hebben er toe bijgedragen dat de Managementautoriteit ook in het controlejaar 2010-2011 in categorie 2 is ingeschaald, te weten in de schaal 75%-90% goed.

Naar aanleiding van het late tijdstip van ontvangst van het controleverslag en jaarlijks oordeel streeft de Managementautoriteit ernaar in 2012 in overleg met de Auditautoriteit te komen tot een snellere doorlooptijd van afronding van de projectaudits. Dit beperkt de belasting voor de projectuitvoerders en geeft de MA de gelegenheid binnen een redelijke termijn adequaat te kunnen reageren op de rapportages van de AA.

*Fagen als
biologisch
antwoord op
antibiotica*

WIM NUBOER, CHIEF OPERATING OFFICER BIJ MICREOS

“Met de kennis en kunde uit Food Valley en Health Valley kunnen we een Faag Valley ontwikkelen die uniek is in de wereld.”

Een consortium onder leiding van Microeos ontwikkelt faagproducten om de gezondheid van mens en dier te beschermen. Fagen zijn de natuurlijke vijand van bacteriën. Wim Nuboer, chief operating officer bij Microeos in Wageningen, vertelt over het project 'phage processing, op weg naar een world class pilot production plant'.

“Wij willen de wereld beter maken”

“Begin 1900 werd ontdekt dat bacteriën een natuurlijke vijand hebben: bacteriofagen, kortweg: fagen genoemd. De elektronen-microscopie was nog niet uitgevonden. En omdat deze micro-organismen onder een gewone microscoop niet zichtbaar waren, begreep men niet precies hoe fagen werkten. Met de opkomst van de antibiotica raakten fagen in de vergetelheid, Maar door de snelle toename van antibiotica-resistentie bij mens en dier is de inzet van fagentechnologie nu bezig met een inhaalslag. Wij zijn een van de wereldspelers op dit terrein.

Microeos ontwikkelt fagentechnologie. De faag is de natuurlijke vijand van de bacterie en gebruikt deze om zich voort te planten. Dit micro-organisme

heeft een soort kop, nek, pootjes en staartdelen. In de kop zit DNA. Hoe gaat de faag te werk? Met de pootjes hecht de faag zich aan zelfs de kleinste bacterie en penetreert de celwand van de bacterie met zijn staart. Het DNA uit de kop gaat via het gat in de celwand de bacterie in. Het DNA zorgt ervoor dat de bacterie faagjes gaat maken, die daarna de bacterie verlaten en op zoek gaan naar nieuwe bacteriën. Elke met fagen bewerkte bacterie sterft. Fagen zijn van nature overal te vinden, bijvoorbeeld in water, voedingswaren en op ons lichaam. De faag is volstrekt ongevaarlijk voor mens en dier.

Listeria

We zijn nu zeer succesvol in de bestrijding van Listeria. Dat is de bacterie die listeriosis kan veroorzaken.

In de praktijk is de kans op besmetting met Listeria klein. Maar de gevolgen kunnen ernstig zijn. Listeria is vooral bekend als veroorzaker van miskramen bij zwangere vrouwen. Met een sterftekans van rond de 30%, is besmetting extra gevaarlijk voor ouderen. Listeria komt soms voor in bijvoorbeeld rauwmelkse zachte kaas zoals camembert en brie, maar ook in gerookte zalm of makreel. Onze anti-Listeria fagen bestrijden uitsluitend deze ene ziekteverwekkende bacterie. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld antibiotica, die slechte en goede bacteriën afbreken. Fagen zijn daarom heel specifiek in te zetten tegen uitsluitend pathogene (ziekteverwekkende) bacteriën.

Samenwerking

Als bedrijf willen wij pathogene bacteriën aanpakken en zo de wereld letterlijk beter maken. Met het bestrijden van Listeria zijn we op de goede weg. Maar we weten dat we ook de Salmonellabacterie en de ziekenhuisbacterie MRSA met fagen kunnen aanpakken. Daarvoor is schaalvergroting nodig. Microos is nog te klein. Wij worden beperkt in snelheid en slagkracht. Daarom zochten we samenwerking in een consortium met voor ons bekende en vertrouwde bedrijven. Dat zijn Infors, Santorius Stedim, en Kadans Biofacilities. Gezamenlijk zijn we dit project gestart en willen we nieuwe faagproducten op de markt brengen voor de gezondheidszorg, de voedingsmiddelenindustrie, gewasbescherming en veeteelt.

Grotere volumes

Samen hebben we de kennis en de faciliteiten om het proces van faagproductie tot marktproduct heel goed uit te voeren. Dat begint met een goed uitgerust laboratorium waarin we heel schoon kunnen werken en de aanschaf van speciaal

vervaardigde apparatuur voor de faagproductie. We willen stap voor stap diverse fagen in verschillende volumes produceren. We merken nu al dat we grote marktpartijen aan ons kunnen binden. Dat zijn bedrijven die fagen willen afnemen en bedrijven die willen samenwerken in faagontwikkeling. We willen met onze kennis en productie marktleider zijn en blijven.

Uniek in de regio en in de wereld

De regio Oost-Nederland is zeer geschikt voor de ontwikkeling van de faagproducten. Met behulp van de kennis en kunde uit Food Valley en Health Valley kunnen we een 'Faag Valley' ontwikkelen die uniek is in de wereld. We opereren hier in een hoogwaardige wetenschappelijke researchomgeving. We verwachten daarom dat we in de loop van de subsidieperiode ook producten op markt zullen hebben tegen Salmonella en MRSA.

Subsidie

Ontwikkelingsmaatschappij Oost NV adviseerde ons zeer goed over de mogelijkheden van de EFRO-

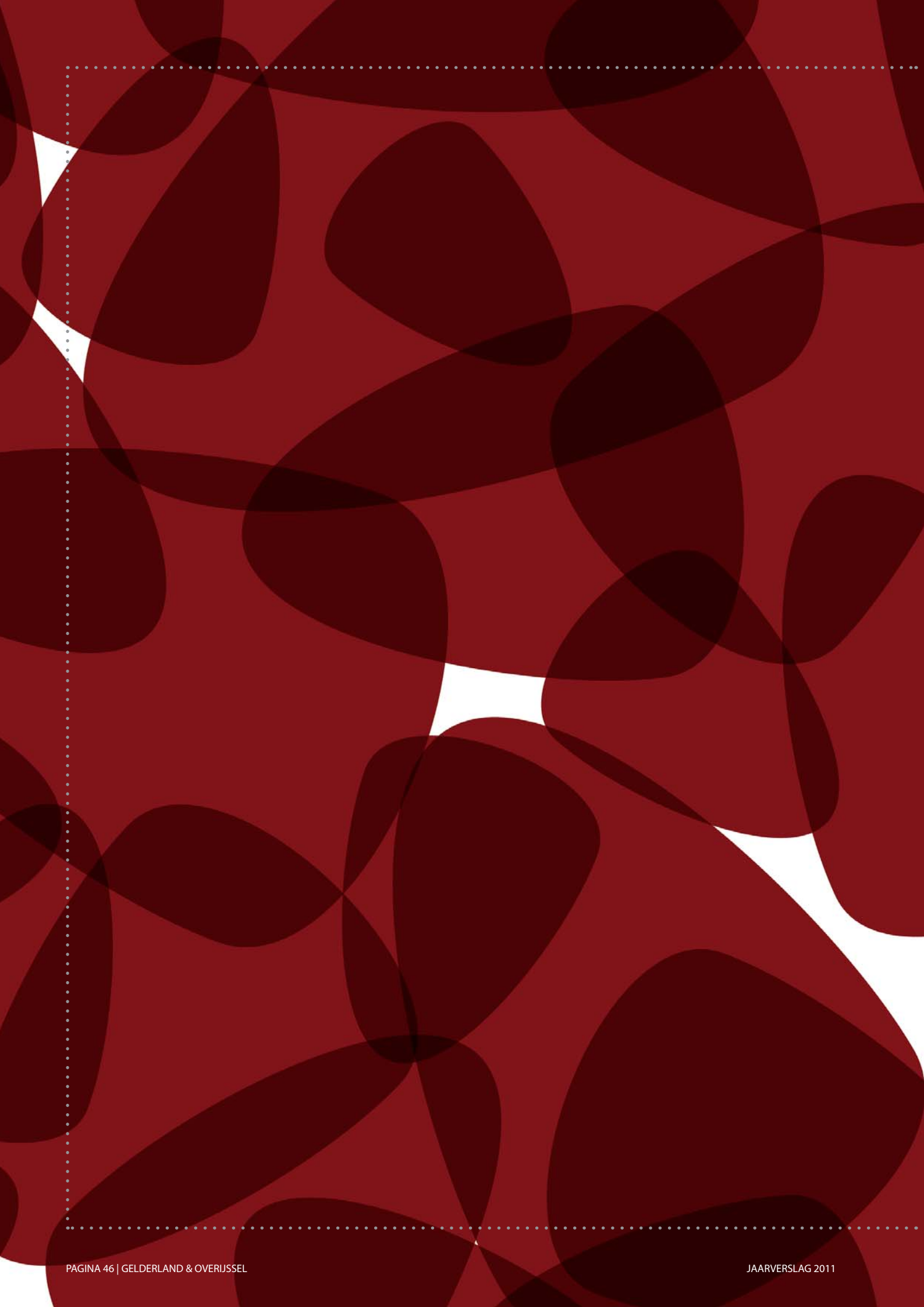
subsidie. De aanvraag is direct in behandeling genomen en volgens planning afgewerkt. Dat is prettig. We lopen hiermee geen vertraging op. Rapportage over de voortgang van het project doen we via een handige webtool van de provincie Gelderland. De subsidie stelt ons in staat onze producten veel sneller te produceren, testen en doorontwikkelen, waardoor wij op dit gebied leidend in de wereld kunnen zijn."

Kansen voor Oost-Nederland

Bij succes van het project 'phage processing, op weg naar een world class pilot production plant', leidt het op korte termijn tot meer werkgelegenheid op het gebied van onderzoek en ontwikkeling, marketing en sales en distributie. De resultaten van dit project hebben ook grote invloed op de food- en healthsector in de regio. Daarnaast betreft het hier een zeer interessant exportproduct.

Begunstigde: Microos

- **Totale publieke cofinanciering: € 1.241.425**
- **Toegekende EFRO-bijdrage binnen het totaal: € 620.713**
- **Looptijd: 1 juli 2011 tot en met 1 juli 2013**

3. Uitvoering naar prioriteit

3.1 Prioriteit 1 'Versterken innovatiekracht, kenniseconomie en ondernemerschap'

Ruim de helft van de beschikbare middelen (58%) van het GO-EFRO-programma is gereserveerd voor Prioriteit 1. Aan de hand van twee maatregelen wordt de prioriteit concreet gemaakt.

Maatregel 1.1 – Versterking kennisclusters voeding, gezondheid en technologie

Deze maatregel richt zich vooral op de ontwikkeling van landsdeel Oost-Nederland tot top technologische innovatieve regio op het gebied van Food, Health en Technology. Dit kan bereikt worden door het beter economisch benutten van aanwezige kennis in deze domeinen bij bedrijven en kennisinstellingen in Oost-Nederland en daarbuiten en door het verbeteren van kennisuitwisseling en vergroten van de aanwezige kennis bij bedrijven en kennisinstellingen in Oost-Nederland.

Maatregel 1.2 – Versterken innovatiekracht en concurrentiepositie bedrijfsleven

Het doel van deze maatregel is het versterken van de innovatiekracht en concurrentiepositie van het regionale bedrijfsleven (met name MKB) op het terrein van opkomende kennisgebieden binnen Oost-Nederland. Dit wordt bereikt door het stimuleren van innovaties van

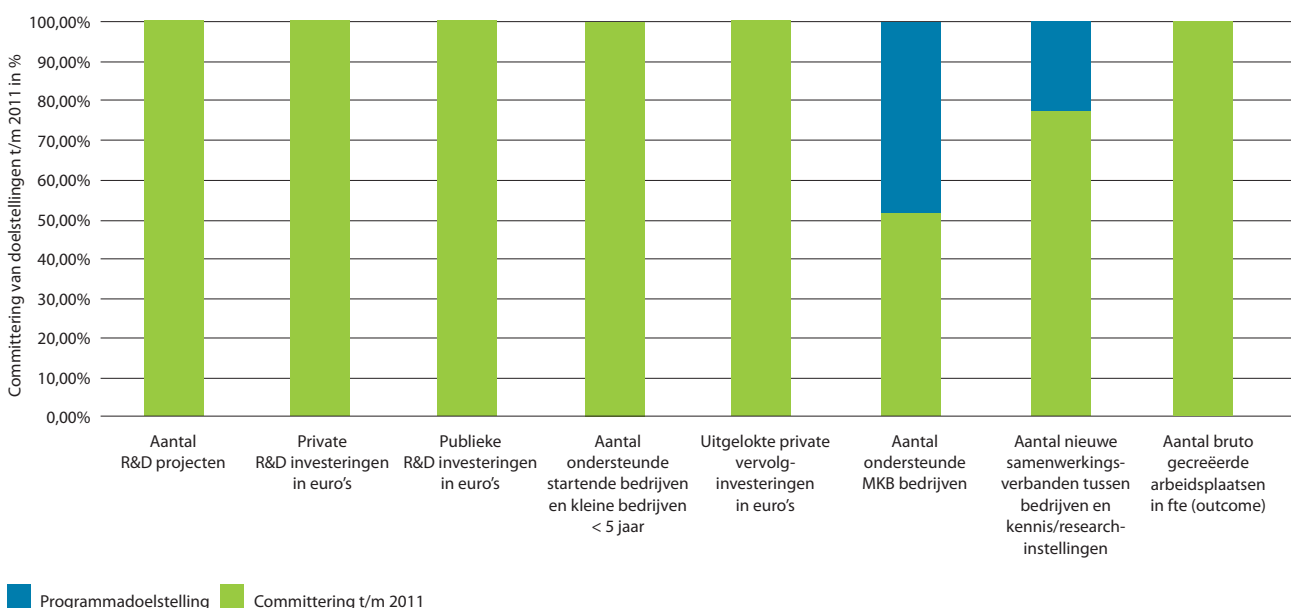
producten, processen, diensten en markten bij bedrijven buiten de valleydomeinen (Food, Health en Technology), het verbeteren van kennisuitwisseling en vergroten van aanwezige kennis bij bedrijven en kennisinstellingen in Oost-Nederland. Daarnaast is deze maatregel gericht op het verbeteren van business-to-business en business-to-science clustering van spelers buiten de valleydomeinen, betere fysieke mogelijkheden voor kennisintensieve bedrijven, betere overheidsdienstverlening aan burgers en bedrijven via ICT en meer eco-efficiënte innovaties en maatregelen.

3.1.1 Prioriteit 1: Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse

In onderstaand staafdiagram wordt de materiële voortgang van Prioriteit 1 tot en met 2011 weergegeven aan de hand van de totaalscore van de projecten op de indicatoren.

In 2011 zijn 26 projecten door de Stuurgroep Prioriteit 1 van een positief advies voorzien en vervolgens gehonoreerd door de Managementautoriteit. Tevens zijn in 2011 de eerste projecten binnen Prioriteit 1 tot finale vaststelling en eindafrekening gekomen. De resultaten, die in het staafdiagram zijn opgenomen, zijn de verwachte resultaten zoals vastgelegd in de beschikkingen aan de projecten. De eerste ervaringen

Diagram prestaties Prioriteit 1

Financiële gegevens Prioriteit 1 op basis van beschikkingen tot en met 2010 en in 2011 (in €)

JAAR	TSK	EFRO GECOMMITTEERD	EFRO BEGROOT	RIJK	REGIO	PRIVAAT
t/m 2010	198.046.603	63.925.884	52.834.000	24.784.487	31.822.915	77.513.317
Wijzigingen	-84.675	-10.887	0	0	-8.146	-65.642
2011	93.768.587	22.028.224	13.876.000	10.793.345	15.761.995	45.185.022
Totaal	291.730.514	85.943.221	66.710.000	35.577.832	47.576.764	122.632.697

met de eindrapportages en eindafrekening zijn dat de projecten die volledig of nagenoeg volledig zijn gerealiseerd ook de resultaten behalen zoals die zijn opgenomen in de verleningsbeschikking.

In 2011 is de in 2010 ingestelde interpretatie van de indicatoren volledig doorgetrokken. De indicator 'aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis/research instellingen' kent een aanzienlijke stijging van 47% naar 77%. 24 van de 26 nieuwe projecten in Prioriteit 1 scoort hierop. Ook de realisatie van de indicator 'aantal ondersteunde MKB-bedrijven' kent een toename van 44% naar 52%.

Uit het diagram prestaties Prioriteit 1 blijkt tevens dat voor de overige indicatoren: 'aantal R&D projecten', 'private R&D projecten', 'publieke R&D projecten', 'aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven <5 jaar', 'uitgelokte private vervolginvesteringen' en 'aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte', de programmadoelstelling al volledig is gerealiseerd.

Het overzicht van de financiële voortgang van Prioriteit 1 is vastgesteld op basis van de in de beschikkingen opgenomen bedragen van de gehonoreerde projecten tot en met het verslagjaar 2011. Uit het overzicht blijkt dat, op basis van de gecommiteerde bedragen, in 2011 (€ 22 miljoen) ruim € 8,1 miljoen meer in projecten is geïnvesteerd dan de gebudgetteerde jaartranche (€ 13.876.000).

In bovenstaand overzicht van financiële gegevens is, ten behoeve van de aansluiting met de voorgaande jaarverslagen, een rij 'wijzigingen' toegevoegd. Als gevolg van enkele kleine wijzigingen in projecten (gecommiteerd

in voorgaande jaren) zijn de totale subsidiabele kosten van de tot en met 2010 gecommiteerde projecten iets afgenomen. Het betreft hier de verwijdering van eigen bijdragen van deelnemers en/of regionale bijdragen uit de beschikking, het verschuiven van regionale bijdrage naar private bijdrage en een gedeeltelijke decommitting op grond van een begrotingswijziging. De wijzigingen zijn verwerkt in de cumulatieve gegevens tot en met 2011.

Voor de volledigheid en het zichtbaar maken van de aansluiting is er voor gekozen de gerapporteerde cumulatieve gegevens per ultimo 2010 in de bovenste rij weer te geven.

Geconstateerd kan worden dat in 2011, in het verlengde van het jaar daarvoor, de uitvoering van Prioriteit 1 verder is versneld. Het gecommiteerde bedrag tot en met 2011 is meer dan 19 miljoen hoger dan begroot. Dit betekent dat de uitvoering van Prioriteit 1 ruim voor ligt op wat gepland was en al op ruim 90% uitkomt.

Mede naar aanleiding van de vragen van projectuitvoerders over financieel-administratieve aspecten zijn er in het verslagjaar bijeenkomsten gehouden voor de financiële medewerkers en accountants. Tevens is het contact met de uitvoerders geïntensiveerd, door naast de controles ter plaatse op verzoek de projecten te bezoeken. Ook worden veel vragen telefonisch en per mail besproken en beantwoord.

Maatregel 1.1

Van de 26 beschikte projecten in Prioriteit 1 hebben er zeventien betrekking op maatregel 1.1. Het staafdigram prestaties maatregel 1.1 toont de verwachte resultaten van deze projecten in deze maatregel, inclusief de 30 beschikte projecten van voorgaande programmajaren, zoals vastgelegd in de projectbeschikkingen.

De herijking van de indicatoren heeft bij diverse indicatoren geleid tot wijziging van de percentages van de te realiseren doelstellingen. Door de in 2011 beschikte projecten is bijvoorbeeld voor de indicator 'aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis/research instellingen' het percentage toegenomen van 52% tot 96%.

Uit het diagram blijkt dat bij het merendeel van de indicatoren de programmadoelstellingen qua committeringen al gehaald zijn.

In 2011 is de uitvoering van maatregel 1.1 goed verlopen. Van de zeventien beschikte projecten wordt het overgrote deel uitgevoerd in Gelderland. De reden hiervoor is dat het budget in Overijssel in 2011 nagenoeg volledig was gecommiteerd.

In 2011 is een aantal projecten gehonoreerd dat provinciegrensoverschrijdend van aard is. Voorbeelden zijn *Innovation 2 Industrialisation* en *DAISY*. In deze projecten werken ondernemers en kennisinstellingen Oost-Nederland-breed samen. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de doelstelling uit het GO-EFRO-programma om koppelingen te leggen tussen de verschillende valley's.

In totaal zijn in 2011 27 aanvragen in maatregel 1.1 door het programmamanagement ontvangen (drie projecten uit 2010 waren nog in behandeling). Hiervan zijn zeventien subsidieaanvragen voorgelegd aan de Stuurgroep.

Deze zijn alle van een positief advies voorzien en door de Managementautoriteit beschikt. Er is geen project ingetrokken. Dertien projecten zijn eind 2011 nog in behandeling.

Maatregel 1.1 is nagenoeg uitgeput. In de loop van 2012 worden enkele van de in 2011 ingediende projecten via de Stuurgroep aan de Managementautoriteit voorgelegd ter besluitvorming.

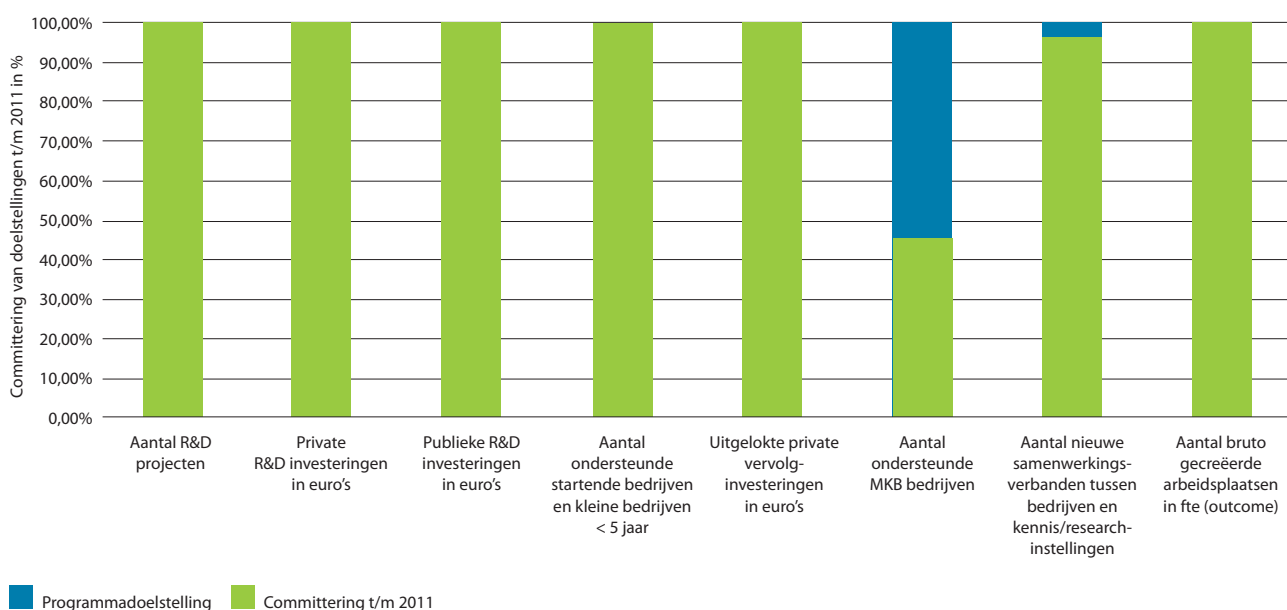
Enkele projecten uit maatregel 1.1

Consortium Translational Medicine

UMC St. Radboud en dochter Radboud Translational Medicine (RTM) bieden onderzoeksfaciliteiten aan onder andere (grote) farmaceutische bedrijven en biotech start-up bedrijven aan. Verschillende partijen worden bij elkaar gebracht, zodat ze samen efficiënter en sneller geneesmiddelen kunnen ontwikkelen. De diensten en producten liggen op het gebied van hoogwaardige analyse en diagnose met behulp van onder andere Cyclotron, MRI, GMP-synthese en Proof of Concept studies in proefdieren en patiënten.

Dit project heeft een lange voorbereidingsfase gekend, waarbij de Stuurgroep heldere feedback heeft gegeven. Naast financieel-juridische uitdagingen is vooral gestuurd op borging van de inhoudelijke effecten, met name aansluiting met start-ups en het MKB. RTM BV krijgt voor de financiering van dit project ruim € 4,5 miljoen EFRO-subsidie.

Diagram prestaties maatregel 1.1

Meerwaarde van vlees

Bijproducten uit de vleesverwerkende industrie bevatten waardevolle stoffen. Een consortium van bedrijven onder leiding van Hulshof's Protein Technologies en de Wageningen Universiteit doet onderzoek naar het scheiden van deze stoffen uit bijproducten van de vleesverwerkende industrie en het opwerken hiervan tot hoogwaardige functionele ingrediënten. Specifiek wordt gedoeld op het vrijmaken van collageen, olie/vet, eiwitten en andere componenten uit huid- en vleesresten. Collageen kan bijvoorbeeld gebruikt worden voor het maken van stevige vleesproducten, maar ook als basis dienen voor vleesvervangers met een 'vleesstructuur' gemaakt uit plantaardige eiwitten. De grondstoffen worden ook beschikbaar gemaakt voor de food en nonfood-sector. De samenwerkende bedrijven ontvangen voor dit project € 893.950 EFRO-subsidie.

Innovation 2 Industrialisation for advanced Micro- and Nanosystems

(MKB-)bedrijven in de micro- en nanotechnologie krijgen met het project Innovation 2 Industrialisation for advanced Micro- and Nanosystems ondersteuning bij het toepasbaar maken van door hen ontwikkelde technologieën en bij het vermarkten daarvan. De samenwerking biedt meerwaarde bij concrete innovatieprojecten. Voorbeelden hiervan zijn te ontwikkelen microtechnologische medische instrumenten voor bloed- en vochtafname, analyse van bloedwaarden en echografie. Deze zijn compacter en eenvoudiger te bedienen dan bestaande instrumenten. Ook wordt de analysetijd verkort. De patiënt hoeft voor

sommige onderzoeken niet meer naar het ziekenhuis, maar kan hiervoor naar de huisarts of zelfs zelf de meting uitvoeren. Dit vermindert zorgkosten, is minder belastend voor de patiënt en levert tijdwinst op.

Het project versterkt de kennisinfrastructuur, innovatiekracht en concurrentiepositie van de deelnemende MKB-bedrijven in Oost-Nederland en creëert banen. Bovendien wordt Oost-Nederland als interessante regio voor micro- en nanotechnologie ook internationaal meer op de kaart gezet.

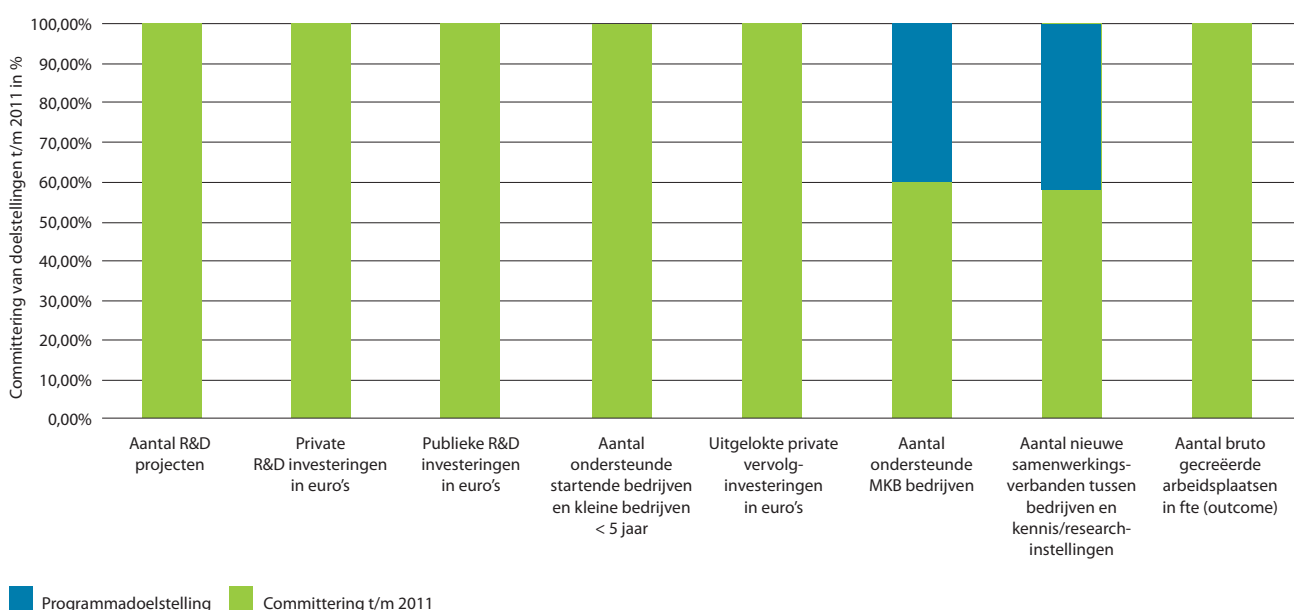
Het consortium van bedrijven en kennisinstellingen waaronder de Universiteit Twente en Radboud Universiteit Nijmegen ontvangt voor het project ruim € 1,8 miljoen EFRO-subsidie.

Maatregel 1.2

In het verslagjaar 2011 zijn in totaal elf projectvoorstellen binnen maatregel 1.2 ingediend (zes projecten waren nog in behandeling uit 2010). Eén project is niet in behandeling genomen en twee zijn er ingetrokken. Van de resterende veertien projecten zijn negen projectvoorstellen voorgelegd aan de Stuurgroep. Deze hebben allemaal een positief advies gekregen van de Stuurgroep en zijn door de Managementautoriteit conform beschikt. Eind 2011 zijn nog vijf projecten in behandeling.

In maatregel 1.2 zijn in 2011 negen projecten gehonoreerd. In het diagram prestaties maatregel 1.2 zijn de verwachte resultaten opgenomen zoals vastgelegd in

Diagram prestaties maatregel 1.2

de beschikking van alle 30 tot eind van dit verslagjaar in deze maatregel beschikte projecten. Ook na de herijking van de indicatoren die de Managementautoriteit in 2010 heeft doorgevoerd, zijn bij de meeste indicatoren de streefwaarden voor de hele programmaperiode al bereikt. Bij de twee overige indicatoren is in 2011 sprake van een stijging.

Zo is de indicator 'aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis/research instellingen' gestegen van 42% naar 58%. De indicator 'aantal ondersteunde MKB-bedrijven' is gestegen van 55,5% naar 59,6%.

Enkele projecten in maatregel 1.2

Cater with Care

In het project Cater with Care worden nieuwe voedingsproducten ontwikkeld en getest om ouderen en patiënten zich beter te laten voelen en meer specifiek, ondervoeding tegen te gaan. Hoogwaardige en smakvolle voeding draagt flink bij aan het welzijn van ouderen en patiënten. Deze producten bevinden zich tussen reguliere producten en klinische voeding in. Dit is een nieuwe en potentieel enorme groeiemarkt voor de consortiumpartners. De samenwerkende MKB-bedrijven en de Alliantie Voeding Gelderse Vallei ontvangen circa € 820.000 EFRO-subsidie voor het project.

Cater with Care is een project dat voor veel mensen tot de verbeelding spreekt. Dit is ook gebleken uit de ruime aandacht voor het project in de pers (regionale TV, kranten en websites).

Grondontsmetting in de glastuinbouw zonder bestrijdingsmiddelen

Thatchtec BV, Wageningen Universiteit en enkele andere Oost-Nederlandse bedrijven hebben een nieuwe, duurzame methode ontwikkeld om grond te ontsmetten zonder chemicaliën te gebruiken of te stomen. Met de techniek Bodem Resetten worden biomassa-korrels ('herbie') in de bodem gebracht en afgedekt door plastic folie. Door de zuurstofloze afbraak van de biomassa kan binnen enkele weken een ziektevrrije bodem verkregen worden. Deze is evenwichtig en rijk aan nuttig bodemleven.

Dit project richt zich op het wegnemen van knelpunten, die grootschalig gebruik in de weg staan, waardoor Bodem Resetten geschikt wordt voor de glastuinbouw. Er is € 325.000 EFRO-subsidie mee gemoeid.

3.1.2 Prioriteit 1: Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen

In 2011 hebben zich soms problemen voor gedaan bij de uitvoering van projecten. Door een tijdelijk gebrek aan provinciale middelen in Gelderland hebben enkele projecten een korte vertraging opgelopen. Naast liquiditeitsproblemen zijn er ook dreigingen van faillissementen. Vooral in de tweede helft van het jaar bleek dat bedrijven last hebben van de economische crisis.

Maatregel 1.1

Om de uitvoering van maatregel 1.1 goed te laten verlopen, is ook in 2011 relatief veel tijd geïnvesteerd in de begeleiding van subsidieaanvragers en advisering van projectuitvoerders. Sommige projecten hebben na indiening nog een flinke aanpassing moeten ondergaan, voordat ze voldeden aan de regels. Ook moest regelmatig extra informatie worden verschaft over de marktstrategie. Aan het einde van het jaar kwamen veel aanvragen binnen, waardoor per project moest worden bekeken in hoeverre de gevraagde subsidie-omvang beschikbaar was. Bij de budgetuitputting is ingezet op een transparante vastlegging en communicatie over de behandelvolgorde van projecten, zowel richting Stuurgroep als richting projecten. Dit verwachtingsmanagement heeft goede effecten gehad. Er is veel energie gestoken in het beschikbaar krijgen van de provinciale cofinanciering. Intensief intern overleg heeft uiteindelijk geresulteerd in het versneld beschikbaar komen van deze middelen.

Een aantal projecten heeft ook in 2011 last ondervonden van de gevolgen van de kredietcrisis. Het gaat onder andere om TGDC/ECO2DC (groen datacentrum), Main Mep en Ultragas. Een aantal deelnemers had moeite om financiering te krijgen bij de bank. Om de projectuitvoerders hierdoor heen te helpen, is in een aantal gevallen een verhoogd werkvoorschot beschikbaar gesteld.

In 2011 is maatregel 1.1 bijna volledig uitgeput. Aan het einde van het verslagjaar is nog een aantal projecten in behandeling die meer middelen vragen dan er nog beschikbaar zijn. Voor Oost-Nederland zijn de resterende jaren van het programma geen middelen voor economische stimulering vanuit deze maatregel beschikbaar, tenzij er middelen gaan vrijvallen.

Maatregel 1.2

In het Gelderse deel zijn in het verslagjaar negen projecten beschikt. Projecten in maatregel 1.2. kennen overigens dezelfde problemen als binnen maatregel 1.1.

Het accent voor de uitvoering van Prioriteit 1 in Oost-Nederland gaat, nog meer dan voorgaande jaren, liggen op een goede begeleiding van projectuitvoerders in de realisatie van het project en het voeren van de administratie.

3.2 Prioriteit 2 'Versterken innovatieklimaat in stedelijke netwerken'

Investeren in innovatie en ondernemerschap heeft vooral zin als tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in het op orde krijgen van de randvoorwaarden met betrekking tot het woon- en werkklimaat. In het GO-EFRO-programma is de betrokkenheid van de stedelijke netwerken op dit thema groot. Prioriteit 2 richt zich op het versterken van het innovatieklimaat in stedelijke netwerken. Hiervoor is 28% van de middelen tot 2013 beschikbaar. Aan de hand van twee maatregelen wordt Prioriteit 2 concreet gemaakt.

Maatregel 2.1 – Verbeteren bereikbaarheid en mobiliteit

Het doel van deze maatregel is het verbeteren van het vestigingsklimaat voor innovatieve bedrijvigheid, door het verbeteren van de bereikbaarheid en de transportinfrastructuur binnen en tussen de stedelijke netwerken in Oost-Nederland. Dit wordt bereikt door het verbeteren van kenniscentra en (hoogwaardige) werklocaties met een (boven)regionale functie, het beter en intensiever benutten van de bestaande

infrastructuur, betere mobiliteit door verminderen van reistijden en (her)ontwikkeling van centrum- en stationslocaties.

Maatregel 2.2 – Vergroten kwaliteit werk- en leefomgeving

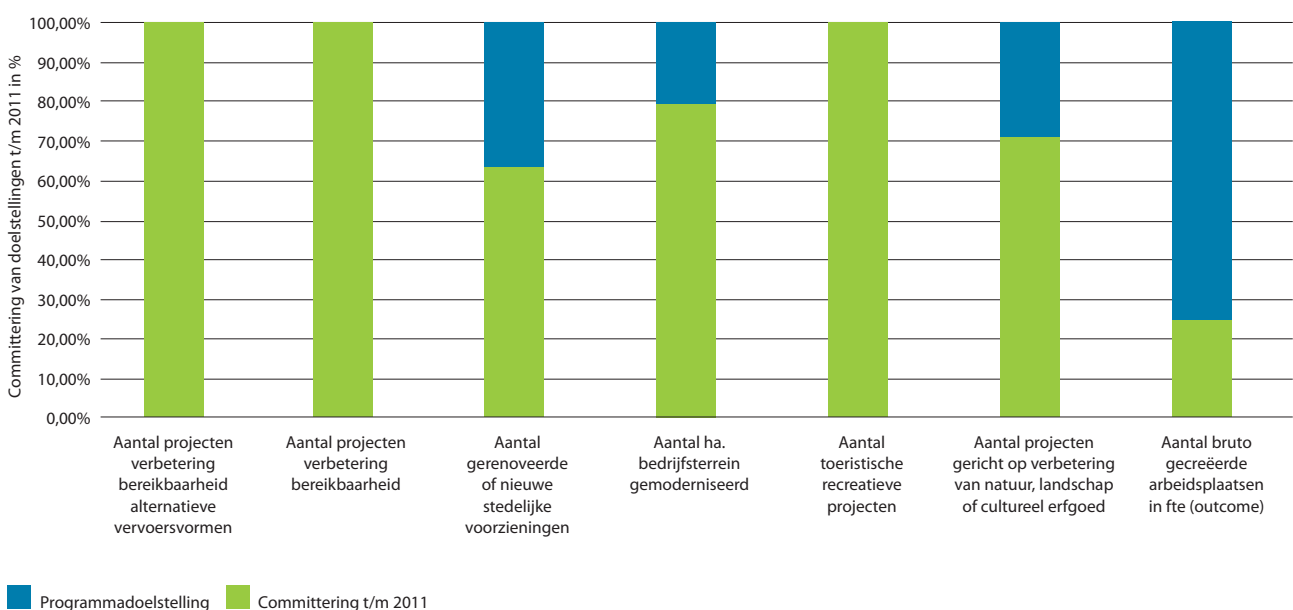
Deze maatregel is gericht op het op duurzame wijze vergroten van de aantrekkelijkheid van de leefomgeving en het verhogen van de milieukwaliteit in de stedelijke netwerken in Oost-Nederland. Hierdoor zal het woon-, werk- en leefklimaat voor hoog opgeleid personeel en kennisintensieve bedrijvigheid verbeteren en daarmee de regionale concurrentiekracht versterkt worden. Dit wordt bereikt door het herontwikkelen van duurzame bedrijventerreinen met regionale impact, het verbeteren van de toeristisch-recreatieve infrastructuur en voorzieningenniveau en het verbeteren van de aantrekkelijkheid van de leefomgeving in relatie tot het vestigingsklimaat.

3.2.1 Prioriteit 2: Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse

In het diagram prestaties van Prioriteit 2 wordt de materiële voortgang van Prioriteit 2 tot en met 2011 weergegeven aan de hand van de score van de beschikte projecten op de indicatoren.

In het verslagjaar zijn zeven projecten beschikt binnen Prioriteit 2. In 2011 zijn binnen deze prioriteit de eerste projecten tot finale realisatie en verantwoording gekomen.

Diagram prestaties Prioriteit 2

De resultaten die in het staafdiagram zijn opgenomen, zijn verwachte resultaten zoals vastgelegd in de beschikkingen van de projecten.

De resultaten van de verantwoorde en afgerekende projecten komen overeen met de indicatoren zoals die in de verleningsbeschikkingen staan. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat als gevolg van de 'herijking indicatoren' de realisatie van de meeste output indicatoren in 2010 een wijziging hebben ondergaan. Dit geldt onder andere voor de indicator 'aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte's'. Deze indicator was in 2010 als gevolg van de herijking gedaald van 30% naar 21%. Door de zeven beschikte projecten is het percentage in 2011 opgelopen tot 25%. Zoals in het vorige jaarverslag al is opgemerkt, verwacht de Managementautoriteit dat – door de herijkte interpretatie van deze indicator – de oorspronkelijke streefwaarde niet zal worden gerealiseerd.

De indicatoren 'aantal projecten verbetering bereikbaarheid alternatieve vervoersstromen', 'aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen' en 'aantal projecten gericht op verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed', zijn verder gestegen. Respectievelijk van 60% naar 120%, van 48% naar 64% en van 57% naar 71%. Drie indicatoren zijn in 2011 tot een volledige realisatie gekomen van de programmadoelstellingen tot 2013. In de beoordeling van projecten zal het programmamanagement extra aandacht blijven houden voor het op gang houden van de realisatie 'aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen'.

Het overzicht van de financiële voortgang is gebaseerd op de in de beschikking opgenomen bedragen van gehonoreerde projecten in Prioriteit 2. In het overzicht van financiële gegevens is, ten behoeve van de aansluiting

met de voorgaande jaarverslagen, een rij 'wijzigingen' toegevoegd. Als gevolg van wijzigingen in vijf projecten zijn de totale subsidiabele kosten lager geworden. Het betreft hier vooral wijzigingen door het toevoegen en verwijderen van bepaalde kostenposten in beschikkingen. De wijzigingen hebben geen effect op de EFRO-committing en zijn verwerkt in de cumulatieve gegevens over 2011. Voor de volledigheid en zichtbare aansluiting is er voor gekozen de gerapporteerde cumulatieve gegevens per ultimo 2010 in de bovenste rij weer te geven.

De financiële gegevenstabel laat zien dat het programma in 2011 een committeringsbedrag van € 8.900.750 kent. Dat is € 1.379.750 meer dan voor het verslagjaar 2011 was begroot. Met een gecommiteerd volume van ruim € 28 miljoen is Prioriteit 2 eind 2011 op een percentage gekomen van 62%. Daarmee loopt Prioriteit 2 iets achter op het schema; Prioriteit 2 zou eind 2011 op 67% moeten zitten. Er is bij alle betrokken partijen verhoogde aandacht voor deze prioriteit, waarbij het doel blijft om eind 2013 het volle bedrag gecommiteerd te hebben.

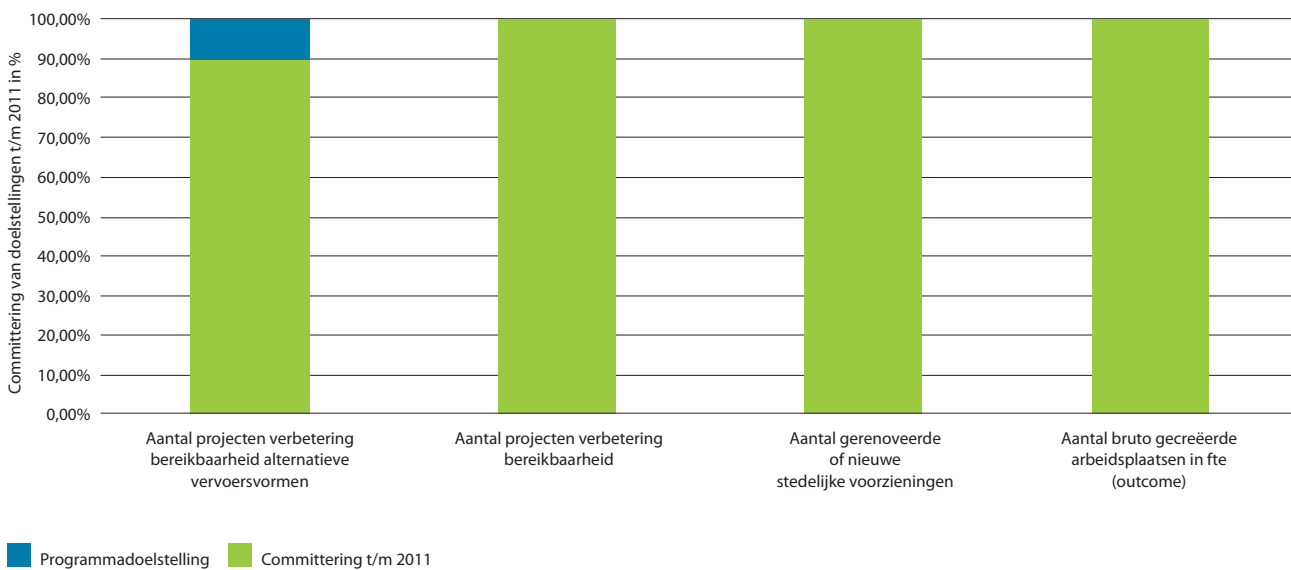
Het programmamanagement verwacht op basis van de informatie van de stedelijke netwerken en de steden dat in 2012 een groot aantal projecten wordt ingediend. Voor deze projecten is dan ook nog voldoende tijd beschikbaar om geheel gerealiseerd te worden voor eind 2015.

In 2011 zijn er geen projectplannen in Prioriteit 2 ingetrokken of negatief beschikt. In het verslagjaar zijn binnen deze prioriteit tien projecten door de Stuurgroep Prioriteit 2 en 3 van een positief advies voorzien, waarvan er in het verslagjaar zeven door de Managementautoriteit zijn gehonoreerd. Voor drie projecten vindt besluitvorming begin 2012 plaats.

Financiële gegevens Prioriteit 2 op basis van beschikking tot en met 2010 en in 2011 (in €)

JAAR	TSK	EFRO GECOMMITTEERD	EFRO BEGROOT	RIJK	REGIO	PRIVAAT
t/m 2010	79.535.153	19.223.792	25.026.000	11.587.218	48.030.905	693.238
Wijzigingen	-2.353.599	0	0	0	-2.790.432	436.833
2011	21.674.057	8.900.750	6.573.000	0	10.342.851	2.430.456
Totaal	98.855.611	28.124.542	31.599.000	11.587.218	55.583.324	3.560.527

Diagram prestaties maatregel 2.1

Maatregel 2.1

In 2011 zijn vier projecten in maatregel 2.1 goedgekeurd met een totale bijdrage van € 4.750.750 aan EFRO-subsidie. In bovenstaand staafdiagram zijn de verwachte resultaten opgenomen, zoals vastgelegd in de beschikking van alle (in totaal zeven) tot eind 2011 gehonoreerde projecten.

Uit het diagram prestaties maatregel 2.1 kan opgemaakt worden dat de prestaties van deze maatregel goed op koers liggen. Drie van de vier indicatoren hebben qua committering al geheel het programmadoel gerealiseerd. Verwacht wordt dat ook de vierde – verbetering bereikbaarheid alternatieve vervoersvormen – geheel zal worden gerealiseerd.

Een van de projecten dat is beschikt in maatregel 2.1 is de 'Laan van Malkenschoten' in Apeldoorn. Een aantal infrastructurele maatregelen op de Laan van Malkenschoten vormt samen het 100e project in Oost-Nederland dat EFRO-subsidie krijgt. Met een subsidiebedrag van € 2 miljoen levert Europa een bijdrage aan het vergroten van de doorstroming en bereikbaarheid van Apeldoorn-Zuid. Hiermee kan het stadsdeel een belangrijke economische functie voor de regio blijven vervullen.

Het project 'Auke Vleerstraat incl. derde ontsluiting Kanaalzone' in Enschede ontving in 2011 een EFRO-bijdrage van € 1.500.750. Met de subsidie wordt een fiets- en voetgangersbrug gerealiseerd. Het gaat om het gedeelte van de Auke Vleerstraat na de aansluiting Tweekeler Es tot en met de aansluiting van de Kanaalstraat, inclusief ontsluitingsweg Elysium. Met deze weg kan het verkeer van

en naar de Kanaalzone makkelijker in en uit het gebied komen. De Auke Vleerstraat is een hoofdader voor veel voorzieningen. Bedrijven en bezoekers van dit gebied hebben profijt van de aanpak.

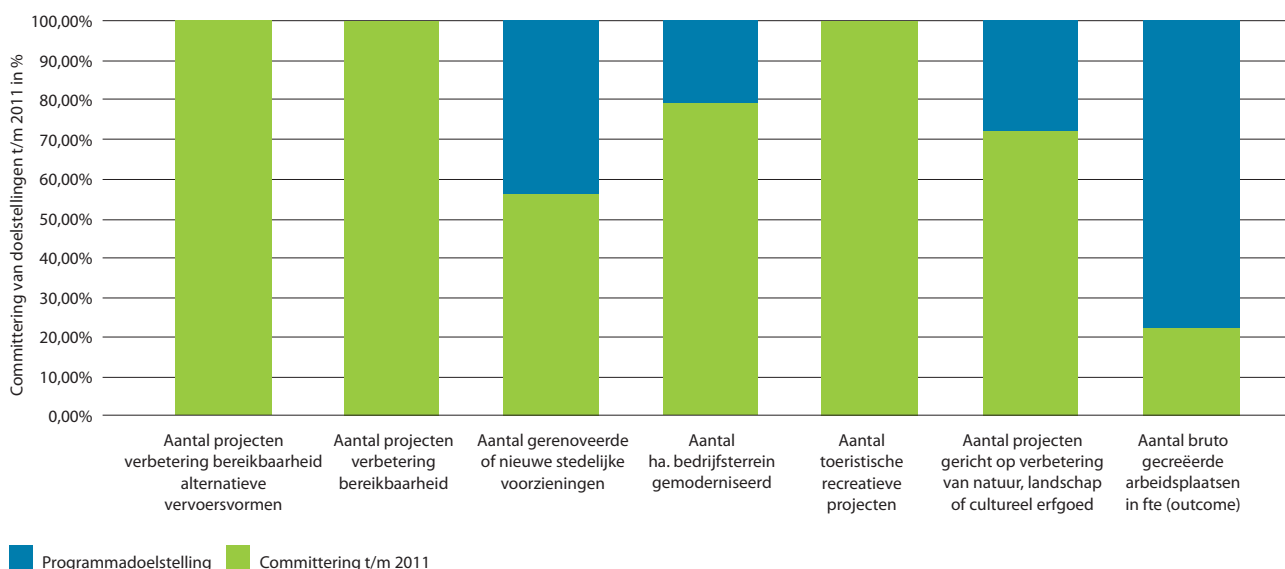
Een panoramaview van de Auke Vleerstraat is te vinden op <http://aukevleerstraat.enschede.nl/actueel/00047/>

Maatregel 2.2

In het verslagjaar 2011 zijn in maatregel 2.2 drie projecten goedgekeurd. In het diagram prestaties maatregel 2.2 zijn de verwachte resultaten opgenomen, zoals vastgelegd in de beschikkingen van deze projecten, inclusief de in voorgaande jaren beschikte projecten.

Voor de indicatoren 'aantal projecten verbetering bereikbaarheid alternatieve vervoersvormen' en 'aantal projecten verbetering bereikbaarheid' geldt dat deze niet behoren tot de maatregelindicatoren van 2.2. Omdat projecten kunnen bijdragen aan alle inhoudelijke doelen van de betreffende prioriteit, zijn deze indicatoren bij enkele projecten toch opgenomen. Het percentage van de indicator 'gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen' is in 2011 gestegen tot 56%. Voor de indicator 'aantal toeristische recreatieve projecten' was al in 2009 de programmadoelstelling behaald. De realisatie van de indicatoren 'aantal ha bedrijfsterrein gemoderniseerd' is gelijk gebleven. Door enkele projecten is de indicator 'projecten gericht op verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed' gestegen tot 71%. Het percentage van 'aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte' is gestegen tot 22%. Vooral ten aanzien van de werkgelegenheidsindicator zal

Diagram prestaties maatregel 2.2

het programmamanagement de komende jaren een extra inspanning moeten leveren om de doelstelling eind 2013 te halen. De verwachting is echter, mede gelet op de nieuwe interpretatie, dat de streefwaarde niet volledig zal worden gerealiseerd.

Voor de beoordeling van de uitvoering van maatregel 2.2 geldt dat in 2011 een aanzienlijk bedrag aan totale subsidiabele kosten in de beschikkingen is opgenomen. Ook zijn er diverse projecten in voorbereiding genomen in het verslagjaar. Door de financiële situatie bij diverse gemeenten en door de tijd die procedures vergen, treedt bij projecten vertraging op. Hierover vindt overleg plaats tussen het programmamanagement en de partners.

Een van de beschikte projecten in maatregel 2.2 is 'Ruimte voor de Riviercruisevaart'. De gemeente Arnhem wil ruimte voor de riviercruisevaart creëren om de economische positie van de stad in het (internationaal) cruisetoerisme te versterken. Met een EFRO-subsidie van € 3,2 miljoen kunnen aanlegfaciliteiten voor de riviercruisevaart vernieuwd en vergroot worden op de kade aan de Oostzijde van de John Frostbrug.

3.2.2 Prioriteit 2: Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen

De voortgang van Prioriteit 2 vergt permanente aandacht. Zowel van het programmamanagement als van de steden en de stedelijke netwerken. Weliswaar is de N+2-opgave

voor eind 2011 gerealiseerd en zijn er ook enkele grotere projecten beschikt en andere in ontwikkeling, toch leert de ervaring dat vooral infrastructurele projecten met onverwachte vertragingen te maken krijgen. De steden en de stedelijke netwerken proberen het risico van vertragingen op te vangen door het aantal potentiële projecten – dat voor medio 2012 ingediend kan worden – uit te breiden.

Om de voortgang en uitvoering van Prioriteit 2 te borgen heeft het programmamanagement in 2011 wederom gesprekken gevoerd met de stedelijke netwerken. Met alle netwerken is met de verantwoordelijk bestuurders, gemeentelijke ambtenaren en de betrokken uitvoerders regelmatig gesproken over indiening van projecten.

In de vergaderingen van de Stuurgroep 2 en 3 staat de voortgang van het programma en van de potentiële projecten op de agenda. Dit onderwerp wordt per netwerk besproken zodat een goed overzicht ontstaat van de knelpunten en de alternatieven. Deze aanpak werkt stimulerend op de netwerken onderling.

Een andere oplossingsrichting ligt in de, in 2009 opgestelde en in 2010 door de Stuurgroep 2 en 3 goedgekeurde 'Uitruilregeling'. In het 'Convenant Stedelijke Netwerken Oost-Nederland, provincies Gelderland en Overijssel' van 15 december 2006 hebben de partners afspraken gemaakt over de wederzijdse betrokkenheid bij de uitvoering van het programma, voor zover het de Prioriteiten 2 en 3 van het GO-EFRO-programma betreft.

In het Convenant wordt het belang onderkend van het tijdig realiseren van voldoende daadwerkelijke uitgaven, volgens de bij het GO-EFRO-programma behorende meerjarenuitgavenplanning, zodat kan worden voldaan aan de N+2-targets. Hierbij is afgesproken dat, indien uitgaven achterblijven op de taakstelling en N+2 dreigt te worden misgelopen, de mogelijkheid van uitruil van budgetten tussen de stedelijke netwerken bestaat, om de N+2-target alsnog te realiseren. Met de netwerken zijn aanvullende budgetafspraken gemaakt, gericht op een versnelling van de realisatie van de financiële middelen in Prioriteit 2 en 3.

3.3 Prioriteit 3 'Versterken aantrekkelijkheid steden'

Deze prioriteit richt zich op het versterken van de attractiviteit van de grote steden. Met grote steden worden de negen GSB-steden in Oost-Nederland (Almelo, Apeldoorn, Arnhem, Deventer, Ede, Enschede, Hengelo, Nijmegen en Zwolle) bedoeld.

De steden nemen door de concentratie van economische activiteiten en mensen een belangrijke plaats in de regionale economie in. Ook hier geldt de regel dat investeren in innovatie en ondernemerschap vooral zin heeft als tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in het op orde krijgen van de randvoorwaarden met betrekking tot het woon- en leefklimaat in de steden. De steden kennen ook binnenstedelijke gebieden, waar de economische motor hapert omdat er knelpunten zijn ontstaan. Prioriteit 3 is gericht op het oppakken van hele specifieke knelpunten in een wijk of gedeelte van de stad. Uitgangspunt voor handelen is het volgen van een integrale wijkaanpak, conform de voorgestelde nationale aanpak, zoals die is vormgegeven in het GSB (Grote Steden Beleid). Hierbij is de integrale benadering, gericht op een duurzame ontwikkeling van de stad, uitgangspunt. Hiermee wordt aangesloten bij de aanpak zoals voorgestaan in artikel 8 van Verordening (EG) 1083/2006. Voor Prioriteit 3 is 10% van de middelen van het GO-EFRO-programma beschikbaar. Deze prioriteit is uitgewerkt in één maatregel.

Maatregel 3.1

Het doel van deze maatregel is het vergroten van de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de steden in Oost-Nederland, door het aanpakken van prioritair probleemsituaties in stadswijken op een integrale (en daarmee ook op een structurele en duurzame)

manier. Dit wordt bereikt door het stimuleren van ondernemerschap in de wijk (economie), versterking onderwijs-arbeidsmarkt-integratie (sociaal), versterking wijk economie en binnenstedelijke werklocaties (fysiek) en het vergroten van de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van de openbare ruimte.

3.3.1 Prioriteit 3: Verwezenlijking van de doelstellingen en voortgangsanalyse

In diagram prestaties Prioriteit 3 wordt de materiële voortgang van Prioriteit 3 tot en met 2011 weergegeven aan de hand van de totaalscore van de projecten op de indicatoren. In 2011 zijn vier projecten gehonoreerd binnen Prioriteit 3. De resultaten, die in het staafdiagram zijn opgenomen, zijn verwachte resultaten zoals deze zijn vastgelegd in de beschikkingen van de projecten tot en met 2011.

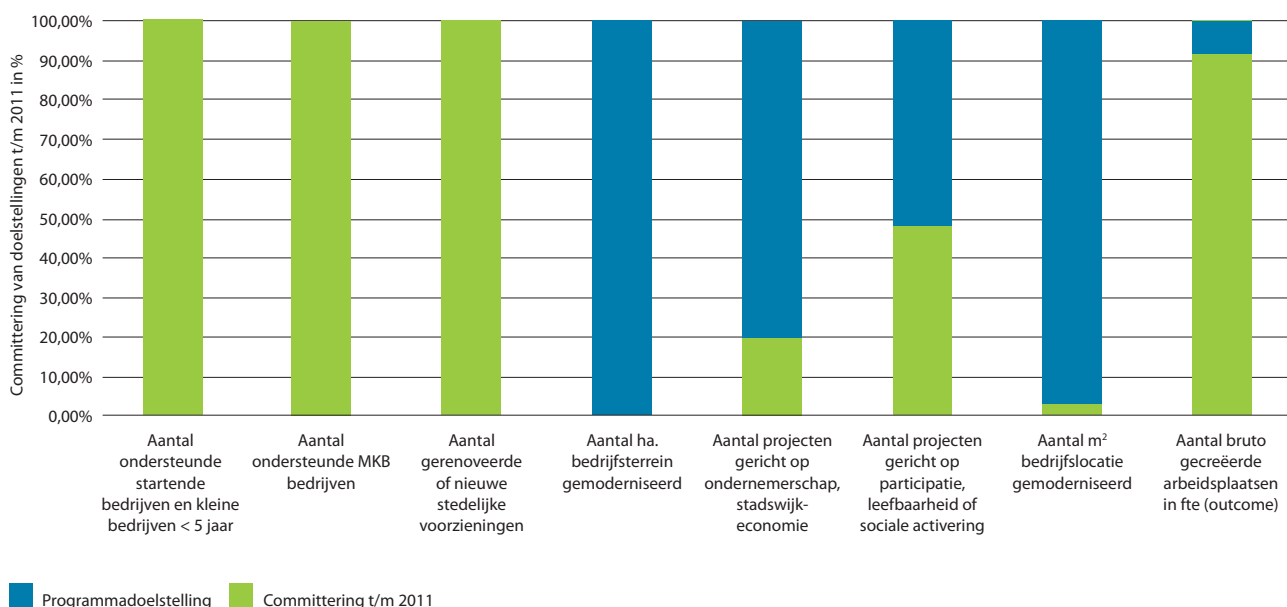
Op basis van de resultaten, weergegeven in het diagram, kan worden geconstateerd dat, met de beschikking van zeven projecten in 2011, de realisatie van de output-indicatoren voor Prioriteit 3 nog steeds niet voor alle indicatoren voldoende op gang is gekomen.

De indicatoren 'aantal ha bedrijventerrein gemoderniseerd' (0%) en 'aantal m² bedrijfslocatie gemoderniseerd' (2%) scoren hetzelfde als in het voorgaande verslagjaar. Geconstateerd kan worden dat projecten gericht op de ontwikkeling van bedrijfsterrainen achterblijven. Dit ligt enerzijds aan de prioritering binnen de steden, anderzijds komt dit door een verminderde vraag naar bedrijventerrainen door de economische crisis. Drie van de indicatoren scoren al 100%, waaronder het 'aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen'. Ook de indicator 'bruto gecreëerde arbeidsplaatsen' is toegenomen, tot 92%.

De indicatoren 'aantal projecten gericht op ondernemerschap, stadswijk economie' is bijna verdubbeld in dit verslagjaar. Omdat er nog veel budget beschikbaar is voor Prioriteit 3 zal het programmamanagement extra alert blijven op het realiseren van die indicatoren die nu nog niet volledig zijn.

Uit het overzicht van de financiële voortgang van Prioriteit 3 blijkt dat, op basis van de gecommitteerde bedragen, in 2011 bijna € 800.000 meer is gecommitteerd dan de overeenkomstige gebudgetteerde jaartranche in projecten. Voor de looptijd tot en met 2011 is het percentage tot 69% toegenomen ten opzichte van het voorgaande verslagjaar (53%). Een versnelde

Diagram prestaties Prioriteit 3

committering is echter nog steeds noodzakelijk om deze achterstand vanaf 2011 verder in te lopen.

In het overzicht van financiële gegevens is, ten behoeve van de aansluiting met de voorgaande jaarverslagen een rij 'wijzigingen' toegevoegd. Als gevolg van wijzigingen in één project (gecommitteerd in 2009), zijn de totale subsidiabele kosten lager geworden. De wijzigingen zijn verwerkt in de cumulatieve gegevens over 2011. Voor de volledigheid en zichtbare aansluiting is ervoor gekozen de gerapporteerde cumulatieve gegevens per ultimo 2010 in de bovenste rij weer te geven.

Zoals verwacht, is in 2011 de uitvoering van Prioriteit 3 verder versneld. Projecten binnen deze prioriteit kennen veelal een lange ontwikkelperiode. Het verkrijgen

van regionale en lokale cofinanciering vergt tijd. De uitvoeringsperiode is meestal vooraf concreet bepaald, evenals de kosten. Diverse projecten zijn eind 2011 in voorbereiding en zijn afhankelijk van voornamelijk gemeentelijke cofinanciering.

In totaal zijn zes projectvoorstellen in 2011 ingediend. Samen met de twee openstaande projecten uit 2010 komt het aantal projecten in behandeling op acht. Hiervan zijn zeven projecten voorgelegd aan de Stuurgroep Prioriteit 2 en 3, van positief advies voorzien en beschikt door de Managementautoriteit. Eén project gericht op binnenstedelijke werklocaties is nog in behandeling.

Het project 'Brinkpark' uit de maatregel 3.1 omvat het herinrichten van het Brinkpark en een deel van de Brinklaan in Apeldoorn. Met de herinrichting van het

Financiële gegevens Prioriteit 3 op basis van beschikking tot en met 2010 en in 2011 (in €)

JAAR	TSK	EFRO GECOMMITTEERD	EFRO BEGROOT	RIJK	REGIO	PRIVAAT
t/m 2010	18.397.788	4.988.472	9.500.000	2.600.000	10.409.316	400.000
Wijzigingen	-249.000	0	0	0	-249.000	0
2011	6.940.351	3.291.000	2.495.000	0	2.998.691	650.660
Totaal	25.089.139	8.279.472	11.995.000	2.600.000	13.159.007	1.050.660

Brinkpark wordt het park aantrekkelijker en leefbaarder gemaakt. Hierdoor krijgt de binnenstad bovendien een fraaie entree. Onder het park wordt een nieuwe parkeergarage gerealiseerd. De combinatie van parkeervoorzieningen en een in het oogspringend park zijn essentieel om van de binnenstad een regionaal recreatief winkelgebied te maken. Het project maakt deel uit van een grotere gebiedsontwikkeling, waarbij de omgeving van het Brinkpark een attractiepunt van Apeldoorn moet worden. Aan het project 'Brinkpark' is € 1 miljoen EFRO-subsidie toegekend.

Een ander project uit de maatregel 3.1 is 'Duurzame binnenstadsdistributie Deventer'. In dit project wordt het stedelijk gebied in Deventer op een efficiënte en milieuvriendelijke manier bevoorrad met elektrische voertuigen. De omvang van de vervoersstromen en het aantal bestel- en vrachtauto's in de binnenstad neemt hierdoor af. De werkzaamheden worden uitgevoerd door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het project heeft € 25.000 EFRO-subsidie ontvangen.

3.3.2 Prioriteit 3: Geconstateerde uitvoeringsproblemen en gekozen oplossingsmaatregelen

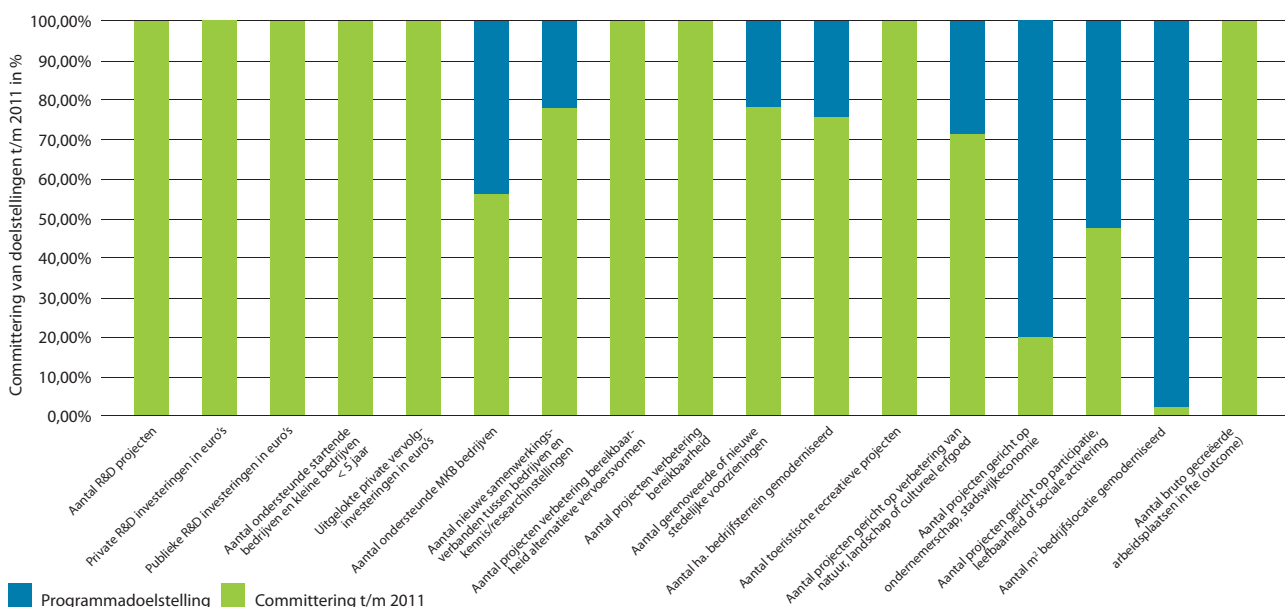
Dit verslagjaar is de uitvoering van Prioriteit 3 met een hogere comittering dan begroot, iets aan het versnellen ten opzichte van voorgaande programmajaren. Toch is met de indiening van zes projectvoorstellen binnen Prioriteit

3 de uitvoering achtergebleven bij wat nodig is om de geconstateerde achterstand voor de programmaperiode tot nu toe, ten goede te keren.

De knelpunten die genoemd zijn bij Prioriteit 2 gelden ook voor Prioriteit 3. Voor beide prioriteiten worden grotendeels dezelfde maatregelen genomen.

Op de agenda van de vergaderingen van het Comité van Toezicht staat permanent de voortgang van het programma. Er is geconstateerd dat de comitteringen Prioriteit 3 achterlopen. Om de voortgang en uitvoering van Prioriteit 3 te borgen heeft het programmamanagement ook in 2011 op verzoek van het Comité van Toezicht extra aandacht gegeven aan de relatie met de stedelijke netwerken. Met de meeste steden is met de verantwoordelijk bestuurders, gemeentelijke ambtenaren en de betrokken uitvoerders regelmatig gesproken over indiening en realisatie van projecten. De verantwoordelijk bestuurders hebben toegezegd zich in te spannen voor snelle indiening en realisatie. De effecten hiervan zijn in het verslagjaar zichtbaar, met zes beschikte projecten. Met de steden wordt gesproken over de mogelijkheden om in de resterende periode – tot eind 2015 – de opgave van Prioriteit 3 te realiseren. Daarbij komen onder andere aan de orde de financieringsproblemen, de doorlooptijd van projecten en de opgave van de te realiseren indicatoren. Ook wordt met de steden besproken welke alternatieve projecten bekend of in voorbereiding zijn, zodat projecten die niet door kunnen gaan, vervangen kunnen worden.

% totaal

Alverna
gem. Wijchen

***Beter bereikbaar
én leefbaarder***

**PIETER-JAN VAN DER EIJK, PROJECTMANAGER BIJ PROVINCIE GELDERLAND EN
JAN BAKKER, MANAGER OPENBARE WERKEN BIJ GEMEENTE WIJCHEN**

***“De EFRO-subsidie is heel belangrijk.
Zonder die subsidie zouden we met minder
kwaliteit genoeg moeten nemen”***

De Graafseweg (N324) bij Wijchen-Oost en Alverna is het afgelopen jaar over een lengte van anderhalve kilometer flink aangepakt. Hierdoor is de bereikbaarheid van zowel de woonkernen als het bedrijventerrein verbeterd. Een pakket aan innovatieve maatregelen zorgt voor minder geluidsoverlast en meer veiligheid. De herinrichting draagt ook bij aan de leefbaarheid van de omliggende wijken. In het project werken de gemeente Wijchen en provincie Gelderland intensief samen. Betrokken partners Jan Bakker van de gemeente Wijchen en Pieter-Jan van der Eijk van de provincie vertellen.

“We hebben niet alleen gefocust op de weg, maar ook op opwaardering van de kern”

Jan Bakker: “We zijn feitelijk van een onderhoudsproject naar een geluidsproject en leefbaarheidsproject gegaan. Langs de N324 hadden we te maken met een hoge geluidswaarde. Met een aantal maatregelen hebben we 63 dBa kunnen terugbrengen naar 55 dBa. Dit is gerealiseerd door de weg te versmallen van vier naar twee rijstroken, het terugbrengen van de maximumsnelheid van 80 naar 50 kilometer per uur, het wegdek een halve meter te verdiepen, het plaatsen van creatief vormgegeven geluidswallen en het gebruik van stiller asfalt.

Geluidsscherm

Ons eerste idee was het plaatsen van een geluidsscherm van vier

meter hoog. Dat zou een scheiding betekenen tussen Oost- en West-Alverna. Bovendien zouden de bewoners dan tegen hoge schermen moeten aankijken. Veel mensen waren daar terecht niet blij mee. We hebben toen ongeveer veertig bijeenkomsten gehad met alle betrokkenen, klankbordgroepen variërend van bewoners tot logistiek Nederland, politie en mindervaliden.” Pieter-Jan van der Eijk: “Geleidelijk ging het van tegenstribbelen van de betrokkenen over naar meestribbelen tot uiteindelijk het meedenken om er iets moois van te maken.”

Opwaardering van de kern

Bakker: “Onze focus lag niet alleen op de N324, maar ook op opwaardering van de kern. Die had niet veel

uitstraling, was een beetje verlopen. Je reed erdoorheen en voelde je niet uitgenodigd om uit te stappen.” Van der Eijk: “Door de herstructurering is er nu een duidelijke centrumfunctie, een gevoel van ‘hier gebeurt het.’” Bakker: “Lastig punt was dat we een zijweg moesten afsluiten om de doorstroming te bevorderen. Door aan de overzijde van de weg een pleinfeld te creëren met een speels karakter, konden we de leefbaarheid vergroten en het centrum weer een smoel geven.”

Wensbeeld

Van der Eijk: “Na overleg met alle betrokkenen ontstond een duidelijk wensbeeld. Daar bleek een fors prijskaartje aan te hangen. De gemeente heeft toen via de provincie een EFRO-subsidie aangevraagd.”

Bakker: "Daar waren wij zelf niet bij betrokken, dat deden onze voorgangers. Zij verdienen alle credits daarvoor." Van der Eijk: "Klopt. Wij moeten nu nog verantwoording afleggen. Het gaat om een flink bedrag, dus je moet laten zien wat je hebt gerealiseerd.

genoegen moeten nemen. Dit zou ten koste zijn gegaan van de leefbaarheid. Gelukkig dacht de provincie goed met ons mee."

Feestelijke opening

Van der Eijk: "Het project is eind december 2011 afgerond, op 21 januari

"Met de herstructurering is niet alleen de bereikbaarheid verbeterd, maar vooral ook de leefbaarheid"

Reëel beeld

Met de toekenning van de subsidie hadden we een reëel beeld van het beschikbare budget. We hebben toen gekeken of de uitvoering goedkoper kon, bijvoorbeeld door te snijden in niet direct noodzakelijke zaken en materiaalgebruik. Het resterende eisenpakket viel binnen het budget." Bakker: "Uiteindelijk kostte het project zo'n 5,4 miljoen euro. De EFRO-subsidie is daarin heel belangrijk. Zonder die subsidie hadden we met minder kwaliteit

2012 was de feestelijke opening van de vernieuwde N324. Die was drukbezocht, ondanks het slechte weer." Bakker: "Mensen waren vooraf wat huiverig en ze hebben maandenlang overlast gehad van de werkzaamheden, maar achteraf ze zijn heel tevreden met het resultaat." Van der Eijk: "De kern is nu een stuk leefbaarder en krijgt nieuwe kansen door de vernieuwde centrumfunctie. Met dit project hebben we de provinciale én de lokale belangen kunnen dienen, dat is het grootste succes."

Kansen voor Oost-Nederland

Voor het project ontvingen de provincie Gelderland en de gemeente Wijchen de European Soundscape Award 2011. De jury van European Environment Agency & Noise Abatement Society is vol lof over de maatregelen en het resultaat. De combinatie van relatief eenvoudige oplossingen heeft hetzelfde milieueffect als het plaatsen van vier meter hoge geluidsschermen. In het project is niet alleen de weg aangepast, maar ook de directe omgeving. Bijkomende voordelen zijn verbetering van de verkeersveiligheid, luchtkwaliteit en de leefbaarheid in het dorp en vermindering van het brandstofgebruik. Het ontwerp lijkt toepasbaar in andere kernen en vervult met alle innovatieve en duurzame oplossingen zeker een voorbeeldfunctie.

Eindbegunstigde: gemeente Wijchen

- **Totaal publieke financiering: € 5.102.000**
- **Toegekende EFRO-subsidie binnen het totaal: € 750.000**
- **Looptijd: 1 januari 2008 tot 31 december 2011**

4. EFRO-/CF-programma's: grote projecten

Dit hoofdstuk heeft betrekking op grote projecten als bedoeld in artikel 39 van Verordening (EG) Nr. 1083/2006 van 11 juli 2006 van de Raad houdende algemene bepalingen voor de inzet van Structuurfondsen. Het betreft projecten waarvoor de totale kosten hoger zijn dan € 25 miljoen voor milieuprojecten of hoger dan € 50 miljoen voor projecten op andere gebieden. Aangezien het GO-EFRO-programma in die zin geen grote projecten kent, is dit hoofdstuk niet van toepassing.

5. Technische bijstand

Dit hoofdstuk geeft een toelichting op het gebruik van de Technische bijstand in 2011 dat als een afzonderlijke Prioriteit valt onder de Managementautoriteit. Omschreven worden de uitgevoerde activiteiten en de resultaten hiervan.

Algemene doelstelling

De algemene doelstelling van Prioriteit 4 Technische bijstand is een efficiënt en effectief beheer van het OP Oost. Technische bijstand valt als afzonderlijk project onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de Managementautoriteit. Functioneel is de uitvoering van dit project ondergebracht bij het programmabureau GO-EFRO binnen de subsidieafdeling van de provincie Gelderland.

Op 18 januari 2008 heeft het Comité van Toezicht, op basis van de vastgestelde tabel voor Prioriteit 4, de 'Meerjarenbegroting Technische bijstand' voor het OP Oost vastgesteld. In deze meerjarenbegroting wordt, bij de besteding van de beschikbare middelen, rekening gehouden met het feit dat na afloop van de programma-periode nog enige tijd gemoeid is met de afronding van de projecten en de eindafrekening van het programma. De realisatie van de Totale Subsiidabele Kosten van Prioriteit 4 is daarom gespreid over de periode 2007 t/m 2015. Deze strategie betekent voor de rapportage in dit jaarverslag dat de realisatie achterblijft bij de begroting. Feitelijk wordt er dus gespaard voor een kwalitatief hoogwaardige afronding van het programma na 2013.

Voor Prioriteit 4 was in 2011 een budget voorzien van € 1.912.000. De financiering van dit budget is opgebouwd

voor 50% uit EFRO-middelen en voor 33% uit bijdragen van de provincie Gelderland en voor 18% uit bijdragen van de provincie Overijssel.

Vanuit de Technische bijstand wordt de organisatie-structuur van het programma gefinancierd.

De uitgevoerde acties hebben betrekking op de volgende aspecten:

- Ondersteuning van de Managementautoriteit, Stuurgroepen en Comité van Toezicht;
- Ondersteuning projectontwikkeling en projectvoorbereiding;
- Financieel beheer en administratie;
- Controle en toezicht op de (uitvoering van) de projecten;
- Monitoring en evaluatie van de voortgang van het programma;
- Voorlichting en communicatie;
- Toezicht, evaluatie, voorlichting en controle van het programma.

De activiteiten in Prioriteit 4 worden met name uitgevoerd door het programmabureau GO-EFRO van de provincie Gelderland en het Europoloket van de provincie Overijssel, sinds maart 2011 inclusief de communicatieactiviteiten die

Financiële gegevens (in euro's) Prioriteit 4 Technische bijstand t/m 2011

JAAR	TSK	EFRO GECOMMITTEERD	EFRO BEGROOT	RIJK	REGIO	PRIVAAT
t/m 2010	4.274.688	2.137.344	3.640.000	0	2.137.344	0
Wijzigingen	-567	-284	0	0	-283	0
2011	1.586.126	793.063	956.000	0	793.063	0
Totaal	5.860.247	2.930.123	4.596.000	0	2.930.124	0

tot dan toe door een extern bureau werden uitgevoerd. Ook wordt gebruik gemaakt van specialistische externe expertise en ondersteuning voor bijvoorbeeld het beheersysteem en projectontwikkeling. Voor de inhuur van de noodzakelijke personele capaciteit voor het programmabeheer is in 2008 een Europese aanbesteding uitgezet en afgerond met de gunning aan ERAC BV. Dit contract loopt door tot eind 2012 met een optie tot verlenging.

Financiële uitputting

De marginale wijzigingen t/m 2010 hebben betrekking op enkele (delen van) facturen die bij nader inzien buiten de Technische bijstand dienden te worden gehouden.

Op basis van de financiële gegevens van Prioriteit 4 is op te maken dat in 2011 de gerealiseerde kosten 83,0% bedragen ten opzichte van het begrote bedrag voor dit verslagjaar. De cumulatieve realisatie voor de periode tot en met 2011 blijft met 64% achter bij de raming, maar is toegenomen t.o.v. 2010 (59%). Dit heeft vooral te maken met de gerealiseerde kosten in 2007 en 2008. Doordat de start van het programma pas in 2008 heeft plaatsgevonden, is in deze jaren slechts een klein gedeelte van de kosten gerealiseerd.

Voor de toerekening van de in het verleden gemaakte investeringskosten voor automatisering diende nog een verdeelsleutel te worden bepaald. Het digitaal beheersysteem SUM wordt niet alleen gebruikt voor het GO-EFRO-programma maar ook voor andere subsidieregelingen van de provincie Gelderland. Gekozen is voor een verdeelsleutel op basis van het aantal voortgangs- en eindrapportages. Het aandeel van het GO-EFRO-programma in het totaal aantal rapportages over de periode 2009 t/m 2011 komt dan uit op 18%. De exacte omvang van de investeringskosten dient nog te worden bepaald en kon helaas in 2011 nog niet worden afgerond omdat niet alle kosten zonder meer subsidiabel bleken te zijn. Wij verwachten dat het aandeel van het GO-EFRO-programma in deze automatiseringskosten t/m 2011 ongeveer € 200.000 zal bedragen en we zullen het exacte bedrag betrekken in de kosten Technische bijstand voor 2012.

Een belangrijk deel van het budget wordt aangewend voor de inhuur van personele capaciteit voor het programmabeheer. De capaciteit is in 2011 licht verhoogd in verband met de verwachte toegenomen stroom aan voortgangsrapportages en eindafrekeningen. Een tweede

grote opdracht is de ondersteuning van potentiële aanvragers voor Prioriteit 1, Innovatiekracht, kennis-economie en ondernemerschap, bij het opstellen van een EFRO-waardige subsidieaanvraag. Deze opdracht is verstrekt aan Ontwikkelingsmaatschappij Oost NV, in principe voor de periode 1 januari 2007 t/m 31 december 2012. Zoals verwacht, zijn de kosten van Oost NV in 2011 lager geweest dan in 2010. De beschikbare middelen voor Prioriteit 1 worden steeds minder waardoor minder projectacquisitie en voor minder aanvragen begeleiding nodig is geweest.

5.1 Op te leveren instrumenten

Administratieve organisatie

Naar aanleiding van praktijkervaringen is in het proces van beoordeling van subsidieaanvragen en voorafgaand aan de besluitvorming een toetsende rol toegevoegd voor de jurist en de financieel specialist.

De rol van de programmamanager gedurende het proces van uitvoering van het gesubsidieerde project is aangepast. In eerste instantie beoordelen de (senior) beoordelaar/financieel adviseur nu de inhoudelijke voortgang van een project. Indien zij daarin belemmeringen ervaren, wordt de programmamanager geraadpleegd.

Ten behoeve van de accountantscontrole is een nieuw en uitgebreid controleprotocol opgesteld waaruit de doelstelling en de diepgang van de controle van de eindrapportage door de accountant blijkt. Dat het protocol uitgebreid is, betekent niet dat daar automatisch meer werk uit voortvloeit voor de accountant. Het nieuwe protocol geleidt de accountant namelijk zeer gericht door de vragen en er is geen sprake van overtollige ballast. De Managementautoriteit heeft het nieuwe protocol op 8 maart 2011 vastgesteld.

De beschrijving van de administratieve organisatie is op bovenstaande punten aangepast en op 18 mei 2011 ingediend bij de Auditautoriteit. De gewijzigde beschrijving is op 17 juni 2011 ter kennisneming aan Comité van Toezicht aangeboden.

Het Toetsingskader Operationeel Programma EFRO 2007-2013 Oost Nederland bevatte aanvankelijk geen toelichting. Dit was echter wel wenselijk omdat in de praktijk de noodzaak bleek tot verduidelijking van een

aantal onderdelen. Het Comité van Toezicht heeft de toelichting op 17 juni 2011 formeel vastgesteld. Door achterliggende motivaties en interpretaties in de toelichting kenbaar te maken, wordt het risico op foutieve toepassing van het Toetsingskader door aanvragers verminderd.

Digitaal beheerssysteem

De Managementautoriteit heeft ook in 2011 veel energie gestoken in het verder optimaliseren van de automatiseringsomgeving. Op 20 september 2011 is de release SUM 3.8 definitief opgeleverd. De snelheid van het systeem is aanzienlijk verbeterd en er is een geautomatiseerde koppeling gerealiseerd met het financiële systeem Oracle Financials waardoor betalingen rechtstreeks vanuit SUM kunnen worden aangestuurd. Overigens is voor de EFRO-projecten nog een aanvullende actie nodig om in de koppeling mee te kunnen draaien. Hiervoor zijn inmiddels de voorbereidende werkzaamheden in gang gezet.

Voor het landelijke systeem MSF (Monitor Structuur Fondsen) heeft het ministerie van EL&I in overleg met de vier Managementautoriteiten in 2011 besloten tot een aanpassing door in het proces van indienen van een uitgavenstaat een tussenstap te creëren waarbij de MA en de CA samen de uitgavenstaat verifiëren en daarop meer controle krijgen voordat deze wordt ingediend. Tevens krijgen de MA's meer flexibiliteit bij het opstellen van een uitgavenstaat door van een project tot een bepaalde datum voortgangsrapportages mee te nemen. De realisatie van de MSF-aanpassing is vertraagd, omdat het ministerie in een later stadium dan verwacht, wegens onvoorziene omstandigheden, opdracht heeft verstrekt voor de uitvoering.

6. Voorlichting en Publiciteit

In 2007 is, conform artikel 2 van de Verordening (EG) Nr.1828/2006 van de Europese Commissie, het communicatieplan GO Gebundelde Innovatiekracht voor de programmaperiode 2007-2013 opgesteld door de Managementautoriteit Oost, de leden van Gedeputeerde Staten van provincie Gelderland gezamenlijk. In 2008 is het communicatieplan vastgesteld. Conform artikel 4 (EG) Nr.1828/2006 wordt in dit hoofdstuk informatie verschaft over de voortgang in de uitvoering van het communicatieplan over verslagjaar 2011. Dit hoofdstuk zoomt in op de uitgevoerde publiciteit- en voorlichtingsmaatregelen en de gebruikte communicatiemiddelen.

Het communicatieplan GO beschrijft op hoofdlijnen het communicatiebeleid rond het GO-EFRO-programma voor de gehele programmaperiode. In 2011 is door de communicatieadviseur van de Managementautoriteit gewerkt aan verschillende activiteiten die zijn afgeleid uit het communicatieplan.

De activiteiten waren zowel gericht op het brede publiek, als specifiek op doelgroepen gerichte voorlichting. In het verlengde hiervan zijn communicatieactiviteiten uitgevoerd, gericht op de vorderingen in het GO-EFRO-programma. Nu de programmamiddelen al voor een groot deel zijn geëncouraged, verschuift de focus van communicatie van het informeren over het programma naar het presenteren van de resultaten van het programma en de afzonderlijke projecten.

In december 2011 is, vooruitlopend op het volgende programmajaar, een jaarplan met communicatieactiviteiten voor 2012 opgesteld.

6.1 Externe communicatie

www.go-oostnederland.eu

Op de website www.go-oostnederland.eu wordt relevante en actuele informatie over het GO-EFRO-programma overzichtelijk aangeboden: er is informatie beschikbaar over het programma, de doelstellingen en de prioriteiten. Daarnaast is informatie beschikbaar over het (digitaal) aanvragen van subsidies, zijn relevante documenten te downloaden, worden veelgestelde vragen beantwoord en is een overzicht van alle beschikte projecten in Oost-Nederland opgenomen. De website is gelinkt aan de website van de provincies Gelderland en Overijssel, de website www.europaomdehoek.nl en aan de website van de partners: de vijf stedelijke netwerken en de drie valley's. In 2011 is de indeling van de website aangepast om voor de bezoekers duidelijker aan te geven waar ze informatie kunnen vinden. Het onderdeel 'downloads' is specifiek

afgestemd op de fase van subsidieverlening: aanvraag subsidie, voortgangrapportages en subsidievaststelling. De nieuwe indeling is gepretest bij projectuitvoerders, voordat deze online ging. De digitale nieuwsbrieven hebben een vaste plek gekregen op de website. Na verzending zijn ze op de site nog te raadplegen.

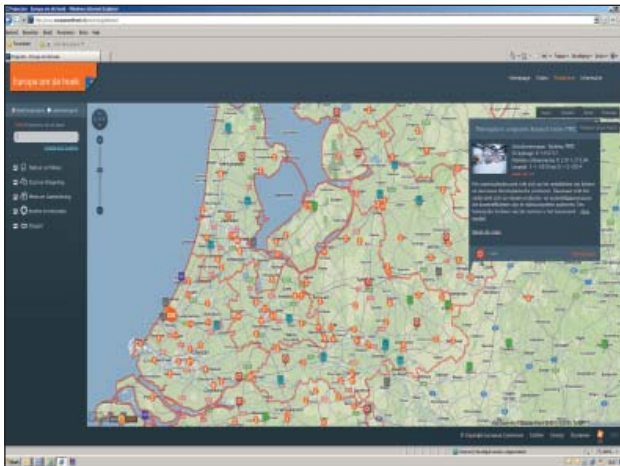
De projectenkaart 'Europa om de hoek' maakt sinds eind 2009 ook integraal onderdeel uit van de GO-EFRO-website. De projectenkaart geeft op een laagdrempelige wijze informatie over met Europese subsidie gefinancierde projecten in heel Nederland. De informatie is gericht op (potentiële) projectuitvoerders, journalisten, betrokken bestuurders en ambtenaren van de Europese Structuurfondsen en op het grote publiek. 'Europa om de Hoek' is gekoppeld aan het datasysteem Monitor Structuur Fondsen (MSF). De koppeling aan deze database met alle projecten heeft als voordeel dat de op de website getoonde informatie actueel en correct is.

Dag van Europa, 9 mei 2011

Op de Dag van Europa werd op de provinciehuizen van Gelderland en Overijssel de Europese vlag gehesen. Op deze dag werd ook het persbericht verzonden om de landelijke Europa Kijkdagen aan te kondigen op 13, 14 en 15 mei.

Europa Kijkdagen, 13, 14 en 15 mei 2011

Van 13 tot en met 15 mei kon iedereen zien wat er gebeurt met geld uit verschillende Europese subsidieprogramma's tijdens de Europa Kijkdagen. Voor de eerste keer werden de Kijkdagen in heel Nederland georganiseerd. Bovendien vond het evenement plaats tijdens de Week van Europa. Meer dan 100 projecten waren gratis toegankelijk, waaronder dertien Gelderse en Overijsselse projecten. In totaal bezochten ruim 300 belangstellenden de Gelderse en Overijsselse projecten.

Website 'Europa om de hoek'
(www.europaomdehoek.nl)

De projecten lieten zien dat Europa niet ver weg is en dat Europees geld ook gebruikt wordt voor projecten in de eigen regio. Dit maakt duidelijk hoe de EU, de Nederlandse overheid, het bedrijfsleven en kennisinstellingen samenwerken aan de versterking van de regionale economie. De Gelderse gedeputeerde Annemieke Traag leidde de Europa Kijkdagen voor Gelderland en Overijssel in met een werkbezoek op 13 mei aan het project Pulverizing Air Dryer (PAD) in Arnhem.

Alle projecten en programma's hebben hun netwerken ingeschakeld om te communiceren over de Europa Kijkdagen: op websites, in nieuwsbrieven en social media zoals Twitter en LinkedIn. Google scoort 15.000 hits op 'Europa Kijkdagen'. De website www.europaomdehoek.nl trok in de maanden april en mei 11.565 bezoekers. Ter vergelijking: vanaf de oprichting (november 2009) is het maandelijks gemiddelde 1.160 bezoekers.

Gedeputeerde Annemieke Traag bij project Pulverizing Air Dryer

GO-website met nieuw downloads-onderdeel
(www.go-oostnederland.eu)

De Europa Kijkdagen zijn door de Europese Commissie als 'best practice' aangeduid op het gebied van 'major annual information activity' (artikel 7 uit Verordening 1828/2006). Dit vanwege de samenwerking tussen de MA's en de samenwerking met de Interregprogramma's. De Europa Kijkdagen worden opgenomen in een handboek communicatie: 'INFORM guidance note on publicity and communication' als leidraad bij de communicatieverordening.

Deelname beurzen en bijeenkomsten

Om de bekendheid van het Europese GO-EFRO-programma bij ondernemers te vergroten en de binding met bestaande relaties te versterken, heeft het programmamanagement deelgenomen aan verschillende regionale bijeenkomsten en beurzen in Oost-Nederland. Steeds meer wordt bij dit soort bijeenkomsten de nadruk gelegd op de resultaten van de projecten en van het programma.

Bijeenkomsten

Op 13 januari organiseerden de Regio Stedendriehoek, het Ondernemersplatform Stedendriehoek en VNO-NCW samen met het GO-EFRO-programma een ondernemersontbijt in Twello. Ongeveer 60 belangstellenden, waaronder gedeputeerde Marijke van Haaren, ondernemers, gemeenteraadsleden en burgemeesters, namen hieraan deel. Gemeenten en ondernemers gingen in gesprek over economische samenwerking en maakten afspraken over hoe samengewerkt kan worden aan een sterke regionale economie. De deelnemers werden geïnformeerd over het GO-EFRO-programma en hoe de Europese subsidie ingezet kan worden voor nieuwe ontwikkelingen en innovaties.

Op 13 en 19 april organiseerde het GO-EFRO-programma voorlichtingsbijeenkomsten over het voeren van een goede projectadministratie en het nieuwe protocol voor de eindafrekening van projecten. Deze bijeenkomsten waren speciaal bedoeld voor projectuitvoerders en hun accountants. Zij kregen informatie over administratieve eisen waaraan de projectadministratie moet voldoen, aanbestedingsregels en promotie en publiciteit. Verder kwamen projectuitvoerders aan het woord over hun project en ervaring met het voeren van een goed financieel beheer. In totaal waren 128 deelnemers aanwezig. Beide groepen deelnemers beoordeelden de bijeenkomst gemiddeld met het cijfer 7,5. Met dit soort bijeenkomsten wil de Managementautoriteit projectuitvoerders beter begeleiden naar een goede eindafrekening van hun project.

Op 20 juni vond het Symposium Biomass Valorisation plaats bij BioValor in Arnhem. Deze projectuitvoerder ontwikkelt met partners een technologie door voor het energiezuinig en efficiënt drogen en malen van biomassa. Dit gebeurt met een Pulverizing Air Dryer. De Pulverizing Air Dryer werd tijdens het symposium gepresenteerd aan ongeveer 340 aanwezigen.

Liander uit Arnhem organiseerde op 22 juni een bijeenkomst in Fort Bronbergen in Zutphen over de mogelijkheden van, met name duurzame, energie. Circa 40 ondernemers uit de regio waren hierbij aanwezig. Het GO-EFRO-team gaf daar een presentatie over de mogelijkheden van het GO-EFRO-programma en het Innovatiefonds.

Deelname beurzen

Op 16 maart organiseerde Health Valley het Health Event in de Vereniging in Nijmegen. Het GO-EFRO-programma was daar met een stand aanwezig. Er werden nieuwe contacten gelegd en met bestaande contacten werd de relatie bestendigd. Verder bood het event volop gelegenheid tot netwerken. Dit bevestigt de keuze van de MA om bij bestaande bijeenkomsten en events aan te sluiten om de zichtbaarheid te vergroten en de banden met huidige en toekomstige relaties aan te halen. Het Health Valley Event trok meer dan 800 bezoekers, had meer dan 30 stands en vele topsprekers als Rob ten Hoedt, Arno Peels, Mathias Prokop en, als vervanger van de zieke Maxime Verhagen, minister-president Mark Rutte.

Het Innoversum is een praktijkcongres over ondernemerschap, technologie en innovatie in de Grolsch Veste

in Enschede en wordt jaarlijks georganiseerd door het Innovatieplatform Twente. Ook hier was het GO-EFRO-programma op 25 mei aanwezig met een stand. Ruim 900 mensen bezochten dit congres waar het delen van kennis en toekomstvisies centraal stond. Het Innoversum had als thema *Smart Environments: Intelligente oplossingen voor gezond wonen en werken*. Het congres werd gecombineerd met de UT Innovatielezing, de TOS lunchlezing, de finale van de EW/Saxion Ondernemers Award en een expositie met bijzondere demonstraties.

Projectactiviteiten

Opening E-mission in het Twents

Techniekmuseum HEIM

Op 14 april 2011 opende weervrouw Helga van Leur onder grote belangstelling de nieuwe afdeling E-mission in het Twents Techniekmuseum HEIM in Hengelo.

Kinderen en volwassenen kunnen hier in een gameroom op een bijzondere manier duurzame energie ontdekken. Onderdeel van het project is ook de interactieve aardbol. Op de aardbol, die bezoekers zelf kunnen bedienen, kun je onder meer de opwarming van de aarde tot ver in de toekomst zien. Voor het project E-mission is uit het GO-EFRO-programma een bijdrage beschikbaar gesteld van € 100.000 en een bijdrage van de provincie Overijssel van € 94.520.

In het Twents Techniekmuseum HEIM wordt verder op een dynamische manier anderhalve eeuw industriële ontwikkeling gepresenteerd: van stoommachine tot ruimtevaart.

Burgemeester Deventer legt eerste steen

Geert Groote Huis

Op 1 september 2011 heeft burgemeester Andries Heidema van Deventer op het Lamme van Diesplein in die stad de eerste steen gelegd voor de bouw van het Geert Groote Huis.

Geert Groote was een middeleeuwse diaken, godgeleerde en schrijver binnen de katholieke kerk. Het Geert Groote Huis wil op een laagdrempelige manier informatie verschaffen en beleving bieden aan een breed publiek. Het Huis wordt een centrum waar mensen van nu Geert Groote kunnen ontmoeten en zijn tijd en ideeën in een modern jasje kunnen beleven. Het Geert Groote Huis wil hiermee op een moderne wijze bijdragen aan persoonlijke bezinning.

Het Geert Groote Huis wordt gebouwd op de plek waar een oude crypte is. Die crypte, die onderdeel gaat uitmaken van het Huis, bevatte vroeger de stoffelijke resten van Geert Groote en is nog volledig intact. Onderdeel van het project is tevens de herinrichting van het Lamme van Dieseleplein. Voor het project is uit het GO-EFRO-programma een bijdrage beschikbaar gesteld van € 500.000 en een bijdrage van de provincie Overijssel van € 600.000.

Prinses Máxima bezoekt Ondernemershuis Deventer

H.K.H. prinses Máxima bezocht als lid van het Nederlands Comité voor Ondernemerschap en Financiering dinsdag 15 november 2011 Ondernemershuis Deventer (OHD).

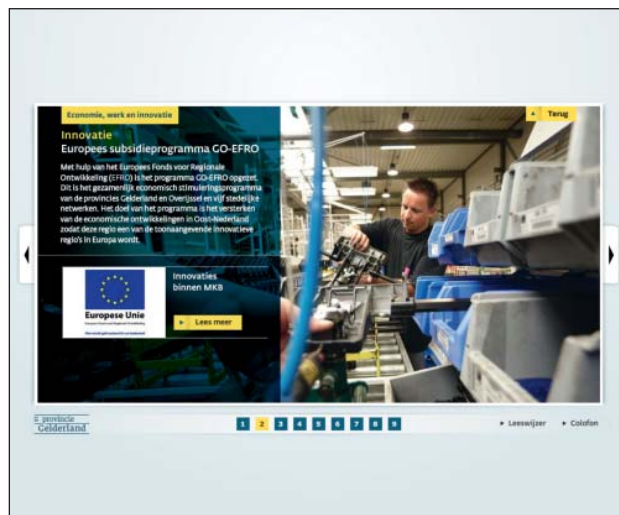
OHD is een van de 40 punten voor microfinanciering; het ondernemershuis is geselecteerd vanwege onder meer de ontwikkelingsgerichte advisering en intensieve lokale samenwerking waarop wordt ingezet. Tijdens het bezoek van prinses Máxima werd ingegaan op het belang van lokale samenwerking. Daarnaast was er aandacht voor de specifieke wijze van coaching die het ondernemershuis aanbiedt: het ontwikkelingsgericht adviseren. Ook maakte zij kennis met een aantal ondernemers die zijn begeleid door het ondernemershuis. Het Ondernemershuis Deventer heeft een EFRO-subsidie ontvangen van € 260.000.

Ontvangst Prinses Máxima (DibbitsPhoto Deventer)

Digitale middelen

EFRO-projecten worden regelmatig onder de aandacht gebracht via digitale middelen van de provincies Gelderland en Overijssel (websites, digitale nieuwsbrieven GLD.Nieuws & Overijssels Overzicht). In november is voor

E-zine Gld.begroting 2012

de eerste keer in Gelderland het E-zine Gld.begroting 2012 verschenen; een elektronisch magazine waarin beschreven wordt waaraan de provincie Gelderland haar geld uitgeeft en welke doelen daarmee gerealiseerd worden. Hierin is ook een artikel over EFRO opgenomen in het kader van innovatie. Het E-zine is bedoeld voor professionele doelgroepen.

De digitale GO-nieuwsbrief is in 2011 drie keer verspreid onder circa 748 abonnees. Het doel van de nieuwsbrief is resultaten van het programma te laten zien en projectuitvoerders te informeren over bijvoorbeeld administratieve eisen. De nieuwsbrief heeft een breed bereik en gaat naar projectuitvoerders, bestuurders en ambtenaren van stedelijke netwerken en stakeholders van het GO-EFRO-programma.

Mediarelaties

In 2011 zijn 32 persberichten over projecten verstuurd naar diverse media. Daarvan zijn circa 90 artikelen digitaal op diverse websites en op print in regionale en lokale bladen geplaatst. Ook de regionale radio en TV (teletekst) berichten over projecten. Dit is een flinke stijging ten opzichte van voorgaande jaren. De trend is dat artikelen naar aanleiding van persberichten steeds vaker digitaal gepubliceerd worden op websites en minder in gedrukte media. Voorbeelden van sites waar projecten belicht worden zijn: www.gelderlander.nl, www.foodholland.nl, www.subtracers.com en natuurlijk op www.gelderland.nl en de website van het europaloket: www.europaloket.nl

Geld voor nieuwe vliegwieltechniek

BELTRUM – Drie Gelderse bedrijven, waaronder loon- en grondverzetbedrijf Groot Zevert uit Beltrum, krijgen zo'n 1,1 miljoen euro voor de ontwikkeling van een nieuwe vliegwieltechniek. Zowel de provincie Gelderland als het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) hebben 552.000 euro toegezegd voor de nieuwe vorm van energieopslag.

De nieuwe techniek moet het mogelijk maken om grotere hoeveelheden energie voor langere tijd op te slaan dan nu het geval is. Hierdoor zou het opwekken van duurzame energie in de toekomst rendabeler moeten worden. Samen met S4 Energy (Nijmegen) en KEMA (Arnhem) werkt Groot Zevert aan het project onder de naam 'Kinetic Energy Storage'. Een beter ontwikkeld vliegwiel kan volgens de uitvoerders onder meer gekoppeld worden aan de vergisting van biomassa (zoals bij Groot Zevert gebeurt), zonnepanelen en wind.

Opgewekte energie kan dan tijdelijk opgeslagen worden als de vraag naar stroom daalt en juist eenvoudig worden geleverd als de vraag plotseling groter wordt. Industriële bedrijven kunnen in de daluren ('s nachts) hun energie opslaan in het vliegwiel, zodat het energienet 's ochtends bij het opstarten minder wordt belast. En ook in het openbaar vervoer ziet het project kansen. Zo zouden treinen na een korte stop weer snelheid kunnen maken op de energie die bij het afremmen in een vliegwiel is opgeslagen. Groot Zevert, KEMA en S4 Energy investeren samen bijna 670.000 euro in het project.

www.tctubantia.nl/duurzaamengroen

Bron: Gelderlander, 16-11-2011

Aanjagen voortgang projecten Prioriteit 2 en 3

Niet als in 2010 heeft de voorzitter van Stuurgroep 2 en 3, de heer E.J. Krouwel, ook in 2011 de stedelijke netwerken bezocht. Er is gesproken over de knelpunten die worden ervaren om de projecten te committeren en uit te voeren. Deze gesprekken worden door alle partijen als zeer nuttig ervaren. Het levert wederzijds begrip op en de stedelijke netwerken zijn zich meer bewust van de urgentie van het realiseren van projecten. Deze aanpak is in lijn met het jaarplan communicatie waarin persoonlijke communicatie met de stedelijke netwerken nadrukkelijk wordt genoemd.

Ondersteuning communicatie projectuitvoerders

Op het moment dat projectuitvoerders de subsidiebeschikking ontvangen, informeert de Managementautoriteit de projectuitvoerders over de Europese communicatievoorwaarden waaraan het project moet voldoen. Ter ondersteuning van de projectuitvoerders zijn op de website www.go-oostnederland.eu logo's te downloaden om te gebruiken voor communicatiedoeleinden. Tevens heeft het programmabureau GO-EFRO speciaal voor projectuitvoerders plaquettes laten ontwikkelen, zodat het zichtbaar is dat deze projecten worden gefinancierd met Europese middelen.

European Soundscape Award

Het project 'Verbetering bereikbaarheid Wijchen' heeft de European Soundscape Award 2011 gewonnen voor het terugdringen van verkeerslawaaai op de Graafseweg (N324) Alverna. Hiervoor zijn maatregelen genomen zoals het verplaatsen en verminderen van het aantal rijbanen, het verlagen van de hoogte van de rijbaan met een halve meter, het aanbrengen van geluidswerende wallen aan beide zijden van de rijbaan, het gebruik van stil asfalt en het verlagen van de maximum snelheid van 80 naar 50 km per uur. De combinatie van deze oplossingen is zeer innovatief en heeft hetzelfde milieueffect als het plaatsen van vier meter hoge geluidsschermen. De jury was vol lof over de gekozen oplossingen. De prijs is een initiatief van European Environment Agency & Noise Abatement Society. Voor het project is uit het GO-EFRO-programma een bijdrage beschikbaar gesteld van € 750.000 en een bijdrage van de provincie Gelderland van € 1.330.000.

Eurobike Award

De GoCab fietstaxi voor acht kinderen van het bedrijf Van Raam heeft de EuroBike Award 2011 gewonnen. Dit is een Europese vormgeversprijs. De EuroBike is de grootste

De GoCab fietstaxi

internationale fietsbeurs ter wereld met 1100 exposanten uit 42 landen. Op de beurs in Friedrichshafen werden alle innovaties op fietsgebied getoond. Een internationale jury reikte op 31 augustus 2011 de award uit.

De GoCab fietstaxi heeft trapondersteuning, een erg comfortabel rijgedrag en voldoet aan alle veiligheidseisen om acht kinderen droog te kunnen vervoeren. Met name voor kinderopvang en BSO's is dit een ideaal, milieuvriendelijk alternatief voor taxibusjes. Begeleiders kunnen zonder rijbewijs de kinderen vervoeren. Voor dit project is € 115.100 aan EFRO-subsidie toegekend en € 50.000 van de provincie Overijssel en € 65.000 van de provincie Gelderland.

RegioStars

De vier MA's hebben in juli gezamenlijk de website 'Europa om de hoek' aangemeld voor RegioStars 2012 van de EC. De Managementautoriteit Oost heeft voor RegioStars 2012 het project 'VentureLab Twente 2' aangemeld. Dit project viel helaas niet in de prijzen, 'Europa om de hoek' hoort bij de finalisten. Met de RegioStars-award bekroont de EC projecten met een voorbeeldfunctie die in het kader van het regionale EU-beleid subsidie ontvangen.

6.2 Interne communicatie

Communicatie partners en valley's

Bij de start van het programma zijn met de vijf stedelijke netwerken Zwolle-Kampen Netwerkstad, Twente Netwerkstad, Regio De Vallei, Stadsregio Arnhem Nijmegen en de Stedendriehoek én de drie valley's afspraken gemaakt over de communicatie rond het GO-EFRO-programma. Communicatiemiddelen worden door de communicatieadviseur van het GO-EFRO-programma ontwikkeld en ter beschikking gesteld aan de partners.

Bij de voorbereiding en ontwikkeling van communicatie-initiatieven, informeren en betrekken de partners en valley's de communicatieadviseur en vice versa. De communicatieadviseur van het GO-EFRO-programma ondersteunt en faciliteert de partners en valley's indien nodig. Op de website van de partners en de valley's is een link gelegd naar www.go-oostnederland.eu.

Jaarvergadering, 18 november 2011

Op 17 en 18 november bezocht een vertegenwoordiging van de Europese Commissie, DG Regio, de regio Oost-Nederland op uitnodiging van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I). Behalve de vertegenwoordiging waren ook de gedeputeerden Annemieke Traag van Gelderland en Hester Maij van Overijssel aanwezig, ambtenaren van het ministerie van EL&I, de Audit- en Certificeringsautoriteit, leden van het Comité van Toezicht en vertegenwoordigers van Managementautoriteiten uit andere Nederlandse regio's. De Managementautoriteit Oost was gastvrouw voor de jaarvergadering van de Europese Commissie over de EU-structuurfondsen in Nederland. Het centrale thema was 'de gezonde mens': voeding, gezondheid en technologie.

De excursiedag op 17 november begon met ontvangst en een speech van de Commissaris van de Koningin, Clemens Cornielje, in het Gelderse Huis der Provincie in Arnhem. De commissaris benadrukte het belang van Europese samenwerking. Dit heeft geleid tot de Europese Unie en 65 jaar vrede in Europa gebracht. Het gezelschap vertrok vervolgens naar Food Valley in Wageningen om EFRO-projecten te bezoeken. FrieslandCampina stond als eerste op het programma. De bezoekers kregen letterlijk een kijkje in de keuken. Daarna was het tijd voor de lunch in het Restaurant voor de Toekomst. De aanwezigen kregen uitleg over het onderzoek dat in het restaurant plaatsvindt. De middag stond in het teken van innovatieve projecten in Overijssel. In het Nanolab van de Universiteit Twente werd het gezelschap geïnformeerd over lab-on-a-chip technologie van het project Nirion, gevolgd door een rondleiding. De middag eindigde met een bezoek aan VentureLab waar kleine, innovatieve bedrijven zich presenteerden in een bedrijfspitch.

Op 18 november vond de Jaarvergadering EU-structuurfondsen plaats in de prachtige Raadzaal van het historische stadhuis van Deventer. De gemeente Deventer had de Raadzaal en faciliteiten belangeloos beschikbaar gesteld. Gedeputeerde Annemieke Traag heette de aanwezigen van harte welkom en wenste hen

een goede vergadering toe. De vergadering werd geleid door mevrouw Nora van der Wenden, MT-lid Regio en Ruimtelijke Economie van het Ministerie van EL&I. De delegatie van de Europese Commissie stond onder leiding van de heer Michel-Eric Dufeil, hoofd eenheid Duitsland en Nederland van DG Regio. De MA Oost had voor de Jaarvergadering en excursiedag een programmaboekje gemaakt met daarin ook achtergrondinformatie over onder andere de sprekers op de excursiedag en de bezochte projecten. Na afloop kregen alle deelnemers een GO-EFRO-kalender 2012 cadeau met daarop foto's met toelichting van twaalf Oost-Nederlandse EFRO-projecten.

Open Days Brussel, 10 – 13 oktober 2011

Op 11 oktober gaven de communicatieadviseur van MA West en de vertegenwoordiger van het coördinatiepunt Structuurfondsen van het Ministerie van EL&I namens de gezamenlijke MA's een workshop over de Europa Kijkdagen tijdens de Open Days in Brussel. De Open Days worden jaarlijks in Brussel georganiseerd door het Comité van de Regio's in samenwerking met het DG Regionaal Beleid van de Europese Commissie. Deze dagen zijn bedoeld om regio's een platform te geven om goede voorbeelden met elkaar te delen en ervaringen uit te wisselen.

100e project

In september is het 100e EFRO-project beschikt. Het gaat om de Laan van Malkenschoten in Apeldoorn. Hier is feestelijk bij stilgestaan tijdens de vergadering van het Comité van Toezicht op 9 december met een presentatie, overhandiging van het bord '100e project' aan wethouder Rob Metz en taart.

INFORM

In mei 2011 vond de INFORM-meeting plaats in Sofia, waaraan circa 150 communicatieadviseurs van het Structuurfondsprogramma EFRO uit Europese regio's deelnamen. Het doel van de vergadering was om gezamenlijk te starten met een handboek communicatie als leidraad bij de nieuwe (en huidige) communicatieverordening: 'INFORM guidance note on publicity and communication'. De INFORM-leden schrijven het handboek zelf op basis van hun ervaringen en geven daarbij een aantal best practices. In het handboek komen onder andere de communicatiestrategie, het jaarlijks activiteitenplan, het jaarlijkse event en het ondersteunen van projectuitvoerders bij communicatie aan bod.

Tijdens de meeting gaven INFORM-leden presentaties over hun kennis en ervaringen met de uitvoering van

de communicatieverordening in zes workshops. Deze workshops waren bedoeld als inspiratie voor het schrijven van het handboek communicatie.

De Europese Commissie presenteerde een concept van de nieuwe communicatieverordening. De nieuwe opzet hiervan geeft meer flexibiliteit. Minimale eisen worden vastgelegd, maar de Managementautoriteit kan zelf bepalen hoe ze invulling wil geven aan de eisen. Een belangrijke wijziging is dat de communicatiestrategie voor zeven jaar wordt bepaald. Voorheen werd er een communicatieplan gemaakt voor zeven jaar, maar dat blijkt in de praktijk niet werkbaar. De strategie wordt vervolgens uitgewerkt in communicatieplannen per jaar.

Netwerkactiviteiten

Om kennis en ervaring op het gebied van communicatie en public relations uit te wisselen met andere Europese subsidieprogramma's en met Europese collega's heeft de communicatieadviseur van het GO-EFRO-programma deelgenomen aan:

- INFORM Sofia, Europees netwerk van communicatieadviseurs (mei 2011);
- EuroPCom Brussel, jaarlijkse bijeenkomst over overheidscommunicatie (oktober 2011);
- Communicatienetwerk Structuurfondsen van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, landelijke werkgroep communicatie van de vier Managementautoriteiten en coördinatiepunt EL&I.

6.3 Mid Term Evaluatie van de communicatie

De Europese Commissie heeft de Managementautoriteit opgedragen een communicatieplan voor de gehele periode 2007-2013 op te stellen en de communicatie halverwege de programmaperiode (in 2010) te evalueren. Onderzoeksbureau Berenschot heeft de evaluatie uitgevoerd. Gezien de goede resultaten is in de landelijke werkgroep Communicatie van de MA's en vertegenwoordiging EC besloten geen herijking van de communicatiestrategie te maken. In plaats daarvan is er een overkoepelende communicatiestrategie voor lidstaat Nederland gemaakt, waaruit concrete acties volgen voor het eigen OP, gebaseerd op de behoeften van het eigen OP. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de wensen en voorwaarden die andere betrokken

partijen (zoals provincies en partners) hieraan stellen. Die voorwaarden vormen per regio een aanvulling op de gezamenlijke communicatiestrategie. De overkoepelende communicatiestrategie versterkt de positie van Nederland naar Europa, maakt de boodschap sterker en werkt efficiënter omdat ook gezamenlijke acties en middelen kunnen worden ontwikkeld.

Communicatiestrategie 2011-2013

Tot het einde van de periode richt elke MA zich op het presenteren van resultaten. Hierdoor wordt duidelijk dat Europa meerwaarde biedt. Dit moet een positief gevoel/meer betrokkenheid bij Europa opleveren. Er wordt gesproken van Europese financiële steun als geheel; er ligt geen nadruk op specifieke fondsen, behalve wanneer de situatie daar expliciet om vraagt. In de uitvoering trekken de OP's zo veel mogelijk gezamenlijk op, vooral bij communicatie gericht op het grote publiek. Hierdoor kunnen de OP's samen de boodschap uitdragen en van elkaar leren.

Conclusies en leerpunten Oost-Nederland

Berenschot ziet een aantal sterke en een aantal verbeterpunten voor de communicatie in de regio Oost waarmee verder gewerkt kan worden aan het behalen van de doelstellingen zoals die in het communicatieplan zijn opgenomen. De Managementautoriteit heeft de verbeterpunten ter harte genomen.

www.go-oostnederland.eu

Berenschot raadde de Managementautoriteit aan om nog in de huidige subsidieperiode te investeren in het bekendmaken van de – goed bezochte – website www.go-oostnederland.eu om het bereik te vergroten en via de website te werken aan de communicatiedoelstellingen. De Managementautoriteit vindt persoonlijk contact met projectuitvoerders belangrijk en investeert daarin, bijvoorbeeld met startgesprekken en bijeenkomsten voor projectuitvoerders. Tijdens het startgesprek komt de website ook aan bod en krijgt de projectuitvoerder te horen waar essentiële informatie op de site te vinden is.

Media

Berenschot gaf aan dat regionale dagbladen in Oost-Nederland relatief vaak schrijven over EFRO en dat het een goede kans is via de media het publiek (en andere doelgroepen) te informeren over de resultaten van het programma. De Managementautoriteit brengt na iedere beschikking van een project een persbericht uit, vaak in

Jaar	Bedrag in €
2007	42.183
2008	224.393
2009	129.671
2010	161.931
2011	142.390
Totaal t/m 2011	700.569
Totaalbudget communicatie (Technische bijstand) 2007 - 2013	968.431

Ultimo 2011 is 72,3% van het communicatiebudget gebruikt

samenwerking met de projectuitvoerders. Dit zorgt voor goede resultaten in de media, hoewel deze kritisch zijn, met name als het gaat om subsidie waar multinationals als Heinz en Aviko gebruik van maken. In 2011 werden 32 persberichten verzonden. Dit leverde zowel in gedrukte media als op internet circa 90 artikelen op; dat is vijf keer zoveel als in 2010.

Bijeenkomsten, evenementen/beurzen

Berenschot stelt dat voorlichtingsbijeenkomsten goed tot zeer goed worden beoordeeld door intermediairs en begunstigen, maar dat deze minder bekend zijn. De MA zou ook wanneer het om bijeenkomsten gaat die door anderen worden georganiseerd meer kunnen investeren in het bekendmaken ervan. In de huidige periode om resultaten te communiceren en in een volgende om te informeren over subsidiemogelijkheden.

Op het Health Valley Event en tijdens het Innoversum heeft het GO-EFRO-team zich met succes gepresenteerd. Via het reguliere kanaal zijn bovendien voldoende subsidieaanvragen binnengekomen, waardoor aanwezigheid bij andere voorlichtingsbijeenkomsten niet noodzakelijk was.

Berenschot prijst het initiatief om aansluiting te zoeken bij evenementen die door anderen worden georganiseerd. Het zorgt voor veel exposure en is geschikt om resultaten te communiceren. Steeds meer projecten kunnen de komende periode resultaten laten zien. Hier kan de MA aandacht aan besteden door de gedeputeerde te vragen aanwezig te zijn bij bijvoorbeeld openingen en andere mijlpalen.

6.4 Kosten communicatie

In onderstaand overzicht is, gespecificeerd per jaar, voor de periode 2007 tot en met 2010 het bedrag aangegeven dat is uitgegeven aan communicatieactiviteiten. Ook is aangegeven welk percentage van het totaalbudget communicatie 2007-2013 is ingezet.

6.5 Indicatoren voor evaluatie OP Oost

Het communicatieplan GO dat in 2007 is opgesteld, beschrijft op hoofdlijnen het beleid en de doelstellingen

voor de communicatie van het GO-EFRO-programma. In dit plan is ook de inzet van communicatiemiddelen weergegeven. In de Verordening (EG) Nr. 1828/2006 (artikel 2, lid 1e) staat dat de regio's daarin moeten opnemen: de wijze waarop de voorlichtings- en publiciteitsmaatregelen moeten worden geëvalueerd vanuit het oogpunt van zichtbaarheid van en bekendheid met de operationele programma's en de rol van de Europese gemeenschap. Onderstaande indicatoren voor evaluatie van activiteiten worden in het communicatieplan van Oost-Nederland onderscheiden. Per jaar is aangegeven wat per indicator is bereikt.

INDICATOREN KWANTITATIEF		2007	2008	2009	2010	2011	TOTAAL
Startbijeenkomsten	Aantal bijeenkomsten		1				1
	Aantal bezoekers		100				100
Bijeenkomsten	Aantal bijeenkomsten		1	4	5	5	15
	Aantal bezoekers		25	340	426	568	1.359
Evenementen	Aantal bijeenkomsten		6	15	6	3*	30
	Aantal bezoekers		1.380	507.970	2.650	2.000	514.000
	Publieksevenement Utrecht CS, bezoekers			35.000			35.000
Website	Aantal bezoekers per maand				1.050**	760	1.810
Free publicity	Aantal persberichten	2	4	15	23	32	76
	Aantal berichten in de media incl. lokaal			15	18	90	123
Brochures/folders	Oplage programma brochure	2.000		2.000			4.000
	Aantal folders uitgedeeld						3.000
Digitale nieuwsbrief	Aantal abonnees						748
Jaarverslag	Uitgave jaarverslag	1	1	1	1	1	5
	Oplage jaarverslag	150	300	300	500	500	1.750

* Europa Kijkdagen is als één evenement gerekend ** webstatistieken beschikbaar vanaf oktober 2010

Bijeenkomsten: onder andere ondernemersontbijt, projectuitvoerdersbijeenkomsten, symposium Biovalor, Liander
Evenementen/beurzen: onder andere Health Valley Event, Innoversum, Europa Kijkdagen.

Bijlagen

Bijlage 1: Categoriëring van de bijstand uit het Operationeel Programma Oost-Nederland voor de periode 2007-2013

Tabel I: Informatie over de fysieke voortgang van het operationeel programma

INDICATOREN		2007	2008	2009	2010	2011
Aantal R&D projecten	Resultaat	0	0	23	51	66
	Doel	15	15	15	15	15
	Uitgangssituatie	0	186	268	57	88
Private R&D investeringen (in euro's)	Resultaat	0	0	2.429.342	4.165.108	9.803.753
	Doel	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
	Uitgangssituatie	0	26.954.865	83.832.143	74.032.005	107.175.164
Publieke R&D investeringen (in euro's)	Resultaat	0	0	0	4.144.854	9.949.904
	Doel	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
	Uitgangssituatie	0	11.346.626	38.323.821	104.643.902	160.783.821
Aantal ondersteunde startende bedrijven en kleine bedrijven < 5 jaar	Resultaat	0	0	16	84	121
	Doel	180	180	180	180	180
	Uitgangssituatie	0	61	329	538	712
Uitgelokte private vervolginvesteringen in euro's	Resultaat	0	0	1.537.000	4.402.001	22.017.313
	Doel	25.000.000	25.000.000	25.000.000	25.000.000	25.000.000
	Uitgangssituatie	0	50.080.000	79.513.017	42.332.392	58.281.837
Aantal ondersteunde MKB bedrijven	Resultaat	0	0	495	463	706
	Doel	2.030	2.030	2.030	2.030	2.030
	Uitgangssituatie	0	498	865	953	1.150
Aantal nieuwe samenwerkingsverbanden tussen bedrijven en kennis/researchinstellingen	Resultaat	0	0	48	130	184
	Doel	100	100	100	100	100
	Uitgangssituatie	0	95	285	47	77
Aantal projecten verbetering bereikbaarheid alternatieve vervoersvormen	Resultaat	0	0	0	0	2
	Doel	10	10	10	10	10
	Uitgangssituatie	0	1	4	6	12
Aantal projecten verbetering bereikbaarheid	Resultaat	0	0	0	0	3
	Doel	10	10	10	10	10
	Uitgangssituatie	0	1	20	9	15

Vervolg tabel I

INDICATOREN		2007	2008	2009	2010	2011
Aantal gerenoveerde of nieuwe stedelijke voorzieningen	Resultaat	0	0	9	10	6
	Doel	35	35	35	35	35
	Uitgangssituatie	0	10	20	18	27
Aantal ha bedrijfsterrein gemoderniseerd	Resultaat	0	0	0	0	40
	Doel	210	210	210	210	210
	Uitgangssituatie	0	80	158	158	158
Aantal toeristische recreatieve projecten	Resultaat	0	0	0	0	4
	Doel	10	10	10	10	10
	Uitgangssituatie	0	1	11	11	13
Aantal projecten gericht op verbetering van natuur, landschap of cultureel erfgoed	Resultaat	0	0	0	0	1
	Doel	14	14	14	14	14
	Uitgangssituatie	0	1	6	8	10
Aantal projecten gericht op ondernemerschap, stadswijkeconomie	Resultaat	0	0	0	2	2
	Doel	25	25	25	25	25
	Uitgangssituatie	0	1	3	3	5
Aantal projecten gericht op participatie, leefbaarheid of sociale activering	Resultaat	0	0	0	2	4
	Doel	25	25	25	25	25
	Uitgangssituatie	0	0	2	6	12
Aantal m2 bedrijfslocatie gemoderniseerd	Resultaat	0	0	3.600	4.200	4.200
	Doel	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000
	Uitgangssituatie	0	4.200	4.800	4.800	4.800
Aantal bruto gecreëerde arbeidsplaatsen in fte (outcome)	Resultaat	0	0	56	160	668
	Doel	2.175	2.175	2.175	2.175	2.175
	Uitgangssituatie	0	2.162	7.093	2.703	3.955

Uitgangssituatie = aantal begroot

Bijlage 2: Financiële informatie Operationeel Programma Oost-Nederland voor de periode 2007-2013

Tabel II: Financiële informatie over de voortgang van het GO-EFRO-programma

	TOTALE FINANCIERING VAN HET OPERATIONEEL PROGRAMMA (UNIE EN NATIONAAL)	BASIS VOOR DE BEREKENING VAN DE BIJDRAGE VAN DE UNIE (OVERHEIDS- OF TOTALE KOSTEN)	TOTAAL BEDRAG VAN DE DOOR DE BEGUNSTIGDEN BETAALDE GECERTIFICEERDE SUBSIDIEBELE UITGAVEN	OVEREENKOMSTIGE OVERHEIDSUITGAVEN	UITVOERING IN %
	a	b	c	d	e (=c/a)
Prioritaire As 1 EFRO	211.725.000	TK	52.175.413,40	36.725.211,28	24,64%
Prioritaire As 2 EFRO	100.284.000	TK	35.154.382,11	34.665.130,20	35,05%
Prioritaire As 3 EFRO	38.072.000	TK	11.769.582,46	11.099.846,49	30,91%
Prioritaire As 4 EFRO	13.128.000	TK	4.220.522,45	4.220.522,44	32,15%
TOTAAL- GENERAAL	363.209.000	TK	103.319.900,42	86.710.710,41	28,45%

Bijlage 3: Cumulatieve uitsplitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie in 2011

Tabel III: Cumulatieve uitsplitsing van toewijzingen van de communautaire bijdrage per categorie

DIMENSIE 1 PRIORITAIR THEMA	DIMENSIE 2 FINANCIERINGS- VORM	DIMENSIE 3 GEBIED	DIMENSIE 4 ECONOMISCHE ACTIVITEIT	DIMENSIE 5 PLAATS VAN UITVOERING	BEDRAG	
1	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL22 - Gelderland	1.000.000	
			19	NL21 - Overijssel	913.107	
				NL22 - Gelderland	483.866	
			20	NL21 - Overijssel	1.123.261	
			22	NL21 - Overijssel	1.442.727	
2	1 non-repayable aid	(01) stad	19	NL22 - Gelderland	4.511.252	
			22	NL21 - Overijssel	7.404.502	
3	1 non-repayable aid	(01) stad	6	NL22 - Gelderland	5.272.081	
			22	NL22 - Gelderland	5.565.351	
4	1 non-repayable aid	(01) stad	6	NL21 - Overijssel	1.382.918	
			19	NL21 - Overijssel	730.750	
			22	NL22 - Gelderland	163.172	
5	1 non-repayable aid	(01) stad	22	NL22 - Gelderland	765.868	
6	1 non-repayable aid	(01) stad	1	NL22 - Gelderland	338.666	
				21	NL22 - Gelderland	789.070
				22	NL22 - Gelderland	561.807
				(05) platteland	21	NL22 - Gelderland
7	1 non-repayable aid	(01) stad	1	NL22 - Gelderland	520.069	
				3	NL22 - Gelderland	755.723
				5	NL22 - Gelderland	1.152.646

Vervolg tabel III

DIMENSIE 1 PRIORITAIR THEMA	DIMENSIE 2 FINANCIERINGS- VORM	DIMENSIE 3 GEBIED	DIMENSIE 4 ECONOMISCHE ACTIVITEIT	DIMENSIE 5 PLAATS VAN UITVOERING	BEDRAG
			6	NL21 - Overijssel	6.040.048
				NL22 - Gelderland	177.500
			19	NL22 - Gelderland	10.812.388
			22	NL21 - Overijssel	115.100
				NL22 - Gelderland	2.906.705
	2 aid	(01) stad	22	NL22 - Gelderland	2.098.275
8	1 non-repayable aid	(01) stad	3	NL22 - Gelderland	366.226
			6	NL22 - Gelderland	357.669
			19	NL22 - Gelderland	1.104.159
			22	NL21 - Overijssel	207.000
9	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL22 - Gelderland	308.250
			6	NL22 - Gelderland	482.143
			19	NL21 - Overijssel	543.257
				NL22 - Gelderland	1.508.565
			22	NL21 - Overijssel	3.500.000
				NL22 - Gelderland	2.007.177
		(05) platteland	6	NL22 - Gelderland	367.188
	3 venture capital	(01) stad	22	NL21 - Overijssel	6.136.364
14	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL22 - Gelderland	500.000
			22	NL22 - Gelderland	433.639
15	1 non-repayable aid	(01) stad	22	NL22 - Gelderland	439.332
23	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL21 - Overijssel	4.000.750

Vervolg tabel III

DIMENSIE 1 PRIORITAIR THEMA	DIMENSIE 2 FINANCIERINGS- VORM	DIMENSIE 3 GEBIED	DIMENSIE 4 ECONOMISCHE ACTIVITEIT	DIMENSIE 5 PLAATS VAN UITVOERING	BEDRAG
				NL22 - Gelderland	7.050.000
			22	NL21 - Overijssel	750.000
24	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL22 - Gelderland	500.000
25	1 non-repayable aid	(01) stad	11	NL21 - Overijssel	1.700.000
28	1 non-repayable aid	(01) stad	13	NL21 - Overijssel	25.000
			22	NL22 - Gelderland	2.246.079
30	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL22 - Gelderland	1.281.726
40	1 non-repayable aid	(01) stad	8	NL22 - Gelderland	117.640
41	1 non-repayable aid	(01) stad	1	NL22 - Gelderland	325.000
			6	NL22 - Gelderland	893.950
			8	NL22 - Gelderland	333.218
42	1 non-repayable aid	(01) stad	22	NL22 - Gelderland	430.038
43	1 non-repayable aid	(01) stad	8	NL22 - Gelderland	1.050.597
50	1 non-repayable aid	(01) stad	22	NL22 - Gelderland	1.339.005
54	1 non-repayable aid	(01) stad	5	NL21 - Overijssel	1.995.322
			19	NL22 - Gelderland	315.100
56	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL21 - Overijssel	115.422
				NL22 - Gelderland	1.764.396
57	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL21 - Overijssel	1.184.578
				NL22 - Gelderland	1.300.000
			20	NL21 - Overijssel	244.350
			22	NL22 - Gelderland	3.200.000

Vervolg tabel III

DIMENSIE 1 PRIORITAIR THEMA	DIMENSIE 2 FINANCIERINGS- VORM	DIMENSIE 3 GEBIED	DIMENSIE 4 ECONOMISCHE ACTIVITEIT	DIMENSIE 5 PLAATS VAN UITVOERING	BEDRAG
58	1 non-repayable aid	(01) stad	20	NL21 - Overijssel	233.142
59	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL21 - Overijssel	72.000
			20	NL22 - Gelderland	200.000
			22	NL21 - Overijssel	100.000
				NL22 - Gelderland	450.000
60	1 non-repayable aid	(01) stad	20	NL21 - Overijssel	500.000
61	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL21 - Overijssel	1.841.000
				NL22 - Gelderland	750.000
			13	NL21 - Overijssel	278.000
				NL22 - Gelderland	2.756.630
			20	NL22 - Gelderland	1.000.000
			22	NL21 - Overijssel	300.000
63	1 non-repayable aid	(01) stad	19	NL21 - Overijssel	772.961
				NL22 - Gelderland	146.581
			22	NL22 - Gelderland	1.299.426
68	1 non-repayable aid	(01) stad	22	NL21 - Overijssel	260.000
71	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL21 - Overijssel	75.000
74	1 non-repayable aid	(01) stad	22	NL21 - Overijssel	1.766.667
75	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL22 - Gelderland	195.977
			20	NL21 - Overijssel	1.250.000

Vervolg tabel III

DIMENSIE 1 PRIORITAIR THEMA	DIMENSIE 2 FINANCIERINGS- VORM	DIMENSIE 3 GEBIED	DIMENSIE 4 ECONOMISCHE ACTIVITEIT	DIMENSIE 5 PLAATS VAN UITVOERING	BEDRAG
			21	NL21 - Overijssel	243.889
85	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL22 - Gelderland	2.489.385
86	1 non-repayable aid	(01) stad	0	NL22 - Gelderland	440.739
TOTAAL					125.277.359

Tabel IIIa: Dimensie 1: bijdrage naar prioritair thema

Prioritair thema	Bedrag
1	4.962.961
2	11.915.754
3	10.837.432
4	2.276.840
5	765.868
6	2.095.513
7	24.578.454
8	2.035.054
9	14.852.944
14	933.639
15	439.332
23	11.800.750
24	500.000
25	1.700.000
28	2.271.079
30	1.281.726
40	117.640
41	1.552.168
42	430.038
43	1.050.597
50	1.339.005
54	2.310.422
56	1.879.818
57	5.928.928
58	233.142
59	822.000

Prioritair thema	Bedrag
60	500.000
61	6.925.630
63	2.218.968
68	260.000
71	75.000
74	1.766.667
75	1.689.866
85	2.489.385
86	440.739
TOTAAL	125.277.359

Tabel IIIb:
Dimensie 2: bijdrage naar financieringsvorm

Financieringsvorm	Bedrag
1 non-repayable aid	117.042.720
2 aid	2.098.275
3 venture capital	6.136.364
TOTAAL	125.277.359

Tabel IIIc:
Dimensie 3: bijdrage naar gebied

Gebied	Bedrag
(01) stad	124.504.201
(05) platteland	773.158
TOTAAL	125.277.359

Tabel III d:
Dimensie 4: bijdrage naar economische activiteit

dimensie 4 economische activiteit	Bedrag
0	24.869.222
1	1.183.735
3	1.121.949
5	3.147.968
6	14.973.497
8	1.501.455
11	1.700.000
13	3.059.630
19	21.841.986
20	4.550.753
21	1.438.929
22	45.888.234
TOTAAL	125.277.359

Tabel IIIe:
Dimensie 5: bijdrage naar plaats van uitvoering

Plaats van uitvoering	Bedrag
(NL21) Overijssel	47.247.115
(NL22) Gelderland	78.030.244
TOTAAL	125.277.359

Bijlage 4: Overzicht beschikte projecten 2011 OP Oost

Tabel IVa: Beschikte projecten 2011 Prioriteit 1

MAATREGEL	PROJECTNAAM	AANVRAGER	TSK IN € (BESCHIKT)	EFRO IN € (BESCHIKT)
1.1	Consortium Translational Medicine	RTM BV	20.050.008	4.511.252
1.2	Samen Sterk Maken	Synerlogic BV	2.031.735	765.868
1.1	247Tubestore	247 Tubestore BV	5.197.704	1.299.426
1.1	Meer-Waarde van Vlees	Hulshof's Protein Technologies BV	3.575.800	893.950
1.1	Venture Lab Twente opleidingen & trainingen 2	Universiteit Twente	1.829.868	600.000
1.1	Licht op kwaliteit	Meluna Lifetech BV	2.077.625	520.069
1.1	CMInen Innovatiecluster	Universiteit Twente	3.017.500	730.750
1.1	Dynamic Control of Respiration (DCR)	Van Amerongen BV	1.304.170	338.666
1.1	Innovation 2 Industrialisation for Advanced Micro- & Nanosystems	Business Cluster Semiconductors	10.664.406	1.804.085
1.1	Phage Processing, op weg naar een World Class fagen Pilot Production Plant	Microcos BV	2.482.850	620.713
1.1	Meten in Melk - Duurzame Innovaties in de Zuivelketen	Qlip NV	1.500.383	366.226
1.1	ImmunoForce	Trouw Nutrition Nederland BV	5.327.111	887.852
1.1	General Adhesive Tissue Tape	GATT Technologies BV	3.518.792	877.590
1.1	Go without Salt	Heinz BV	3.333.358	755.723
1.1	Superbug Testen	Check-points BV	2.677.647	483.866
1.1	DAISY	Thales	4.851.474	1.123.261
1.1	Biocase: Composite Carrier Solutions	Cato Composite Innovations BV	1.221.868	200.433
TOTAAL 1.1			74.662.299	16.779.730

Vervolg tabel IVa

MAATREGEL	PROJECTNAAM	AANVRAGER	TSK IN € (BESCHIKT)	EFRO IN € (BESCHIKT)
1.2	Gelders Transitie Centrum	Stichting kiEMT	1.200.000	540.000
1.2	Ontwikkeling duurzame sublimatie productieketen	Kamp Coating BV	5.337.608	1.759.065
1.2	SUNrise	Synerlogic BV	499.789	163.172
1.2	Gezonde voeding dankzij vezelrijke reststromen	TOP BV	1.126.836	281.710
1.2	Grondontsmetting in de glastuinbouw zonder bestrijdingsmiddelen	Thatchtec BV	1.300.000	325.000
1.2	3D Lab en 3D Atelier	Stichting Portaal	2.012.370	450.000
1.2	Kinetic Energy Storage	S4 Energie	1.775.246	552.813
1.2	Ontwikkeling van hoogwaardige garens en folies voor veiligheidspapier	ArjoWiggins Security BV	1.587.598	357.669
1.2	Cater with Care	Wageningen Universiteit	4.266.840	819.065
TOTAAL 1.2			19.106.287	5.248.494

PRIORITEIT 1				
TOTAAL			93.768.587	22.028.224

Tabel IVb: Beschikte projecten 2011 Prioriteit 2

MAATREGEL	PROJECTNAAM	AANVRAGER	TSK IN € (BESCHIKT)	EFRO IN € (BESCHIKT)
2.1	Gebiedsontwikkeling centrum Westervoort	Gemeente Westervoort	2.737.168	750.000
2.1	RijnWaalpad Nijmegen	Gemeente Nijmegen	1.155.937	500.000
2.1	Laan van Malkenschoten	Gemeente Apeldoorn	4.583.000	2.000.000
2.1	Auke Vleerstraat incl. de Derde Ontsluiting Kanaalzone	Gemeente Enschede	3.335.000	1.500.750
TOTAAL 2.1			11.811.105	4.750.750

2.2	Ruimte voor de Riviercruisevaart	Gemeente Arnhem	7.920.434	3.200.000
2.2	Beleef de Berkel, Etalage naar de Toekomst	Gemeente Lochem	1.017.851	500.000
2.2	Herstructurering Oranje Nassaplein	Gemeente Brummen	924.667	450.000
TOTAAL 2.2			9.862.952	4.150.000

PRIORITEIT 2				
TOTAAL			21.674.057	8.900.750

Tabel IVc: Beschikte projecten 2011 Prioriteit 3

MAATREGEL	PROJECTNAAM	AANVRAGER	TSK IN € (BESCHIKT)	EFRO IN € (BESCHIKT)
3.1	Versterking stationomgeving Almelo	Gemeente Almelo	2.073.249	1.041.000
3.1	TETEM verbindt culturele energie	Stichting TETEM Kunstruimte	147.900	72.000
3.1	Hart van Stroinkslanden-Zuid	Gemeente Enschede	1.893.166	800.000
3.1	Zakgeldproject Stichting 't Geerdink	Gemeente Hengelo	130.134	75.000
3.1	Brinkpark	Gemeente Apeldoorn	2.216.582	1.000.000
3.1	Duurzame binnenstadsdistributie Deventer	Sallcon Werktalent	52.200	25.000
3.1	Winkelstraatmanagement Deventer	Gemeente Deventer	427.120	278.000
TOTAAL 3.1			6.940.351	3.291.000

PRIORITEIT 3			
TOTAAL		6.940.351	3.291.000

Tabel IVd: Beschikte Technische bijstand Prioriteit 4

JAAR	TSK	EFRO GECOMMITEERD	EFRO BEGROOT	RIJK	REGIO	PRIVAAT
t/m 2010	4.274.688	2.137.344	3.640.000	0	2.137.344	0
Wijzigingen	-567	-284	0	0	-283	0
2011	1.586.126	793.063	956.000	0	793.063	0
TOTAAL	5.860.247	2.930.123	4.596.000	0	2.930.124	0

Bijlage 5: Organisatie van het OP Oost

In deze bijlage wordt de organisatie- en managementstructuur van het Operationeel Programma Oost-Nederland weergegeven. De verantwoordelijkheden en de bevoegdheden van de verantwoordelijke autoriteiten (Managementautoriteit, Certificeringsautoriteit en Auditautoriteit) zijn tekstueel weergegeven. Aangezien de werking van het Comité van Toezicht en de beide Stuurgroepen reeds eerder zijn toegelicht, zijn van deze organen in deze bijlage alleen de ledenlijsten weergegeven.

Managementautoriteit

De leden van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland gezamenlijk treden, conform het besluit EFRO-programmaperiode 2007-2013 van 3 oktober 2007, op als Managementautoriteit van het Operationeel Programma Oost-Nederland.

Taken van de Managementautoriteit zijn onder meer:

- Erop toezien dat concrete acties (projecten) voor financiering worden geselecteerd met inachtneming van de voor het programma geldende criteria en gedurende de hele uitvoeringsperiode in overeenstemming met de geldende communautaire en nationale voorschriften;
- Verifiëren of de medegefinancierde producten en diensten zijn geleverd en of de voor de concrete acties door de subsidieontvangers gedeclareerde uitgaven daadwerkelijk zijn gedaan en met de communautaire en nationale voorschriften in overeenstemming zijn;
- Ervoor zorgen dat er een systeem is om boekhoudkundige gegevens over elke concrete actie in het kader van het programma in geïnformatiseerde vorm te registreren en te bewaren, en dat de gegevens over de uitvoering, die nodig zijn voor het financiële beheer, het toezicht, de verificaties, de audits en de evaluatie worden verzameld;
- Ervoor zorgen dat de subsidieontvangers en andere betrokken instanties hetzij een afzonderlijk boekhoudsysteem, hetzij een passende boekhoudkundige code gebruiken;
- Erop toezien dat de evaluaties plaatsvinden;
- Procedures instellen om te garanderen dat alle documenten met betrekking tot uitgaven en audits nodig zijn, worden bijgehouden;
- Erop toezien dat de Certificeringsautoriteit alle nodige informatie ontvangt;
- Sturing geven aan de werkzaamheden van het

Comité van Toezicht en het de documenten bezorgen die het nodig heeft om op de kwaliteit van de uitvoering van het operationele programma toezicht te kunnen houden in het licht van de specifieke doelstelling daarvan;

- De jaarverslagen en het eindverslag over de uitvoering opstellen en, na goedkeuring door het Comité van Toezicht, indienen bij de Europese Commissie;
- Erop toezien dat de voorschriften betreffende voorlichting en publiciteit worden nagekomen;
- De Commissie informatie verstrekken aan de hand waarvan zij grote projecten kan beoordelen;
- Het uitvoeren van betalingen aan subsidieontvangers.

Certificeringsautoriteit

De Certificeringsautoriteit voor het Operationeel Programma Oost-Nederland is de Dienst Regelingen van het ministerie EL&I. De Certificeringsautoriteit is verantwoordelijk voor het verifiëren van de juistheid en compleetheid van betalingsverzoeken en uitgavenstaten die de Managementautoriteit van het Operationeel Programma Oost-Nederland indient bij de Europese Commissie.

Ook is het de verantwoordelijkheid van de Certificeringsautoriteit een boekhouding bij te houden van te innen bedragen en van de bedragen die worden geschrapd naar aanleiding van volledige of gedeeltelijke intrekking van de bijdrage voor een concrete actie.

Auditautoriteit

Als centrale Auditautoriteit voor de Nederlandse EFRO Doelstelling 2-programma's treedt de Audit Dienst van het ministerie van Financiën op. De Auditautoriteit beoordeelt voorafgaand aan de eerste betaalaanvraag de opzet en het bestaan van de AO/IC en ziet er vervolgens op toe dat het beheers- en controlesysteem van het Operationeel Programma goed functioneert.

Bijlage 6: Ledenlijsten Comité van Toezicht en Stuurgroepen (op 31 december 2011)

Leden van het Comité van Toezicht OP Oost 2011

- Mevrouw dr. J.M.A. Traag (provincie Gelderland, voorzitter)
- Mevrouw W.H. Maij (provincie Overijssel, plaatsvervangend voorzitter)
- De heer K. Vander Eecken (Europese Commissie)
- De heer K. Magnus (Europese Commissie)
- De heer mr. drs. A.A.H. Teunissen (ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie)
- De heer drs. H. Raven (ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie)
- De heer drs. J.J. Modder (Stadsregio Arnhem Nijmegen)
- De heer A.M. Hoefsloot (Regio De Vallei)
- De heer drs. P. den Oudsten (Netwerkstad Twente)
- De heer R. de Heer (Zwolle-Kampen Netwerkstad)
- De heer ir. K.J. van Ast (Universiteit Twente)
- De heer ir. A.P. Heidema (Stedendriehoek)
- De heer ing. C.J. van den Bos (SER Overijssel)
- De heer drs. J. D. Wilton (SER Gelderland)
- De heer dr. ir. T.J.N.M. de Bruijn (Duurzaamheid)
- Mevrouw drs. M.J.A. van den Berg (secretaris)

Leden van de Stuurgroep Prioriteit 2 en 3

- De heer drs. E.J. Krouwel (Stuurgroepvoorzitter)
- De heer drs. P. Rhebergen (Zwolle-Kampen Netwerkstad)
- De heer J.J.M. Berkvens (Regio De Vallei)
- Mevrouw M. Otten (Stadsregio Arnhem Nijmegen)
- De heer drs. G.H.B. Slotman (ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie)
- De heer G.H. Meesterberends (Twente Netwerkstad)
- Mevrouw K. Janssens (Stedendriehoek)
- De heer mr. P.M.M. Beeker (provincie Overijssel)
- De heer M. Panjer MSc (provincie Gelderland)

Leden van de Stuurgroep Prioriteit 1

- De heer dr. G.L. Sporre (Stuurgroepvoorzitter)
- De heer ir. H.J. Vos (UMC St. Radboud)
- Mevrouw dr. ir. M. te Giffel (NIZO Food Research BV)
- De heer drs. J.A. de Vries (Aap bio implants)
- De heer ing. H.J.M. Kroft (Heinz)
- De heer drs. A.P.J. Burghouts (Borger & Burghouts)
- De heer T. de Bruine (Brinks Metaalbewerking)
- De heer M.J. van der Ven (Riederborgh Zorgcentrum)
- De heer G.J. Klein Wolterink (Intenzis)
- De heer J.J.P. Reintjes (Nefit)
- De heer prof. dr. ir. R. Rabbinge (Wageningen UR)
- De heer drs. F.A.M. Kerckhaert (stedelijke netwerken)
- De heer mr. J.F. Wijsma (ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie)
- De heer mr. B.P. Enklaar (provincie Gelderland)
- De heer drs. B.D. de Jonge MBA (provincie Overijssel)
- De heer M. Panjer MSc (provincie Gelderland)

Bronnen

Voor de cijfers over de sociaal-economische ontwikkeling (paragraaf 1.3 en 1.4) is gebruik gemaakt van gegevens van het CBS en de provincies Gelderland & Overijssel.

Colofon

Tekst en redactie

Managementautoriteit Oost-Nederland

Tekstschrijvers.nl, onder verantwoordelijkheid van de Managementautoriteit Oost-Nederland

Ontwerp cover en layout

Kees de Bruijn, Giesbeek

Fotografie

Niek Antonise, Nijmegen

Norbert Voskens, Nijmegen

Foto voorkant

Een van de veelbelovende toepassingen van ultragevoelige nuclear magnetic resonance (NMR) apparatuur is een diagnostische test voor vroegtijdige opsporing van prostaatkanker. De technologie kan ook gebruikt worden om bijvoorbeeld nieuwe medicijnen te ontwikkelen en voor het analyseren van voedselopname en spijsvertering of afwijkingen hierin (zoals obesitas). In dit project, genaamd UltraSense, werken de Radboud Universiteit Nijmegen, UMC St Radboud en partners samen.

Druk

Provincie Gelderland

Uitgave

Managementautoriteit Oost-Nederland

Markt 9

6811 CG Arnhem

www.go-oostnederland.eu

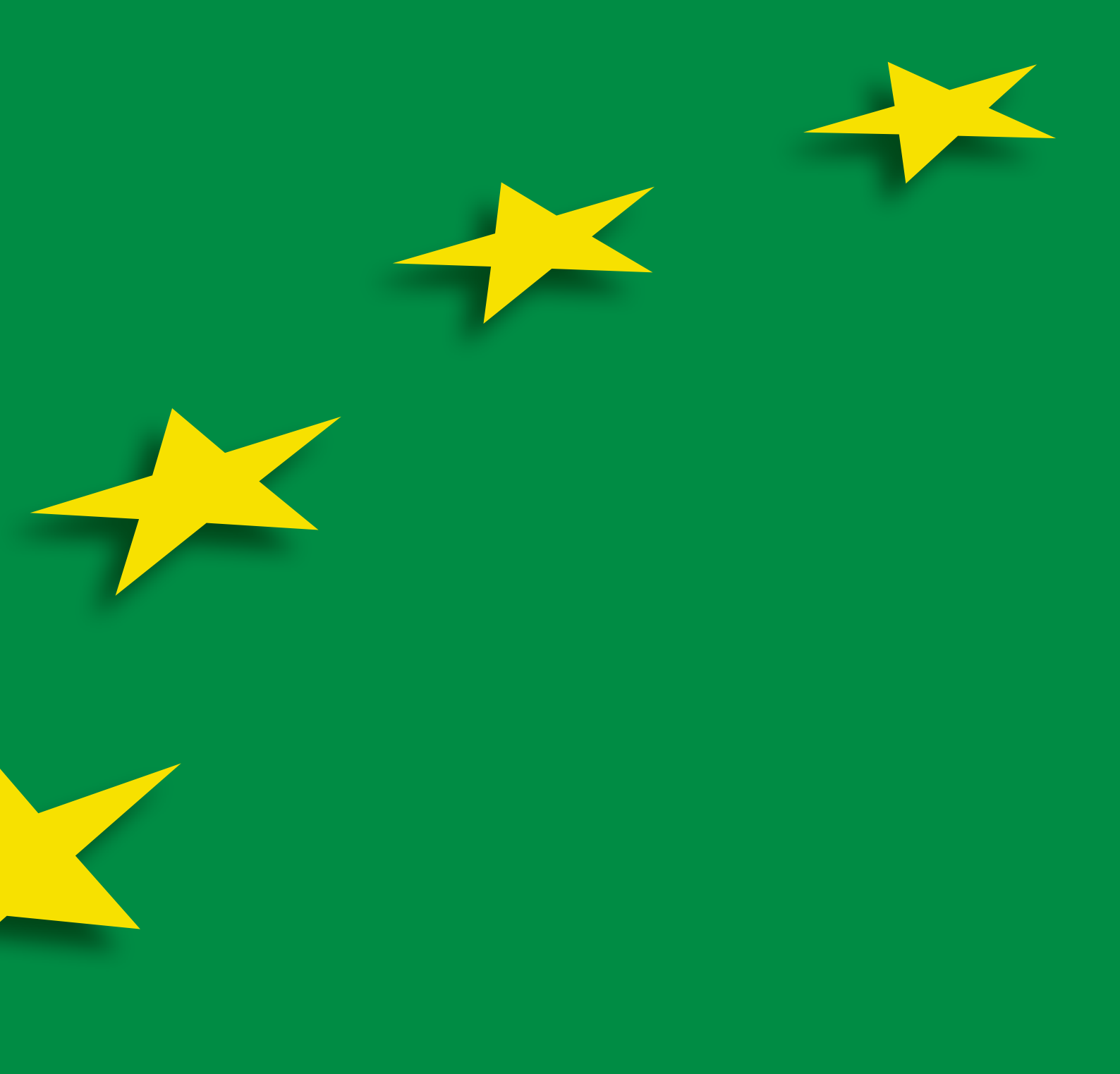
Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door de Europese Unie

Europese Unie

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

Hier wordt geïnvesteerd in uw toekomst!

Managementautoriteit Oost-Nederland

Markt 9
6811 CG Arnhem

www.go-oostnederland.eu